

Gönül Bahçesinde MEVLÂNA

Melâhat Ürkmez

T.C. Konya Valılığı
İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

GÖNÜL BAHÇESİNDE MEVLÂNA

Melâhat Ürkmez

Konya Valılığı
İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Baskı
Dünya Grafik
www.dunyagrafik.com.tr

1. Baskı
Aralık 2008

ISBN 978-605-818-1

Yayınlanma tarihi: 2008
Yayınlanma yeri: Konya

Ösunuş

Hız. Mevlâna bütün dünyaca sevilip sayılan büyük bir şair, düşünür ve ilim adamı olarak etkisini sürdürüyor. Konya'daki türbesini ziyaret eden yerli ve yabancı turistler, ilgi ve sevgiyle bu gönül adamına bağlanıyor ve onun tesirinden kurtulamıyor. Nitekim hemen her yıl düzenlenen Mevlâna İhtifalleri sonrasında bir çok ecnebînin, bu aşk ve sevgi erinin mesajlarını öğrendikten sonra Müslüman oldukları görülüyor.

Mevlâna asırları aşan ışığı ile karanlık gönüllere bir kutlu ışık, bir büyük nur ulaştırmayı başarıyor. Şüphesiz ki inandığı değerlerin yüceliğı sebebiyle etkisi de sürekli oluyor.

Elinizde tuttuğunuz bu kitap sayın Melâhat Ürkmez Hanımefendinin akıcı üslûbu ile ve belki biraz roman havası içinde; Konyamızda Mevlâna Türbesi'ni ziyâret eden ve semâ törenlerinden etkilenen bir Japon turistin başından geçen ilginç olayları, Mevlânamızın hayatı ve eserleri çerçevesinde anlatmaktadır.

Kitap. sağlam kaynaklara atıflarda bulunarak, roman kahramanı bir rehberin dilinde, asıl olarak, Mevlânamızı tanıtmakta ve onun gerçekten ilginç hayat hikayesini ince ayrıntılara da girerek nakletmektedir. Bu sebeple eser biraz da otobiyoğrafik bir roman olarak takdim edilebilir.

Konuyla ilgili olarak yazılmış bir çok eser yanında, çeşnisi farklı böyle bir kitabı da sizlere takdim etmekten sevinç duyuyoruz.

Bu vesile ile hem yazarımız Melahat Ürkmez Hanımefendiye, hem de İl Kültür ve Turizm Müdürlüğümüzün bütün faaliyetlerinde himmetlerini esirgemeyen sayın Valimiz Ahmet Kayhan'a teşekkür ediyoruz.

Saygılarımızla.

Abdüssettar Yazar
İl Kültür ve Turizm Müdürü

TOKYO'DAN KONYA'YA UZANAN YOLCULUK

Dünyanın en büyük elli şirketi arasında yer alan, Electrics Company'nin genel müdürü, Tadadoşi Takahashi, şirketinin şubeler zincirine bir halka daha eklemek üzere, ekibiyle İstanbul'a gelmişti.

Her ne kadar çoğu Batılılar, Japonların kendilerine has uyumluluklarına gülüp geçseler de, Japon organizasyonlarının kendilerini vakfettikleri yüksek gayeleri aptalca bulsalar da, bu büyük ve yüksek gayelere davetin "İnce bir şekilde kamufle edilmiş bir manipülasyon(!)" olduğunu düşünseler de, Tadadoşi'nin felsefesi tamamen farklıydı. "insanlık ve ahlâk kuralları ilk, ilke olmalı" diye düşünüyordu. O, hizmet inancını, kârın ötesinde, hayatını adadığı insani değerler olarak görüyor, ürünlerin ötesinde bir gayeye hizmet ettiği inancını yaşayarak, her insanda aynı felsefeyi görmeyi arzuluyordu. Zaten karakter yapısı da insan sevgisi ve değerini ön plânda tutacak doğrultuydu. Çevresindekilerle birlik içinde, "Şümüllü bir kişilik" geliştirmişti kendisine. Bu bağları kaybederse, Batıda olduğu gibi şiddetli, psikolojik bir acı yaşayacağını biliyordu. Her Japon gibi...

Batıda, Kilise'nin insandaki ruhâniyet üzerinde kurduğu tekelin aksine, Japonya'da kişileri dini inançlar arasından birini seçmeye zorlayacak çok kuvvetli bir etki olmamakla birlikte, insanların çoğu bir kaç dini birden benimsiyorlar, Budizm'e, Konfüçyizm'e, Şintoizm'e ... çoğu zaman da hepsine aynı anda inanıyorlardı.

Tadadoşi, Japonluğundan taviz vermeden, Batının etkinliğine sahip olan şirketi hakkında " Belki de, Batının rasyonalizmi ile Doğunun ruhçuluğunu dengede tutabildiği için, asra dayanan başarıyı yakaladı" diye düşünüyordu.

İstanbul'da, şirketler zincirinin bir halkasının daha açılışı ve ürün tanıtımı yapılmıştı. Türk yetkililer jest olarak, Tadadoşi ve ekibine bir gezi düzenlediler. Tarih itibarı ile Hz. Mevlâna'nın "Vuslat Yıldönümü" olan, 17 Aralık gününe rastlaması sebebiyle, yer olarak Konya seçilmişti.

Uzun bir yolculuktan sonra Konya'ya gelmişlerdi. Yemeklerini yer yemez yatmayı tercih ederek, herkes oteldeki odalarına çekilmişti. Ertesi gün, baştan sona tarih esintileri veren Konya şehri gezilmeye başlandı. Ekip, Konya'yı ve tarihi mekanları oldukça ilgi çekici ve güzel bulmuştu. Ebedileştirmek için gördüklerini sürekli kamera ve fotoğraf makineleriyle kaydediyorlardı.

Rehber, "Karatay Medresesi" hakkında bilgi veriyordu; "1251 yılında yapılmıştır. Kubbesi, tipik Selçuklu renkleri olan turkuaz ve siyahın uyumunu yansıtır. Yaprakların ve çiçeklerin iç içe olduğu 'girift bezeme' sanatı görülür. Kubbenin tam ortasındaki pencerenin altına yapılmış olan bir havuz, zamanında astronomi çalışmalarına imkan tanıyordu. Sol anahtarı biçimindeki tuhaf bir tertibat, suyun yüzeyinin sürekli düz olmasını sağlıyor ve yıldızlı gökyüzünü ayna gibi yansıtabilecek biçimde suyun akışına imkan sağlıyordu" diyerek, yüzyıllar önce bilim adamlarının bu medresenin ortasında bulunan havuzdaki suyu teleskop olarak kullandıklarını, suya akseden yıldızların görüntülerinden incelemeler ve araştırmalar yaparak astronomiye ışık tuttuklarını hattâ, Oxford Üniversitesi'nin Karatay Medresesi'nden esinlenerek kurulduğunu anlatırken, Japonların gözleri hayretle açılıyordu.

Rehber, Mevlâna'nın tefekkür etmek üzere bu medreseye sürekli geldiğini ve takım yıldızlara sık sık imada bulunan birisi olarak, belki de gökkubbenin incelemelerine katıldığını anlatarak Mesneviden bir

beyit okudu;

'İrmağın suyuna akseden ay misali, insanda görünen her şey O'nun aksidir.

O usturlabın üstündeki ankebut, gayb göğüyle, ruh güneşine ait şerhlerde bulunur, dersler verir'

Mevlâna'nın şu sözlerini de ilave etti; "İnsan Tanrı'nın usturlabıdır fakat usturlabdan iyi anlayan bir astronom(müneccim) lazımdır."

Karatay Medresesi'nden sonra; yazı işlemeli taç kapısıyla ve tek eyvanlı özelliğiyle, Selçuklu dönemi eserleri arasında özel bir yeri bulunan "İnce Minare Medresesi"nin dış görünüşü hayret uyandırmayacak gibi değildi. Cephenin tamamını kaplayan yekpare taş oyularak birbiri üzerine geçirilmiş görüntüsü veriyordu. Nakış nakış işlenmiş, geometrik şekillerde yazılmış yazılar, asırlar geçmesine rağmen renginde ne bir solma, ne de bir değişmeye uğramamış, mavi taşlarla süslenmiş minaresiyle bir sanat şaheseri olma özelliğini sürdürüyordu. Buram buram tarih kokması her insanı olduğu gibi Japonları da yüzyıllar öncesine götürmüştü.

Tur otobüsü Meram tepesine doğru çıkıp, park etti. Ekip, otobüsten inerek yeşil Konya'yı seyretmeye başladı. Hafiften esen güz rüzgârları, sarı, yeşil, taba renkli yapraklarıyla pastel renk cümbüşüne dönüşmüş ağaçlara vurarak, âsude müziğini dinletiyordu.

Rehber, tarihin bu şehre bir kitap gibi yayıldığını, medreselerin, müzelerin, camilerin, höyüklerin de bu tarih kitabının birer sayfaları olduğunu anlatıyordu. Paleolitik Çağa (yontma taş) kadar uzanan Konya'nın geçmişinin; Neolitik Çağ (cılalı taş) kültürünün yaygın olduğu, Çatalhöyük ve Canhasan höyüklerindeki kazılardan MÖ 7000-6000 yıllarına kadar inildiğini, bu özelliğinin höyüklerde bulunan av hayvanlarıyla süslü duvar kabartmalarından ve çeşitli eser kalıntılarından anlaşılıp kesinleştiğini söylüyordu ki, Japonlar buraları görmek istediler. Ancak tur şoförünün, zamanında İstanbul'a dönmesi gerektiği, itirazı üzerine bu isteklerinden vazgeçtiler. Tadadoşi ise Türkiye'ye tekrar geldiği zaman, şirkete bağımlı olarak değil de, yalnız gelerek göremediği yerleri istediği gibi gezip görmeyi plânlıyordu kafasında.

Rehber anlatmaya devam ediyordu. Hititlerden, Hitit egemenliğine son veren Friglerden, o yüzyılda Konya'nın önemli bir Frig kenti olduğundan, hâlâ Frig uygarlığı kalıntılarının bulunduğu, Friglerden sonra Lidyalılardan, Perslerden, İskender İmparatorluğu, Roma İmparatorluğu egemenliğinden ve daha sonra 1071 yılında Malazgirt Zaferi ile Türklerin eline geçmesinden, daha sonra Anadolu Selçuklu Devleti'nin başkenti olmasından bahsediyordu.

Arkeoloji Müzesi, Koyunoğlu Müzesi, Alâaddin Camii gezildi. Japonlar, "Konya" isminin ne anlama geldiğini öğrenmek istediler. Rehber; "Kutsal Tasvir" anlamındaki "İkon" kelimesinden gelen "İkonion" olarak geçtiğini anlatarak, "Frig dilindeki 'Kawania' kelimesinden türediği de ileri sürülmekte" diyerek, "Konya" adının, Anadolu'nun eski çağlardan beri adını koruyan nadir şehirlerden birisi olduğunu ifade etti.

Tur otobüsü Mevlâna Müzesi'nin Üçler Mezarlığı tarafındaki caddeye park etti. Selim I tarafından Mimar Sinan'a yaptırılan Sultan Selim Camii'nin yanından geçerken İstanbul'da gördüğü camilerle aynı mimaride yapılmış olması Tadadoşi'nin bir hayli dikkatini çekmişti.

HZ. MEVLÂNA İLE İLK TANIŞMA

Rehber, yolculuk boyunca Hz. Mevlâna ve Konya hakkında ön bilgiler vermişti. Bu bilgilerin ışığında, Mevlâna müzesinin dış kapısından avluya girdiler.

Hazan yağmurlarının pençesinden direnerek kurtulup, ayakta kalabilmiş olan tek tük güller, baharı ve yazı göremeden, açılmadan solacak olan, zamanı şaşırmış tomurcuklar, mevsimin azizliğine rağmen, bulundukları mekânın kıymetini bilircesine, terennümde gibiydiler. Şadırvandan dilek havuzuna dökülen suların melodik sesine, fazilet ve minberlerinde dillenen uçuşan kuşların cıvıltıları da eklenerek bahçeye uhrevî bir hava veriyordu. Bahçeye açılan müze, kütüphane ve derviş hücrelerinin duvarları, asırları devirmiş olmalarına rağmen, hâlâ dokuları bozulmamış, soluk taşlarında yıllar eskimişti. Selçuklu devrinin büyüklerinden olan Alemuddin Kayser, Sultan Veled ve

Gevher Hatun'un çalışmalarıyla, Hz. Mevlâna'nın vefatından sonra yaptırılmış bu tarihi yâdigâr, zamana meydan okurcasına dimdik ayakta duruyordu.

Türbenin kapısı... Nice yürek yangınlarına açılmış, nice aşıkları buluşturmuş, nice dertlere devâ olmuş, nice mânevi mahremleri örtmüş... dış dünyanın esaretinden arındıran bir kapı ... Heybesinde gönül taşıyanlara açılan bir kapı ...

Tadadoşi, Mevlâna Müzesi'nin kapısından adımlarını atar atmaz mistik bir havanın esintisi yüzüne vurup, ruhunu ince ince sarmaya başlamıştı. İçinde bir rahatlık, bir huzur hissetti. Sandukaya doğru adım adım ilerledikçe bu huzur trendi de yavaş yavaş yükselmeye başlamıştı. Müzenin içine yayılan musiki-i figân, Japon müziğine hiç benzemiyordu. Daha önce hiç duymadığı, çığlık çığlığa, yanık yanık inleyen "ney" gönlünde kımıldanmalar başlatmıştı. Tadadoşi, sanki "ney" in yaralı bir yürekten gelen hüznü dolu ayrılık feryadını, bir şeylerden sızlanıp inleyerek ağıt yaktığını, özlemi, yanmış, pişmiş, arınmış bir nefsin, nefesini anlattığını hissediyor gibiydi.

Neyzenin nefesiyle dolan o büyülü "ney" in ilk tınlarını işittiği an, onunla soluklanmaya başlamıştı. O sesin kanatlarından yüreğine değen güzellikleri duyumsadıkça içinde bir şeyler yalazlanıp alevleniyordu. Ezik ezik çağılayan "ney", Tadadoşi'nin kulaklarından süzülüp içini dolduruyordu. Sanki, yanmaya teşne yüreğine bir kıvılcım sıçramış, güneş bütün alevini bu bakir yüreğe dolduruyordu. İrade dışı bir yanı, bütün benliğini sarmalıyordu. Bu yanı, bitiriş değil, ebedi bir doğuşun, bir aşkın varlığını müjdeleyen bir yanıydı!.. İçine damla damla, ılık ılık akıyordu, bir cemre misali.

Tadadoşi, Konya'nın ıtır ıtır kokan manevi havasını, aşk çağrısına dönüştüren, yüceleştirip gönüllere çöktüren melodisini, "ney" in çığlığında dinlerken; "Bu enstrümanın ne notalarını tanıyorum, ne de solfej bilgim var. Nedir bu sihirli müzik?" diyerek "ney" in soluğundan keheşanlara uzanan sevgi ve aşk ekseninin yörüngesine girmeye başlamıştı. Hiç tatmadığı bu değişik duygulara bir ad bulamıyor, anlam veremiyordu. "Acaba yolculuk boyunca rehberin anlattıklarından dolayı mı, bu duyguları yaşıyorum?" dese de bambaşka bir etkileşim yaşadığının farkındaydı. Sanki, türbenin duvarlarından, damından,

kapısından nağme nağme aşk fışkırıyordu.

Hız. Mevlâna'nın sandukası karşısında gayri ihtiyari saygı ile eğildi. Japonya'da saygı ile eğilme ritüelleri, diğer nezaket hareketleri ve adetler, Batıdaki el sıkışma ve göz göze gelme gibidir. Birisinin karşısında eğilmek; sizi kabul ediyorum, bağlanıyorum anlamına gelir. Önünde eğilinilen kişi ise, bunun farkında ve sorumluluğunu almış, karşılığını yapmak durumundadır.

Rehber ve ekip, büyük mutasavvıfın huzurundan yan tarafa doğru kaymaya başlamıştı. Tadadoşi ise Pir'in sandukasının karşısından ayrılmak istemiyordu. Sanki manyetik bir çekimle olduğu noktaya kilitlenmiş gibiydi. Yakaladığı duygu huzurunu daha uzatmak istese de, kendisini zorlukla bu mânevi huzurdan kopararak melankoliye benzeyen halet-i ruhiye içinde gruba doğru ilerledi. Rehberin açıkladığı kıymetli bilgileri de kaçırmak istemiyordu.

Müzede, Hız. Mevlâna'ya ve yaşadığı devre ait; kaftanlar, eşyalar, el yazması Mesnevi ve Kur'an-ı Kerim'ler, neyler, kudümleler, halılar... hepsinin önünde, hangi yüzyıla ait olduğu ve çeşitli bilgilerin bulunduğu notlar vardı. Rehber tek tek hepsini İngilizce'ye çevirerek anlatıyordu. Bu akustik atmosferdeki, mistik hava ve inleyen ney sesiyle örtüşen izahatlar Tadadoşi'nin kıpırdaşmaya başlayan gönül tellerine birer mızrap gibi inerek titretiyordu.

Belki de dünyanın hemen hemen her ülkesini dolaşmıştı. Ama hiç bir ülke ve mekan onu Hız. Mevlâna'nın huzuru kadar etkilememiş, değişik duygularla doldurmamıştı.

Rehberin yol boyunca birkaç kez tekrarladığı ve kendinden geçerek okuduğu o, ünlü çağrı kulaklarında yeniden yankılandı;

Gel, gel, ne olursan ol, yine gel.

Kafir, putperest, mecusi olsan da yine gel.

Bizim dergahımız ümitsizlik dergahı değildir.

Yüz kere tövbeni bozmuş olsan da yine gel...

Tadadoşi, Hız. Mevlâna'nın bu çağrısından, din, dil, ırk, cins, zengin, fakir ayrımı yapmadan dünyadaki bütün insanlara sevgi ve

hoşgörüyle kucak açtığını, fasık (günahkar) da olsa, kafir de olsa, engin bir hoşgörüyle ve rahmet dolu, şefkat dolu bir nazarla baktığını anlamıştı. Rehber, Hız. Mevlâna'nın, Mesnevi-i Ma'nevi'sinde de ifade ettiği gibi, Allah'ın putperest de olsa kendisini çağırana icabet edeceği müdriktir diyerek, kamil bir insan olan, böylesine ilahi Rahmet ve Rahmani ümitlerle dopdolu Hız. Mevlâna'nın, hiç kimseye hor bakılmaması gerektiği hassasiyetiyle söylediği bir diğer sözünü de izah ederek okuyunca Tadadoşi'nin hayranlığı kat kat artmıştı.

"Hiçbir kafiri hor görmeyin, olur ya Müslüman olarak ölebilir! Ömrünün sonundan ne haberin var ki, ondan tamamıyla yüz çeviriyorsun?" sözü çok manidardı.

Hız. Mevlâna yüklendiği manevi vazifenin şuuruyla;

"Biz pergel gibiyiz... Bir ayağımız Şeriat'de (Ayet-i Kerime, Hadis-i Şerif, İcma-i ümmet ve Kıyas-ı Fukaha üzerine kurulmuş olan din kaidelerinde) sağlamca durur, öteki ayağımız yetmiş iki milleti dolaşır" demıştır. Bazı insanlar tarafından zaman zaman 'Hoş görülmeyecek kadar çok hoşgörü' olarak serzenişte bulunulsa da, ondaki engin hoşgörü; Tevhid'in sırrı, Kur'an-ı Kerim'in nuru, İslâm'ın şuuru ve hususiyetle Hazret-i Muhammed Mustafa Sallallahu aleyhi ve sellem'in güzel ahlâkını sergilemiştir" diyerek anlatıyordu.

Rehberin, düz bir satır üzerinde kayan berrak su gibi okuduğu Hız. Mevlâna'nın beyitleri, izahatları ve bunları çok güzel açıklayan konuşmaları yankılayarak, kara deliklerden daha derin kuyulara akar gibi Japon turistlerin beyinlere akıp, yankılıyordu.

Tadadoşi, bulunduğu mekanın huzurunu yaşamaktan gayet mutlu ve şaşkındı. İnsanları bir mozağin renkleri gibi aynı çerçevede düşünebilen, hoşgörü ve sevgi kapılarının sonuna kadar aralayabilen, insanları o mozağin ruhunda birleştirip onlara kendi ulvi ışığını veren Hız. Mevlâna'yı bir güneşe benzetti. İyi, kötü, zengin, fakir, beyaz, siyah, Müslüman, gari-müslüm, tanınmış, tanınmamış, büyük, küçük... ayırmadan her insana ve her varlığa aynı ışığı yansıtan bir güneş... Bir melal zincirine takılmış gibi "Keşke, senin yaşadığın çağda yaşayıp, seni görebilmiş olsaydım, yüce filozof" sözleri döküldü dudaklarından.

İçerideki kutsî ve mistik atmosfer Tadadoşi'ye, ilhamlarla beslenen

mesajlar vererek emsalsiz manevi bir iklim yaşatmaya devam ediyordu. Ölümsüz bir ruhun, güneşten daha gizemli, çözemediği büyük sırrı Tadadoşi'nin bütün hücrelerini esir almış gibiydi.

Rehber, müzenin duvarında asılı duran bir dörtlüğü çevirerek okuyor ve açıklıyordu;

"Taş yeşermez, geçmiş olsa da nevbahar.
Toprak ol da bak nasıl güller açar.
Taş gibi idin, çok gönül kırdın yeter.
Toprak ol, üstünde hoş güller biter."

Hz. Mevlâna

Tadadoşi, "gel" çağrısı ve bu beyitteki derin felsefeyi o anda kafasında tamamen kesinleştirmiş ve fevkalade hayran olmuştu. "Bu sözleri söyleyebilmek, asırlarca unutulmamak, çevresine hatta çevresini de aşarak dünyaya, bir bilgi silsilesiyle bilgece taşan bu büyük düşünceler, akla ve akıl üstülüğe dayanabilir ancak! Kitaplara sığmayacak kadar geniş bir hayat, bir aşk felsefesi... Dünyanın acımasız sosyal dokusunda hayata tutunmaya çalışan insanlar için en yararlı ilaç! En etkili panzehir! En tatlı ruhaniyet! En yapıcı terapi!" diye düşünabiliyordu.

Rehber müzede bulunan eserler hakkında bilgi vermekle beraber daha çok Hz. Mevlâna'nın müzede görülmeyen taraflarına ağırlık vermeyi yeğliyor, Tadadoşi'nin gönlünde filizlenmeye başlayan ateş tomurcuğunu gitgide körüklüyordu. "Suya kanmış insana bir şey veremezsin. Suya hasret gönülleri bul" diyen Pir'in sözüyle devam ediyordu.

Tadadoşi, gönlünün suya hasret olduğunun farkındaydı... O güne kadar susuzluğunu, hiçbir Budha'nın önünde giderememişti. O anda kokladığı gönül şarabının etkileşimini daha önce hiç duymamış, tatmamıştı. "Bu nasıl bir etkileşim? Ebem kuşağı kadar yakın, ebem kuşağı kadar uzak bir duygu" diyordu kendi kendine. Ruhunda hafiflik, huzur saçan tatlı meltemler esiyor, ney sesi bu esintiyi provake edip kışkırtıyor, kulaksız, dudaksız, ufukları yırtarak uzaklara götürüyordu.

Kalbine konuşan, ruhuna fısıldayan ötelere gelen sihirli bir ses... O İlâhi ses, o esrarlı koku çok farklı duygular çağırıyordu. Vücudunda, o evrensel sevgi ve hoşgörü mutasavvıfından etkilenmemiş, yönelmemiş tek bir noktanın kalmadığını hissediyordu.

Hayatında, zaman zaman yaşamaktan bıktığı, hayatın anlamsız geldiği anlar olmuştu. Açık denizlerin ortasında desteksiz kalakalıp, her türlü fırtınadan etkilenerek batmamak için çırpınan bir gemi gibi zayıf ruh hallerini düşündü. O fırtınalı anlarda ruhunu koruyacak, sığınacak bir liman arayıp eksikliğini hissederdi hep. Hatta bir zamanlar, arayış içine girip araştırmalar yapmış, gittiği ülkelerin değer verdiği filozoflarını, mabetlerini, onlar için kutsal sayılan her şeyin anlam ve amacını öğrenerek derinliğine inmişti. Kendi ülkesi de dahil olmak üzere, hiç bir yerde aradığı tatmin edici esintiyi bulamamıştı. Hiç birisi mantığına olur vermiyor, hitap etmiyor, ruhunu çekemiyordu. Çoktandır bu arayışı bırakmış, içini tamamen dolduracak, rahatlatacak, arındıracak manevi bir kapının olamayacağına karar vermişti. Ama!.. Hiç ummadığı bir anda, büyük insan, Hz. Mevlâna'nın kapısından adım atar atmaz, ruhu, bütün benliği -aramaktan vazgeçip bulamayacağına karar verdiği- o limanı bulduğunu söylemeye başlamıştı.

Tadadoşi, kendisi için hayatla eşdeğer olan, aradığı o limanın Türkiye'de karşısına çıkacağını hiç tahmin etmemişti. Kendi kendine "Yıllarca aradığım, arayıp da bulamadığım ve artık öyle bir limanın olmadığına kanaat getirip kilitlediğim, içimdeki maneviyata açılan kapının kilidine elzem olan anahtar burada. Bundan eminim!" diye mırıldandı.

Gönlünün, yüreğinin dışına, kalın kalın bağlanmış kabuklar kırılıp çıtırdamaya, içindeki güzel duygular su yüzüne çıkmaya başlamıştı. Tıpkı okyanusların derinliklerinden çıkarılan nadide, deliksiz inciler gibi...

Tadadoşi: "Yaşadığımız çağda, popüler kitle kültürünün ileti bombardımanı altında, insanların gitgide materyalistleşip, maneviyatı unutmaya başladığı zamanda, katı pozitivizmin pompalanmasıyla çoraklaşan gönüllerin ihtiyacı olan bengi-su, ancak buradan temin edilebilir. Teknoloji çağında, koşturarak yozlaşan sıcak duygular

kaybolmamalı. Aslında bu sıcak duygular, güzellikler her insanın içinde mevcut. Ancak filizlendirmek, açığa çıkarmak, yüze çıkmak için doğru bir yerlerden, bir şeylerden gelecek kıvılcımı ve zamanı arıyorlar, tıpkı benim gibi..." diyerek dünyadaki bütün insanların bu mekanı ziyaret etmelerinin elzem olduğunu düşünüyordu. Bizzat kendi ruhunda o manevi zenginliğin tadını duymaya başlamıştı. Basit, biyolojik bir varlık olmadığını fark etmişti! Her ne kadar biyolojik yapısıyla bu dünyaya bağlanmış olsa da ruhunda bilmediği bir sonsuzluğa açılışın ferahlığını duyumsuyordu.

Rehber ve ekip Mevlâna Müzesi'nden çıkmıştı. Sandukadan kopamayan gönlü içerde kalan Tadadoşi rehberine;

"-Sizden beni iki dakika beklemenizi rica ediyorum" dedi.

Hızla müzenin içine daldı. Tekrar Hz.Mevlâna'nın sandukası karşısına gelerek, bir an dimdik hareketsiz durdu. Avuç içlerini birleştirerek göğüs hizasına getirdi ve yere kadar eğilerek selâm verdi. Bu selâm hayatında verdiği en içten ve en samimi selâmdı.

"-Yüce İnsan, size çok teşekkür ederim!.. En kısa zamanda tekrar geleceğim. Hoşça kalınız!.." dedi.

Arka arka üç, dört adım attıktan sonra, hızla dışarıya çıkarak arkadaşlarına katıldı. Mevlâna hayranı olan rehber, Tadadoşi'nin gönlünü Hz. Pir'e gönüllü tutsak ettiğini çoktan anlamıştı!..

Mevlâna Müzesi'nden çıkan ekip, müze civarında turistik eşya satan dükkanlara girerek, alış-veriş yapmaya başladılar. Hepsinde derin bir etki bırakan Hz. Mevlâna ve müzede sergilenen tarihi eserler, alacakları hatıra ve hediyeleri belirlemişti zaten. Tesbihler, biblolar, bakır oymalar, çerçeve içine konulmuş Mevlâna'ya ait şiirler, sözler, resimler...

Tadadoşi, özellikle Konya ve Mevlâna Türbesi'ni resmeden kartpostallardan ve semazen figürleri olan oyma tahta kaşıklardan aldı.

Alış-verişi bitiren ekip, yakındaki bir lokantaya girip ikinci katındaki geniş balkona çıktı. Balkondaki çardakta kendileri için ayrılmış olan

yerlere oturdular. Bu balkondan Mevlâna Türbesi ve Gül Bahçesi, büyümlü bir tablo gibi çerçeveleniyordu. Turkuaz rengindeki türbenin tepesi, kubbesi, mimariler arasında ayrıcalığını sürdürürcesine ulvî bir görkem sergiliyordu. Tadadoşi'ye o ruh hali içinde bundan daha güzel bir ikrâm sunulamazdı...

Yozlaşmış!.. Mânevi güzelliklerini yitirmeye başlamış bir dünyanın sıkıntılarını ve getirisi olan bıkkınlığı, ezikliği üzerinden atarak, mânevi huzur ve gönül rahatlığı veren, geniş ufukların kuşattığı ferah dünyaya uzanmak ve o tefekkür denizinde yüzmek için ilk kulaçlarını atmak Tadadoşi'ye oldukça mutluluk ve şevk veriyordu. Oturduğu yerden dalgın dalgın Mevlâna Türbesi'ni ve Gül Bahçesi'ni seyrediyor, sandukanın karşısındaki etkileşimin sıcaklığıyla hâlâ mekanın huzurunu içinde yaşıyordu.

SEMA TÖRENİ

Hava kararmaya başlamıştı. Mevlâna'yı anma ve sema gösterilerinin yapılacağı salona doğru yola çıktılar. Tadadoşi, gayet mutluydu. Ancak kendisini melankoliye benzeyen duygular içinde hissediyor, hiç konuşmuyor sürekli Pir'in huzurunda yaşadığı etkileşimi düşünüyordu. Sanki programlanmış bir robot gibi grubu takip ediyor, iç alemi ise yalap yalap akıyordu. Ekip arkadaşlarıyla birlikte salona girip gösterilerin izleneceği bölümlerden kendi yerlerini bulup oturdular. Tadadoşi'deki sıra dışı ilgiyi fark eden rehber özellikle onun yanına oturmayı yeğlemişti...

"-Bay Tadadoşi, biraz sonra izleyeceğiniz semâ: kâinatın hareketidir. Mevlâna'ya göre; Allah'ın 'Ben sizin Rabb'iniz değil miyim?' sualine ruh zerrelere 'Evet, Rabb'imizsiniz' deyişlerinin sesini duymak, kendinden geçmek, Rabb'ine kavuşmaktır. Zerreler güneşin ışığında süfler gibi sema edip dururlar fakat hangi nağmeyle, hangi vuruşla, ne biçim bir sazla sema ederler kimsecikler bilmez. Sema, gönüldeki gizli erlerden bir selâm. Sema, diri kişilerin canlarına rahat ve huzurdur. Bunu cânında cân olan bilir. Sema, gönüller alan sevgiliye kavuşmak içindir. Sema'a girdin mi, iki cihandan da dışarı çıkarsın, sema alemi

iki alemden de dışarıdadır. Yedinci göğün damı, yüce bir damdır amma sema merdiveni bu damı da aşar, bu damdan da yücedir. Yüzleri kibleye dönmüş kişiler bu dünyada da Semadadırlar, o dünyada da. Hele halka olup Sema ederek dönüp duranların ortasında Ka'be de olursa...' diye anlatılmıştır. Sema Hz. Mevlâna'nın ilhamıyla oluşmuş ve gelişmiştir. Kemâle doğru mânevi bir yolculuğu (Miracı), bir gidiş-gelişi temsil eder."

"-Mirac ne demektir?"

"-Bay Tadadoşi, bu konuda size bir kitap vereceğim oradan öğrenebilirsiniz. İsterseniz tören başlamadan sema hakkında sizi bilgilendireyim"

"-Memnuniyetle. Lütfen devam edin:"

"-Sema, yedi bölümden ve dört selamdan oluşur. Her bölümün ayrı bir mânâsı vardır. İlmi yönden tetkik edecek olursak; var olmanın temel şartı dönmektir. Varlıklar arasındaki müşterek benzerlik, en ufak zerreden en uzak yıldızlara kadar her birinin bünyesini teşkil eden atomlardaki elektron ve protonların dönmesidir. Her şeyin döndüğü gibi, insanoğlu da bünyesini teşkil eden atomlardaki mevcut dönmelerle, vücudundaki kanın dönmesiyle, topraktan gelip toprağa dönmesiyle tabii ve şuursuz olarak döner. Ancak insanı öbür varlıklardan üstün kılan şey akıldır. İşte biraz sonra göreceğiniz semazenler varlıkların müşterek hareketine, 'sema'yla beraber aklı da iştirak ettirir.

Sema, kulun hakikate yönelip, akılla aşkla yücelip, nefsinin terk ederek, Hakk'ta yok oluşu ve olgunluğa ermiş, kâmil bir insan olarak tekrar kulluğuna dönüşüdür. Bütün varlığa, bütün yaratılanlara yeni bir ruhla, sevgi ve hizmet için dönüşüdür."

"-Kadınlar da sema ederler mi?"

"-Bu sorunuz son yıllarda tartışılan bir konu oldu. Hz. Mevlâna zamanında, Meydan-ı Şerif denilen yerlerde hiç bir zaman kadın-erkek birlikte sema etmemiştir. Sema, Sultan Veled'den sonra formlara konulmuş, günümüze kadar gelmiş. Kadınlar kendi aralarında sema

ederlermiş. Zamanımızda 'sema'yı, şova dönüştürenler de oluyor, bu çok üzücü. Tören başlıyor Bay Tadadoşi, sonra devam ederiz" diyen rehber açıklamalarına ara verdi.

İlk önce bir konuşmacı çıkarak, Hz. Mevlâna'yı tanıtan kısa bir konuşma yaptı. Rehber konuşmaları kısa kısa çevirilerle ve kendi bilgilerini de ekleyerek Tadadoşi'nin kulağına fısıldıyordu.

Ne var ki; Hz. Mevlâna'nın açmaya teşne gönlü ile Şems-i Tebrizi'nin Konya sokaklarında buluşması ve Mevlâna'nın açmaya teşne tomurcuğunu Şems'in kutlu nefesiyle çıklatmasının anlatıldığı kısım Tadadoşi'yi can evinden vurarak tamamen teslim almıştı!..

Dünyanın sayılı edebiyat eserleri arasında yer alan Hz. Mevlâna'nın yirmi beş bin beyitlik 'Mesnevi'sini ve seraba ateş olarak nitelenen beş bin divan büyüklüğündeki 'Divan-ı Kebir'ini mutlaka okumalıydı. Ama nasıl? Rehber, bu eserlerin İngilizce çevirisinin olup olmadığını sordu. Aldığı olumlu cevaba memnun oldu.

Konuşmacı sözlerini; "Mevlâna!. Ey peygamber ışığı! Ey her kıyıya vuran okyanus! Ey her ülkeden geçen gür ırmak! Coşmana devam et, akmanı sürdür! Çünkü sana muhtacız!.." diyerek bitirdi.

Konuşmadan sonra, geniş hırkalar giyinmiş, başlarında "Nefsinin mezar taşı", "sikke" denilen silindir biçimindeki, mezar taşını simgeleyen uzun keçeli başlıkları bulunan semazenler ayakkabısız olarak birer birer gelerek divan durdular. Sazendeler de köşedeki yerlerini aldılar. Biraz sonra, sırtında hırkası, başında yeşil renkli destar sarıllı sikkesi ile Mevlevi Şeyh'i gelerek, Mesnevi'den bir ders okuduktan sonra postun üzerine oturdu. Dervişlerden birisi de Divan-ı Kebir'den bir "naat" okudu. Bu naat okuyuş çok etkileyiciydi. Dervişin sesi tizden pese, pesten tize inip çıkıyor, dinleyenleri kendinden geçiriyordu. Neyzen başı, ney ile bir taksim yaptı. Bu taksim, nefha-i ilâhiyi temsil ediyordu. Devri kebir usulünde bir peşrev çalınmaya başladı. Kudümzen ilk vuruşunu yaptı ve dört selamdan ibaret sema başladı. Şeyh ve semaya katılacak dervişler, avuç içlerini yere vurarak ayağa kalktılar. Çapraz bağlanmış kollarıyla, görünüşte 'Bir' rakamını temsil eden, böylece Allah'ın birliğini tasdik eden semazenler kollarını açtılar. Salât

okuyarak sema yerini ağır ve ritmik adımlarla üç defa selam vererek dolaştılar. Buna; 'Sultan Veled Devri' deniliyordu. Gizli ruhun ruha selamı. Peşrevden sonra yine Divan-ı Kebir'den alınarak bestelenen 'Ayin-i Şerif' murtip tarafından çalındı. Bu sırada semazenler sırtlarındaki hırkaları hep birlikte yere bıraktılar. Bu siyah hırkalar; masivadan soyunmayı, manen hakikate ilerlemeyi, mezarı anlatıyordu. Siyah hırkalarını bırakan semazenler, birer birer şeyhin önünde niyâz ettikten sonra, elleri bağlı duruşları, birliğin ve tevhidin tecessüm etmiş halini vurguluyordu. Dönerek eller yavaş yavaş semaya açıldı. Sağ el dua edercesine göğze dönük, sol el yere verircesine yere dönüktü. Bu figür; dervişin Hak'tan aldığı manevi ihsanı, halka ulaştırması, sağdan sola, kalbin etrafında dönmesi de yetmiş iki milleti kucaklaması demekti.

Semazenlerin, uzun ve geniş beyaz tennureleri, nefsin kefenini simgeliyordu. Beyaz tennurelerini savurarak, uçarcasına, kendilerinden geçerek, birbirlerine değmeden dönmeleri hârikulade bir manzara sergiliyordu.

Niyaz halinde yan taraflarına eğilmiş başlar, kapalı gözler, adeta yerden kesilmiş ayaklarla havalanıyormuş hissi veriyorlar, dönme hareketinin etkisiyle, bembeyaz tennurelerin bol etekleri yelpaze gibi açılıyor, daireler çiziyor çiziyor çiziyorlardı.

Tadadoşi, ilk defa karşılaştığı bu değişik ve fevkalade görüntü ile gündüz Pir'in sandukası karşısındaki duygularını birbirine sarmalayıp örtüştürüyor, bambaşka duygularla, bambaşka ufuklara kanat çırpıyordu. Semazenlerin hiç sendelemeden, birbirlerine değmeden, çarpmadan, bir düzen içinde dönmelerini ise akıl alacak gibi bulamıyordu. Rehberin kulağına eğilerek;

"Hiç başları dönmüyor mu?" diye sordu.

Rehber;

"Semazen oluncaya kadar bir tahta üzerine çakılmış çiviye ayak baş parmağını geçirerek aynı noktada dönmeyi öğrenirler. Başlarının dönmemesi ise aşk olarak açıklanabilir. Ancak bir doktor (kulak burun boğaz uzmanı) bilimsel olarak açıklamış; semazenler dönerken başlarını

yan tarafa otuz derece eğdikleri için iç kulağa etki eden basınç etkisindeki değişme dolayısıyla baş dönmesi olmadığını, hatta bu hareketin baş dönmesi rahatsızlıklarında da uygulanabileceğini, geniş ve bilimsel olarak izah etmiş. İsterseniz detaylarını anlatan o kitabı bulabiliriz. Semazenlerin çark etme, kol açma, direk tutma, çark atarak yürüme ve düz hat üzerinde sağa sola sapmadan ilerleme şeklindeki hareketlerinin, günümüzde kullanılan tıbbi yöntemlerle şaşılacak derecede benzerliği açıklanıyor. Sema, ferdi bir hareket olup yerçekim merkezi semazenin vücudundan geçer. Semazenin dönüş eksenini kafa, kalp ve sol bacağından geçer. Sema sırasında baş hareketlerinden kaçınılıyor, ense ve boyun adaleleriyle baş destekleniyor. Semazen, sema sırasında gözleri yarı açık olarak, ufuk çizgisi yerine geçen sol el baş parmağına bakıyor. Semadan evvel fazla yemek yenmemekte, ayrıca hazmı zor gıdalardan kaçınılmaktadır. Sema sırasında zikir yapılarak zihin uyuşukluğunun önüne geçilmektedir. Modern tıbbın tavsiye ettiği çarelerle, semazenlerin hareketlerinin şaşılacak derecede benzerliği bulunmaktadır. Üstelik modern tıbbın yeni yeni tavsiye ettiklerini semazenlerin 700 senedir tatbik ediyor olmaları çok önemli Modern bilgilerle, 7 asırlık bilgiler tam bir mutabakat, tam bir paralellik gösteriyor. Sema 7 asırdır ispatlanmış, bilinen en eski vestibüler egzersiz programıdır." dedi.

Bu cevap Tadadoşi'yi düşündürdü. "Asırlar önce doğan, -bilinmediği halde- tıp bilgisini içeren bu hareketin, modern tıpla örtüşmesinin akılla açıklanması çok zor" diyordu.

Gizemli düşünceler beyninde helezonlar çizerken, dervişleri izlemeye devam ediyor ve o gün müşerref olduğu duyguları yaşıyorken, diğer taraftan da toplum olarak ve şahıs olarak hayatın muhasebesini yapmaya çalışıyordu.

"Dünyada yaşananlar, ekranları dolduranlar, gözlerimize yansıyanlar niçin güzel değil? Ya da güzellikler neden çok az? Acaba bizim güzellik anlayışımızda mı bir terslik var? Nereden geldik, nereye gidiyoruz? Gidiş yolumuz doğru mu? Eğri mi? Neden insanlık güzel hasletlerden giderek uzaklaşıp, manevi güzellikleri hoyratça örseliyor? Mevlâna'nın felsefesi hepsine cevap verecek genişlikte bağran bir gerçek... Çılgınca

bir hayatın getirileriyle sürüklenerek geldiğimiz nokta, uçuruma çok yakın. İnsanlık manevi örselenmeye dur demeli! Buraya gelerek güzel hasletlerle dolmalı, bu hasletleri dünyaya yayıp yansıtmalı! Güzel filizler vermeli! Baharın tazeliğini, ruh güzelliğini yaşamalı! Bütün insanlık, o çirkinliklerden arınmalı, üstesinden gelinmeli!..” diye düşünüyordu.

“-Bay Tadadoşi, gördüğünüz üçüncü selam, insanın hayranlık ve minnet duygusunun ‘aşk’a dönüşmesiyle, aklın ‘aşk’a kurban oluşudur. Bu tam teslimiyettir. Allah’a vusluttur, Sevgili’de yok olustur! -Teşbihte hata olmaz- Budizm’de en yüksek mertebe olan ‘Nirvana’dır’, İslâmiyet’te ise ‘Fenâfillah’tır. Ancak İslâmiyet’te en yüksek mertebe kulluk mertebesidir.”

“-Budizm hakkında bile bilgi sahibi olmanız beni size hayran bırakıyor”

“-Esağfurullah efendim, görevimiz gereği biraz da!”

Semazenler, Mevlâna makamını temsil eden şeyhin önünde bir süre dinlendiler. Sonra yeniden “niyaz” ettiler. Dördüncü selamın bitiminde, kudüm son vuruşunu yaptı. Ney son perdeyi üfledi. Pervane gibi dönüp savrulan etekler, ani bir duruşla toparlanıverip, küçülüverdiler ve manevi yolculuktan yaratılıştaki vazifesi olan kulluğa döndüler.

Semanın bitiminde semazenlerin hepsi oturdular. Hırkalarını arkalarına koydular. Bir aşır okundu. Akabinde, duacı dede bir dua okuduktan sonra ayağa kalktılar ve şeyh tarafından “gülbank“, dervişler tarafından da “Esmâ-i Hüsnâ” okundu ve “Hu” yu koro halinde söylediler. Sonra şeyh bulunduğu postun üzerinden hazır olanlara selam verdi. Bu selam “aşçı dede” tarafından yine sesli olarak -cehren- karşılandı. Şeyh, arkasını kapıya dönerek mukabele sırasında oturduğu postu -makam- niyaz etti. Bu niyaza bütün dervişler katıldılar. Şeyh semahaneden çıktı. Arkasından da dervişler çıktılar.

Sema gösterileri sona erdikten sonra tasavvuf musikisinden eserler sunuldu, Özellikle tasavvuf müziği sanatçısı Ahmet Özhan’ın semaya uzanan etkili sesi ve seslendirdiği parçalar insanı kendinden

geçirircesineydi. Tören etkili bir şekilde sona ermişti ama Tadadoşi’nin içindeki sema yeni başlamıştı. Kimliğinden tamamen sıyrılmış, semaa kalkan her dervişin üzerinden hırkasını çıkarttığı gibi, dönen bir evrende, dönen bir güneşin etrafında, tutkuyla dönen mavi gezegenimiz dünya gibi ruhu, gönlü dönüyor dönüyor dönüyordu...

MEVLÂNA’NIN YEŞERDİĞİ TOPRAKLARA VEDA

Makberi gönül olan ve “Ölümümüzden sonra mezarımızı yerde aramayınız! Bizim mezarımız, ariflerin gönüllerindedir” diyen Hz.Mevlâna, o gönülle bütün dünyayı, insanlığı kucaklayan ve 700 yılı aşkın bir süredir ilâhi soluğu ile hâlâ evrensel mesajlar vermeye devam eden, ölümsüz büyük sevgi insanının yeşerdiği topraklardan, hoşgörünün harmanlandığı sevgi eksenli Mevlâna şehrinde, bu şehrin buram buram tarih kokan nefesinden ayrılıp yollara düşmek Tadadoşi’ye çok zor gelmişti. Zira hayatında tatmadığı duyguları tadıp, en mutlu anlarını bu bir gün içinde yaşamıştı. İlk dostluğa, ilk aşka benzeyen sevgi bağı, ayrılık acısını şiddetle hissettiriyordu. Sanki Konya’da, Hz.Mevlâna’nın huzurunda yıllardır yaşıyormuş gibi yüreğinin bir parçasını burada bırakmıştı.

Hasrete uzayan yollar uzandıkça otobüs aralık ayının serinliğinde geceyi yaparak ilerliyordu. Tadadoşi hâlâ, Hz.Mevlâna’nın türbesinin ve sema töreninin etkisindeydi. İlk kez tattığı o haz ve o harikulade sema gösterisi gözlerinin önünden, gönlünden gitmiyordu. Beyaz tennureleriyle, sağdan sola kalbin etrafında dönerek yetmiş iki milleti aşkla kucaklamayı sembolize eden semazenler kafasının içinde pervane gibi aşkla dönmeye devam ederken, zevkle yaşadığı günün her anı onu düşünmeye sevk ediyor, tahayyüllerini zorluyordu.

Hayatında bir şeylerin değişim sinyalleri verdiğini, bir deniz fenerinin güçlü ışıklarını kendisine çevirerek yol gösterdiğini, çağırdığını hissediyordu. “Değişik bir gün yaşadım, duygularım allak bullak oldu, ruhum değişti” diye düşünüyordu. O ünlü çağrının anlamı beyninde yankılanıyordu. İşittikleri, gördükleri öylesine etkili ve kalbe, ruha hitap edercesineydi ki, tercümeye hiç ihtiyaç bırakmamacasına...

REHBER ANLATIYOR

Rehavet otobüstekilerin çoğunu esir almıştı. Yorucu geçen günün ve yolculuğun etkisiyle uyumuşlardı. Tadadoşi ise, günün muhasebesini yaparak duygularını irdelemekten, uykudan uzak, çok derinlere dalmıştı. Rehberin yanına gelip, oturmak için izin istemesini bile üçüncü tekrarıyla duyabilmişti. Pencere kenarındaki koltuğa çekilerek, oturması için yer verdi.

Rehber;

"- Sema Töreni'ni nasıl buldunuz Bay Tadadoşi?"

Tadadoşi;

"- Tek kelimeyle, harika!.. Olağanüstü güzel ve etkileyici. Hayatımda gördüğüm, hatta hiç görmediğim en güzel ayındı! Fevkalade etkilendim. Mevlâna hakkında her şeyi, bütün detayları ile öğrenmek istiyorum. Sizden beni bilgilendirmenizi rica ediyorum" dedi ve rehberin söylediklerini kaydetmek için tekrar teybini çıkardı.

Rehber yıllardır, Hz. Mevlâna'nın hayatı, eserleri, düşünceleri hakkında yaptığı araştırmalardan ve turistlere bu bilgileri aktarmaktan, konunun uzmanı olmuştu adeta. Rehberliğini yaptığı gruplar içinde Tadadoşi gibi ilgilenenler, hatta bu ilginin sonunu Mevlâna aşkına kadar vardırabilenler çok olmuştu. Bu ulaşılan evrensel sevgiye bir parça da olsa vesile olabilmek kendisini oldukça mutlu ediyordu.

Rehber saatine baktı. Tadadoşi'ye, talip olduğu güzellikleri anlatabilmek için önünde uzun bir yol ve zaman vardı.

MÜZE TÜRBE ve MEVLEVİLİK HAKKINDA BİLGİLER

"- Bay Tadadoşi, isterseniz önce müze ve türbe hakkında anlattıklarımın daha detaylı bilgiler vererek başlayayım" dedi.

Tadadoşi sabırsızlıkla;

memnun olacağım" dedi

Rehber anlatmaya başladı.

"- Görmüş olduğunuz gibi, Konya'da Mevlâna Celaleddin Rumi'nin türbesi ve dergahını ihtiva eden ve 1927 de açılan müzede, Hz. Mevlâna'nın sandukası, mesneviler, divan ve diğer gördüğünüz, o devre ait eşyalar teşhir edilir. Türbenin iç duvarları, kalem işareti ile süslüdür. O ilginizi çeken hat'lar ise Mevlevi sanatkarlarına aittir. Dikkat ettiyseniz türbe kapısına ve dergah avlusuna açılan kapı ile türbeye giden koridorda kitabeler bulunmaktadır"

"-Evet. Hepsine dikkat ettim. O kitabelerin neler anlattıklarını da öğrenmek istiyorum"

"-İsterseniz kitabelerde anlatılan incelikleri kaynaklarından öğrenin. Veya kısmet olur da tekrar birlikte Türbeyi ziyarete gidersek, orada daha detaylı bilgi verebilirim "

"-Tekrar geleceğim."

"-Nerede kalmıştık?"

"-Mevlâna Türbesi hakkında bilgi veriyordunuz"

"-Ha... Evet! Mevlâna Türbesi, Mevlâna Celaleddin Rumi'nin ölümünden sonra, Alemeddin Kayser ve II. Alâeddin Keyhüsrev'in kızı ve Müniddin Pervane'nin hanımı Gürcü Hatun tarafından 1274 yılında yaptırıldı. Yani ölümünden hemen sonra."

"-1927 demiştiniz?"

"-Bay Tadadoşi, 1927 müzenin açılış tarihi, 1274 ise, türbenin yapılış tarihi. Yani Pir'in ölümünden bir yıl sonra. Doğumu, 30 Eylül 1207, vefatı 17 Aralık 1273 dür"

"-Yanlış anladığım için özür dilerim. Lütfen devam edin."

"-Mimar, Bedreddin Tebrizi'dir. Çevresindeki, mescit, semahane, meydanı şerif, matbah, derviş hücreleri,şadırvan, şeb-i aruz havuzu ve çeşme dairesiyle bir külliye halindedir. Külliye meydana getiren

yapılardan esâs türbe binası Selçuklu Devri'ne, türbenin yivli gövdesi ve külahı ile giriş koridoru, çelevi mezarları, post kubbesi Karamanoğulları devrine, mescit, semahane, türbeler, derviş hücreleri, matbah ve şadırvan ise Osmanlı Devri'ne aittir. Türbenin bugünkü şekli; kare planlı bir zemin üzerinde üç tarafı kemerli ve bir tarafı kapalı mekan hâlinindedir. Bu mekanın üzerini 16 dilimli sivri bir külah örter. Külahın tepesinde bir hilâl içinde mevlevi sikkesi bulunan yüksek bir alem vardır. Külahın üzerini firuze çiniler kaplar. Külahı 'Yeşilkubbe' denir. Yeşilkubbe'nin altında Hz. Mevlâna'nın ve oğlu Sultan Vele'd'in gök mermerden yapılmış, üstü puşide ile örtülü sandukaları vardır.

Hz. Mevlâna'nın kabri üstünde 2.65 metre yüksekliğinde Selçuklu oymacılığının şaheseri olan ve bugün Mevlana'nın babası Sultanü'l-Ulema'nın mezarı üstünde bulunan muhteşem ceviz sandukayı Abdülvahid adındaki mimar yaptı. Kanuni Sultan Süleyman'ın emriyle sonradan bu sanduka Sultanü'l-Ulemanın üzerine nakledildi ve Hz. Mevlana ile Sultan vele'd'in üzerine mermer birer sanduka yaptırdı. Bugün üzeri altın sırmalı bir örtü ile örtülüdür.

"-Neden değiştiriliyor?"

"-Çünkü; cennet mekan Kanuni Süleyman, babası Yavuz Selim gibi Hz. Mevlâna'ya gönül vermiş bir hükümdardı. Kendisi de şairdi ve Mevlâna'nın şiirlerine hayrandı. Sevdığı büyük vâliye bir hizmette bulunmak amacıyla cevizden yapılmış sandukayı kaldırttı, yerine devrin en meşhur ustalarına yaptırdığı mermer sandukayı koydurttu ve üzerine Mevlâna'nın şiirlerinden yazdırttı. Mevlâna, gösterişten, büyük görünmekten hoşlanmayan bir veli idi. Hz. Mevlâna'nın üstüne konmuş olan o muhteşem sandukanın, babası Sultanü'l-Ulema'nın üzerine daha çok yakışacağını düşündü... Bilmeden Cihan Sultanı Kanuni, Mevlâna'nın ruhani arzusunu yerine getirdi. Bugün türbeye girilince ayağa kalkmış gibi yüksekte görünen bu şaheser sandukayı gören halk, babası oğluna hürmeten ayağa kalkmış sanmaktadır. Gerçekten de orada medfun bulunanların hepsi Hz. Mevlâna gelince ayağa kalkmışlardır. Bu manevi kalkış hiç görülür mü? Aslında düşünülürse bugün bütün dünya, Amerikalısı, İngiliz'i, Japon'u, Fransız'ı

hep Hz. Mevlâna için ayağa kalkmakta, ona saygı göstermektedir."

"-Anlattıklarınız çok güzel..."

"-Teşekkür ederim Bay Tadadoşi."

Cephede, Gümüş Eşik'in altında bulunan kapının XVII.yy.da örülmüş olduğu bilinir. Çapraz tonozla örtülü olduğu söylenen bu kısımda, Hz. Mevlâna'nın na'şî bulunur.

Hz. Mevlâna'nın özel olarak yaptığı zikir ve törenleri göz önünde tutarak ölümünden sonra oğlu Sultan Vele'd tarafından kurulan tarikata giren kimseye 'Mevlevi' denir."

Tadadoşi hevesle;

"-İsteyen herkes Mevlevi olabilir mi? Ben de olabilir miyim?" diye sordu.

Rehber sevgi ile Tadadoşi'nin yüzüne baktı ve;

"-Şu anda nasıl Mevlevi olunur bilmiyorum. Hâlâ devam edip etmediği hakkında da bir bilgim yok. İsterseniz sizin için araştırabilirim. Ama kesin olarak bildiğim bir bağ var"

"-O bağ nedir?"

"-Gönül bağı. Yürekte sevip bağlanırsanız ve Hz. Mevlâna'nın yaşantısında önem verdiği, dikkatle üzerinde durduğu fikriyatı ve yaşantıyı hayatınıza geçirebilerseniz, iyi bir Mevlevi olmamanız için hiçbir sebep yoktur. Tabii bu benim düşüncelerim."

"-Söylediklerinizi başara bileceğime inanıyorum."

"-Buna çok sevindim. Bay Tadadoşi"

"-Teşekkür ederim, umarım sizi çok yormuyorum. Anlattıklarınız benim için çok önemli! Size bir şey sormak istiyorum."

"-Rica ederim. Yorulmuyorum, aksine Hz. Mevlâna hakkında konuşmak benim için büyük zevk. Sizi bilgilendirebiliyorsam ne mutlu bana. İstedığınız her şeyi sorabilirsiniz. Bildiğim kadarıyla sizi aydınlatmak isterim. Buyurun sorun"

"-Peki, ayinde izlediğimiz semazenler, Mevlevi değil mi? Ya da onlar gönül bağına sahip mi? Kendilerinden geçercesine dönüyorlardı."

"-İzlediğimiz semazenler ve şeyh; geçmişi yaşatmak için görevli olan devletin kadrolu çalışanları. Manevi hayatlarını bilemeyiz. Bu bağı, kişiye özel bir bağ olduğunu düşünüyorum. Sadece kendi iç dünyasında Yaratıcı ile kurduğu bir rabita yani gönül bağı. Semazenler bu bağı yakalamış veya yakalayamamış olabilir. Ama o vecd haline girip de Mevlevi olmamanın, o gönül bağına yakalayamama ihtimalini pek fazla düşünemiyorum."

"-Anlıyorum. Ben de o bağı yakalayamamış olabileceklerini düşünemiyorum. Mutlaka yakalamışlardır. Siz yine de Sultan Veled zamanındaki Mevleviliğin nasıl olduğunu anlatın bana"

"-Mevlevi adı tarikat kurallarına göre, çile dolduran, belli sınavlardan, denemelerden geçerek yetkili pirden el alan kimseye verilir. Mevlevi olabilmek için pirden el almak, icazet almak gerekir. Mevlevi'nin davranışları, giyim, kuşamı, konuşması, çevresiyle olan ilgisi, başkalarına karşı tutumu tarikat kurallarına göre belirli ve sınırlıdır. Mevleviliğe karşı sevgi ve ilgi duyarak bir şeyhe kapılanan, tekkede gerekli törenlere katılan kimseye 'Mevlevi Muhibi' yani Mevleviliği seven denir."

"- O törenler, icazet veren pir ve şeyhler günümüzde de mevcut mu?"

"-Bay Tadadoşi bu anlattıklarım, Sultan Veled zamanında olanlar. Ne zamana kadar devam ettiğini çok fazla bilmiyorum. Söylediğim gibi bugüne kadar gelebilmiş geleneklerin olup olmadığını da bilmiyorum. İnşallah bir gün Konya'ya birlikte gelelim. Hz. Mevlâna'nın soyundan gelen Çelebileri bulup onlardan bilgi alalım. Bunu öğrenmeyi inanın ben de çok istiyorum."

"-İnşallah dediniz. Ne demektir?"

"-Allah'tan dilerim, temenni ederim, Allah izin verirse demek"

"-Anlıyorum. Teşekkür ederim. Lütfen devam edin. 'Mevlevi Muhibi'nde kalmıştınız"

"-Evet. Mevlevi dergahının şeyhine 'Çelebi' denir. Çelebiler, Hz. Mevlâna Celaleddin soyundan gelen seçkin kimselerdir. Konya'da bulunan Mevlâna dergahı postnişinleri, bu çelebilerdir. Tarikata bağlı müridler, dedeler, dervişler tarafından büyük sevgi ve saygı görürler. Çelebilerin bir diğer adı da 'Molla hünkar oğullarıdır."

Mevlevi olmak isteyenlerin, tekkeye geldikten sonra birtakım gerekli törenlerden geçmesi, kesin kurallara uyması geleneği vardır. Bir kimsenin 'Mevlevi' adını alabilmesi için, bin bir günlük çileyi doldurması gerekir. Çile, Mevlevi geleneğine göre bir hücreye kapanarak yapılır. Çileye çekilen müride 'çilenişin' denir. Çile, bir içe kapanış, bir öz eğitim, kendini yetiştirme yoludur. Çileye törenle girilir. Çileden törenle çıkılır.

Mevlevi adaylarına 'Can' denir. Can, üç günlük ilk çileden sonra bir hücreye konur."

"- Ne tesadüf. Biz Japonlar da sevdiklerimize 'Can' diye hitap ederiz."

"-Evet Bay Tadadoşi. Bu benzerlik bir tevafuk"

"- Üç günlük çileden sonra da kalmıştık"

"-Doğru söylüyorsunuz" diyen rehber, Tadadoşi'deki aşırı ilgi ve dikkate hayret ederek sözüne devam etti.

"-Burada üç gün içinde 'sır' olur. Bir yere çıkamaz, kapılar, pencereler kapalıdır. Yemeğini suyunu meydancı getirir. Üç gün bitince meydancı, 'Can'ı alır, tarikçi dedeye götürür. Can tarikçi dedenin önünde iki diz üstü oturur. Verilen öğütleri, gösterilen yolları dinler. Sonra tekrar çileye girer. On sekiz gün çilede kalır. Bu süre içinde dışarıya çıkamaz, yalnız tekke içinde gezinebilir. On sekiz gün sonra Şems-i Tebrizi ziyaretine çıkılır. Ziyaretten dönerken çelebiden evrad ve ezkar dersi alır. Bu törenlerden sonra isterse çileyi sürdürür, isterse ilerdeki Mevlevihanelere giderek hizmet süresini bitirir. Bu süre matbahı şerifte, toplamı bin bir gün olan bir hizmet dönemidir. Bu bin bir günlük dönem içinde çeşitli görevler yapar. Bu görevleri anlatmamı ister misiniz?"

"-Evet. Lütfen"

"-1. Ayak hizmetleri görür (ayakçı); 2. Avlunun çevresini süpürür (süpürgeci); 3. Matbahın şamdanlarını yakar (çırağcı); 4. Dergahtaki kandilleri yakar (kandilci); 5. Sofrayı kurar, kaldırır (somaççı); 6. Dergahtaki meydan hizmetlerine bakar, şeyh postunu semahaneye serer, mukabeleden sonra postu kaldırır (meydancı); 7. Dedelerin kahvelerini döver, hazırlar (tahmişçi) (bu hizmet kahvenin Anadolu'da yayılışından sonra doğdu); 8. Yatakları yayar, toplar (yatakçı); 9. Pazardan alış, veriş yapar (pazarcı); 10. Bulaşıkları yıkar (bulaşıkçı); 11. Kaplara bakar (dolapçı); 12. Helaları temizler (aynızcı); 13. Dedelere şerbet dağıtır (şerbetçi) 14. Dervişlerin çamaşırlarını yıkar (cameşuy) (çamaşırcı); 15. Tarikçi dedenin emirlerini bildirir (dışarı meydancısı); 16. Matbahın kandillerini yakar (üç kandilci); 17. Ayakkabıları çevirir (paşmakçı); 18. Lokma yapar (lokmacı)

Tekkede ayrı ayrı önem ve özellikleri bulunan bu hizmetlerin yapılması, bin bir günlük çile süresinde tamamlanır. Bütün hizmet kolları tamamlandıktan sonra özel bir törenle çile biter."

Dikkatle dinleyen Tadadoşi;

"- Ve 'Mevlevi' adını almaya hak kazanır" dedi.

Rehber;

"- Evet, doğru söylüyorsunuz. Çile biter ve 'Mevlevi' adını almaya hak kazanır" diyerek Tadadoşi'yi tasdikledi.

Tadadoşi;

"- Bu bin bir günlük çileyi doldurmak için ve diğer törenlerin yapılması için özel olarak yapılmış site veya şatolar varmıştır mutlaka" dedi. Sanki o çağlara uzanmak, o günleri yaşamak istiyordu.

Rehber;

"- Elbette bay Tadadoşi. Site, şato değil de, Mevlevihaneler mevcuttu. Bunların önemi çok büyüktü. Yalnız Konya'da değil ülkenin çeşitli yerlerinde mevcuttu. Bazıları hâlâ varlığını sürdürmekte. Mevlevi tarikatının benimsendiği her ilde Mevlevilerin sayısına göre bir veya birkaç Mevlevihane vardı. Türkiye'de en çok Mevlevihane bulunan

il İstanbul idi. Bunların içinde en ünlüleri, Galata Mevlevihanesi, Eyüp'te Bahariye Mevlevihanesi, Yenikapı'da Yenikapı Mevlevihanesi 'dir.

Mevlevihaneler; Mevlevilerin tarikat kurallarına göre toplandıkları yer, içinde özel bölümleri, tören yerleri, Mevlevi töresine göre özel odaları bulunan yerlerdir.

İçinde matbah (mutfak), çilehane, misafirhane, semahane - dönülen, sema edilen yer-, meydan, mütribhane, hücre (küçük oda, bin bir günlük çileyi doldurduktan sonra 'dede' olan dervişe ayrılan yer) gibi özel bölümleri vardır. Mevlevihaneler, bütün yetkileri ellerinde bulunduran şeyhlerin yönetimindeydi.

Mevlevihaneler aynı zamanda, Mevleviler için birer okul niteliğindeydi. Mevleviler için gerekli bütün bilgiler, tarikat kuralları, Mevleviliğin genel ilkeleri, törenleri ve musikisi bu Mevlevihanelerde öğretilirdi. Şeyhlerin, dervişlerin, konukların özel odaları, yatacak yerleri vardı. Her Mevlevihanede kütüphane bulunurdu.

"- Mevlevilik hakkında başka neler söylersiniz?"

"- Hz. Mevlâna, dostlarının katıldığı özel toplantılar düzenler, tasavvufi ve dini sohbetler yapar, şiir söyler, zikrederek sema ederdi."

"- Özür dilerim. "zikrederek" dediniz. Nedir?"

"-Kelime olarak; adını anmak, söylemek manâsına gelir. Hz.Mevlâna'nın zikretmesi Allah'ın adını anması, söylemesidir. Semazenlerin dönmesi, Allah adını zikrederek, sevgiyle, aşkla dönmeleri, vecd hali, o mânevi hazzı yakalamalarından dolayıdır."

"- O aşk sadece Mevlâna'ya mı has? İsteyen herkes o aşkı yakalayamaz mı?"

"- Aşk grip hastalığı gibidir Bay Tadadoşi! Bazılarında hafif geçer, bazıları hiç hissetmez, bazıları ise şiddetinden sarsılır. Hz. Mevlâna, en şiddetli sarsılan büyük ve nadide zatlardan bir tanesidir... Aşk, görecedir. Dünyadaki her şey birbirine aşkla bakıyor, eğer birbirini anlayanlar dünyaya aynı noktadan bakabiliyorlarsa, işte aşk o noktadan

filizlenip çiçeklenir, tıpkı Mevlâna ile Şems'in aynı noktaya bakışları gibi... Bu nokta üzerinde dikkatle durursanız en iyi cevabı kendinizin bulacağından eminim. Ben şimdi sizi diğer konularda bilgilendirmek istiyorum.

Mevlâna Celaleddin Rumi'nin zikir semaları, zamanla bir tören niteliği kazandı. Belli görüş ve düşünce ilkelerine bağlanan toplantılar haline geldi. Toplantılarda, ney, kudüm ve benzeri çalgıların çalındığı zikirler, törenler ölçülü yapılmaya başlandı. Kısa bir süre içinde geniş bir alana yayılan, halk ve özellikle çağın aydınları arasında büyük ilgi uyandıran bu toplantılara katılanların sayısı arttı. İran, Arabistan ve Anadolu'nun birçok yerinden gelerek toplantılara katılanlar, katılmak isteyenler, Hz. Mevlâna'ya karşı derin sevgi ve saygı duyuyorlardı. Zamanla bu özel toplantılar sınırlandırıldı; belli kurallara, düzenli törenlere bağlandı.

Hz. Mevlâna'nın ölümünden sonra, oğlu Sultan Veled, aynı yoldan giderek babasının düzenlediği toplantılara, yapılan sema, zikir ve benzeri törenlere, bir tarikat niteliği kazandı. Törenlere katılmak, toplantılarda bulunmak, sema meclisine ve zikre girmek için bir takım değişmez ve Mevleviler arasında yaygın olan kurallar koydu. Resmi bir nitelik kazandı. Hz. Mevlâna'nın oturduğu yeri genişletti. Bu toplantılar önceleri yalnız Konya'da yapılıyordu. Hz. Mevlâna'nın görüşlerini, düşüncelerini benimseyenlerin sayısı çoğalınca, merkez olan Konya tekkesinin izniyle, başka illere de tekkeler, Mevlevihaneler açılması için izin çıktı. Zamanla Anadolu'da olduğu gibi, komşu İslâm ülkelerinin birçok ilinde, Mevlevihaneler açıldı. Hz. Mevlâna ve oğullarının sağlığında dostluğunu kazanan bazı yakınlarının gömüldüğü Konya Mevlevihane'si, Kubbe-i Hadre -Yeşilkubbe- tarikatın merkezi ve kutsal makamı olarak benimsendi, saygı ve sevgi gördü."

"- Mevleviliğin özü ve anlamını biraz daha açar mısınız? "

"-Mevlevilik; Allah ile evrenin birliği görüşüne dayanır. Allah yarattığı evrende görünüş -tecelli- alanına çıkar. Evrende var olmak, Allah'ın bir görünüşüdür. Gerçek varlık Allah'tır. Her şey ondan gelir, sonunda yine ona dönüşecektir. Allah, bir bütünlük içinde evreni kuşatır. Mevleviliğin benimsediği ve Mevlâna'nın eserlerinde dile

gelen bu anlayış, yeni değildir. Varlık birliği -vahdeti vücut- görüşüne dayanır. İnsanda ruh denilen, tanrısal bir öz vardır. Evren yaratıldıktan sonra bu öz, insanın varlığının ortaya çıkışı sonucu bedene girdi. Öz yurdundan tanrısal ülkeden ayrıldı. Şimdi, geldiği yere kavuşmanın derin özlemi içinde çırpınır durur. Ruh, insan varlığının en yüce özüdür. İnsana, insanlık değerini kazandıran bir cevherdir. İnsanı gerçeğe ulaştıran, tanrısal özün sırlarına erdiren akıl değil aşktır. Aşk insanın özünde, Allah'a karşı duyulan en derin bir özlem niteliğini taşır. Aşkın özünde dile gelen, sezgidir. Aşk ile sezgi birbirini tamamlayan iki mânevi güçtür. Onlar birbirlerinden ayrılmaz, biri ötekini gerekli kılar. Sezgi ile aşk, insan ruhunun kavrayış, anlayış gücüdür; bilme öğrenme yeteneğidir. İnsan yalnız aşk ile olgunlaşır, gerçekleri, tanrısal sırları kavrayabilecek olgunluğa -kemale- ulaşır. Bütün yaratıklar, gök katları - felekler- bu aşk ile dönerler -sema ederler- Kendi dillerince -hâl diliyle Allah'ı anarlar, zikrederler- Allah sürekli yaratış eylemi içinde olan, bütün varlık evrenini yüce bir bütünlük içinde kuşatan som iradedir, som sevgidir, nurdur. Her türlü açıklamanın, anlatımın, tanımın üstündedir. Onun varlığı, insan aklının sınırlarını, kavrayış yeteneklerini aşar. İnsan gönlünü, Allah sevgisi, aşk ile doldurursa, Allah'ı gönlünde duyar, gönül gözüyle görür, gönül diliyle konuşur."

"- Biraz önce sormuştum ve siz de biraz açıklamıştınız. Gönül bağı gibi mi?

"- Harika Bay Tadadoşi! Aynen öyle! Çok iyi anlamışsınız!"

"-Çok özür dilerim. Bir de isim olarak anlamını öğrenmek istiyorum.

"-Mevlâna Celaleddin Rumi meşhur ismidir. (Rumi adı, o dönemde Anadolu'ya Diyar-ı Rum deniyordu) Hüseyin Hatibi oğlu Muhammed oğlu Muhammed'tir. Mevlâna olarak meşhur olmasının sebebi, uzun yıllar Konya'da ikamet edip "Rum'un Efendisi" diye meşhur olmasındandır. Ona verilen Mevlâna lâkâbı (Mevlâ) yani "kavmin büyüğü" kelimesinden alınmış ve bu kelime Arapça birinci çoğul bitişik zamiri ile terkip yapılarak Mevlâna olmuştur."

"- Teşekkür ederim. Lütfen devam edin!"

"- Allah aşkı insanın içine dolunca, insan Allah'tan başka bir

varlık göremez olur. Her an kendisinin Allah katında olduğunu, her anının, her yanının Allah ile olduğunu sezer, gönlünde duyar. İnsan, Allah'ın dile geldiği, söz ve ses olarak tecelli ettiği bir varlıktır, Kelamullahı Natık'tır. Allah'ın konuşan, söyleyen kelamıdır. Allah değişik biçimler içinde, ayrı ayrı niteliklerle görünüş alanına çıkar. Bu yüzden insanın evrende gördüğü değişik varlık türleri, renk, ses, uyum, ahenk, düzen, güzellik gibi nitelikler Allah'ın görünüşünden başka bir şey değildir. İnsan, aşk ile basamak basamak Allah'a yükselir, belli kemal aşamalarına -mertebelerine- ulaşır. Ulaştığı her aşamada Allah'ı ayrı bir 'Görünüş Niteliği'nde sezer. Bu bakımdan, aşk ile yükselmek, kemal ve irfan sahibi olmak, Allah'a yaklaşmak anlamına gelir. Bütün insanlar, yeryüzünde edindikleri bilgi -aşk ile kazanılan bilgi- derecesine göre Allah'ı yansıtan birer varlık oldukları için, insanı sevmek Allah'ı sevmektir.

Mevleviliğin sevgiye dayanan insan anlayışı, insana varlık türleri içinde ayrı bir değer ve önem vermesinden dolayıdır. İnsan, evrenin özü -zübdei alem-, varlık bütününün söyleyen dili, gören gözüdür. Mevlevi tarikatına göre, bütün evren ve insan, toprak, ateş, hava ve su gibi dört ana ilkedен kurulur. Göklerle insanın özü, yapısını kuran ilkeler birdir, eşittir. Ancak felekleri yöneten yasalar ayrıdır. Çünkü onlar, bir bakıma manevi aşamalardır.

Yaratılmışlar içinde en yücesi insandır. İnsanın yüceliği, Allah'a yakınlığından, gönlünün bir tanrısal görünüş -tecelli- alanı olmasından ileri gelir. Allah insanı, bir takım ilâhi özlerle, yüce nitelik ve yeteneklerle donattı. Varlık içinde onu yüce kıldı. İşte bunu anlama ve bu yüceliği kavramaya 'irfan' denir. İrfan, aşk ve sevgi ile kazanılır. Gönlünde aşk ateşi, ruhunda Allah sevgisi bulunmayan, bunu, derin anlamı kavrayamaz; insanın özünde saklı olan 'İlâhi Sır'a eremez. Bu sıra ermenin yolu 'aşk ile yanmak, aşk ile pişmek'tir. Hz. Mevlâna, mânevi yolculuğunu, olgunluğa ermesini;

'Hamdim, piştım, yandım Elhamdülillah' sözünde toplamıştır.

Mevlâna'nın pişmesi, babası Sultanü'l-Ulema Bahaeddin Veled ve Seyyid Burhaneddin'in feyizli nefesleriyle; yanması da Şems'in nurlu aynasında gördüğü kendi güzelliğinin aşk ateşiyledir".

"- Mevlâna'yı etkileyen o şahısları da tanımak istiyorum"

"- Mevleviliği anlattıktan sonra onları da anlatacağım. Vaktimiz çok"

"- Teşekkür ederim. Mevlevilikte aşkı anlatıyordunuz..."

"- Mevleviliğin anladığı aşk, insanın insana karşı duyduğu geçici -beşeri muhabbet- değildir. Allah'a karşı duyulan, sınırsız, derin ve karşılıksız bağı gerektiren 'sevgi'dir, sonsuz coşkunluktur. Mevleviliğin düşünce ve görüş bakımından Yeni-Eflatun'cu felsefe akımının dolaylı olarak etkisi altında kaldığı, hem Mevlâna'nın hem de onun ardından gelenlerin eserlerinde geçen tasavvuf kavramlarının yani Mesnevi'de, Divanı Kebir'de, Sultan Veled'in, Ulu Arif Çelebi'nin eserlerinde görülen çoğu tasavvuf kavramları, Plotinos'un geliştirdiği yeni Eflatun'cu felsefe akımının düşünce ürünleriyle de benzerlik olduğu görüşü de vardır. Ama bana sorarsanız, Hz. Mevlâna'yı etkileyip dolduran sadece son peygamber Muhammed Mustafa'nın yolu ve Allah'ın aşkıdır."

"- Bence de Hz. Mevlâna bir başkasından etkilenmeyecek kadar başlı başına bir ideol, büyük bir filozof"

"- Filozof kelimesi yerine -Veli- desek daha uygun olur. Tanıdıkça incelikleri zaten kendiniz anlayacaksınız. Şimdilik filozof diyebilirsiniz"

"- Veli, filozoftan daha üstün demek ki, anladım! Neyse bu teferruatları daha sonra da öğrenebilirim. Siz kaldığımız yerden devam edin lütfen!"

"- İslam dünyasında dinle musikiyi dar bir alanda bağdaştıran, ibadette musikiye yer veren ilk tarikat Mevlevilik'tir denilebilir. Ney, kudüm, nûsfiye, rebap, daha sonraları tambur ve başka sazlarla dini nitelikte tören düzenleyen, zikreden, sema meclisine giren, ilâhiler okuyan, şeriata yumuşaklık katan Mevlevilik'tir. Bu niteliği yüzünden Mevlevilik, bazı noktalarda tartışılır. Ancak birçok devlet büyüğü ve sultanın Mevlevi oluşu, tekkelere gidişi, Mevleviliğe baskı yapılmasını önlemiştir."

Tadadoşi bazı kısımları tam olarak anlayamasa da, konuya olabildiğince konsantre olmuş rehberin kafasını karıştırmamak için, sessizce dinliyordu. Rehber, Tadadoşi'nin Japon olduğunu adeta

unutmuş, karşısında, Mevlâna hakkında bilgi edinmek isteyen bir Müslüman varmış gibi anlatıyordu. Her ne kadar Tadadoşı bazı kısımları anlayamasa da o kısımları kafasının bir köşesine yazıyordu. -Daha sonra araştırmak için-

Kendi kendisine, "Acaba benim için çok önemli olan bir soru sorsam, konsantresini bozar mıyım?" diye tereddütle;

"- Özür dilerim. Anlattıklarınız çok güzel. Size minnettarım. Asıl öğrenmek istediğim; iyi bir Mevlevi nasıl olur? Nelere dikkat etmeli? Bu konuda biraz daha bilgi verebilir misiniz?" dedi. Tadadoşı iyi bir Mevlevi olmayı kafasına koymuş gibiydi.

"- Memnuniyetle Bay Tadadoşı" diyen rehber anlatmasına tekrar devam etti.

Mevleviliğin temel ilkeleri genellikle on iki konuda toplanır: 1. İnsanlığa hizmet etmek; 2. Başkalarına her zaman iyi ve güzel davranışın örneği olmak; 3. Mesnevi okumak ve mutasavvıf olmak; 4. Aklı iyi kullanmak, hikmet sahibi olmak; 5. Dindar olmak; 6. İçini her zaman temiz tutmak; 7. Mevlâna'yı pir tanımak; 8. Mevlâna'nın yolundan ayrılmamak; 9. Allah'tan, Hz. Muhammed'den sonra Mevlâna'ya bağlanmak, ona gönülden inanmak; 10. Bilim edinmek, bilgili olmak; 11. Alçakgönüllü, sabırlı, güler yüzlü ve nazik olmak; 12. Maddi ve mânevi bakımdan temiz olmak. Bunlar Mevleviliğin değişmez kurallarıdır. Mevlevi tarikatına giren, çile dolduran herkesin bunlara uyması gereklidir."

"- Mevlevilik kuralları çok yüce ve güzelmiş. Ben hayran oldum"

"- Mevlevilik İslâm dininin, Allah aşkının tezahürüdür Bay Tadadoşı"

"- Sizi çok iyi anlıyorum. Mesajınızı da aldım. Araştırmalar yapmam lazım!!!.."

Tadadoşı'den bu ümit ışıklarını almak, rehberi daha da coşturmuştu.

"-Size de ancak bu yakışır Bay Tadadoşı, sizi takdir ediyorum"

"- İzlediğimiz sema töreni, tek midir? Başka, değişik şekilleri var mıdır?"

"- Her zaman aynı mı? Yoksa çeşitleri de var mı? Diye mi soruyorsunuz?"

"- Evet! Çok iyi anladınız!"

"- Bu soru ile ilk defa karşılaştım. Çoğu insanın aklına hiç gelmemiştir. Ben de sizin gibi düşündüğüm için araştırmıştım. size anlatabilirim.

Mevlevilikte bir de 'Ayini Cemi Mevlevi' denilen tören vardır. Daha çok geceleri yapılan ve bir sohbet niteliğinde olan bu törene dedelerden başka, tarikata giren muhibler de katılır. Bu töreni meydancı dede yönetir. Kapının başına şeyhin kırmızı postu konur. Sonra öteki postlar sırayla dizilir. On sekiz şamdan, dokuzarlık iki sıra halinde yerleştirilir. Yatsı namazı kılındıktan sonra meydancı dedenin ayini ceme selâ çağrısı üzerine tören başlar. Neyler çalınır, sema başlar. Tekkelerin ve zaviyelerin kapatılmasını öngören kanunla çalışmalarına son verildi, ancak Mevlevilik korunma altına alındı."

Otobüs bir dinlenme tesisinde mola vermek için durmuştu. Şoförünün "İhtiyaç molası" sözüyle, rehber daldığı haz dolu -tek taraflı sayılan- sohbetten ayıldı. Yerinden kalkarak yolculara, şoförün sözlerini tercüme etti. Bazıları uykularına devam ederken, diğerleri otobüsten indiler.

TADADOŞI'YI AŞK SARIYOR

Tadadoşı'nın kafasında eskiye ait ne varsa, sanki hepsi nötrleşmiş, yeni bir sayfa açılmıştı. Yol boyunca can kulağı ile rehberi dinlemiş ve teybine kaydetmişti. Bir hayli yorulmuş olduğunu, gecenin ayazı yüzüne çarpınca fark etti. Bolu dağının zirvelerinden efil efil eserek, dağların yamaçlarındaki çamların kokularını önüne katarak getiren serin aralık rüzgarı duygularını daha iyi tahlil etmesine vesile oluyordu.

"Aleladelikten uzak, harika bir seyahat oldu. Gördüklerim, duyduklarım, hissettiklerim, tespitlerim sihirli duygulara dönüştü. Evrende her şey sınırlı olabilir ama bugün yaşadığım 'O' filozofun aşkı sınır tanımıyor, sınır çizgilerini aşip ufukları aralıyor. Mehtabın geceye yakıştığı gibi, o yüce insan da, ruhlara, gönüllere yaraşıyor" diyordu.

Gözlerini gökyüzündeki aya dikti. Kara kara bulutlar rahvan at gibi ığralanıyordu. Ay, bulutların arkasından bir görünüp bir kayboluyor, kalbi; görünüp, kaybolan ayın ışığı karşısında buharlaşıyor, ay ona; en kuvvetli med-cezirlerini gönderiyordu. Sanki gökyüzüne doğru kanatlanıyor, aşk mızrabının nağmelerine uyarak dönüyordu. Dünya, ay, yıldızlar, insanlar, kainat her şey, her şey dönüyor, dönüyor, dönüyor... uzak menzillere -Hz.Mevlâna'ya- doğru sihirli duygu oklarını gönderiyordu. Sazın yanlış perdesi gibi, uygunsuz sesler çıkaran içindeki yolunu bulamamış sevecen duyguların bozuk sesini Hz. Mevlâna'nın mânevi kutlu nefesi akord edip, tashihini yapıyordu!

İhtiyaç molası bitmiş tekrar yola koyulmuşlardı. Tadadoşi'nin gözü rehberdeydi. Yanından geçen rehber;

"-Sizi yormuyorsam, biraz daha anlatmanızı rica ediyorum" dedi. Zaten bu teklifi bekleyen rehber, tekrar Tadadoşi'nin yanına oturarak,

"-Hz.Mevlana'nın hangi düşüncesini anlatmamı istersiniz?" diye sorarken, bir taraftan da kafasındaki bilgileri gözden geçiriyordu.

"- Bildiğiniz her şeyi anlatın lütfen" dedi.

Rehber anlatmaya başladı;

"-Hz. Mevlâna, tevhidin sırrıyla hudutsuz hoşgörüsünü, yaşayışı ile nükteli bir biçimde ortaya koymuştur. Zaten Hz. Mevlâna'nın şahsiyetindeki bariz vasıf; olgunluk ve güzellik, söylediğini yaşamasıdır ve fikrini hareketiyle göstermesidir. Bu hususla ilgili bir hatırasını anlatayım;

Bir Sema Meclisi'nde Hz. Mevlâna, Rahmani bir coşkunlukla sema etmektedir... Birdenbire bir Hristiyan sarhoş, sema'a girer... O sarhoş heyecanlar içinde dönmekte ve dönerken Hz. Mevlâna'ya çarpmaktadır. Bunun üzerine Pir'in dostları, o sarhoşu incitirler. Hz. Mevlâna, o sarhoşu incitenlere hitaben;

'Şarabı o içmiştir, sarhoşluğu siz ediyorsunuz' buyurur.

Dostları o sarhoşu tanıtmak için;

'O tersadır (Hristiyanıdır)' dediklerinde Hz. Mevlâna, tersanın

diğer manası olan -korkak ve korkanı- imâ ederek;

'O tersa(korkan) ise, siz niçin değilsiniz?' der ve dostları yaptıkları hatadan dolayı özür dilerler.

Hz. Mevlâna'nın nazarında, kim olursa olsun, her şeyden evvel insan vardır. Halk tabakasından olsun, yüksek tabakadan olsun, onun için fark etmez. Bilakis halka pek merhametli, gariplere karşı daima gönül alıcı davranırdı.

Hz. Mevlâna, bir gün ılıcaya gitmiş. Oğlu Emir Alim çelebi, daha önce davranarak hamama varmış. Hz. Mevlâna ve dostlarının daha rahat kalabilmeleri için bütün insanları hamamdan çıkartmış. Sonra havuza, kırmızı ve beyaz elmalar doldurtmuş. Hz. Mevlâna içeriye girdiği vakit, hamamın soyunma yerinde insanların acele ile elbiselerini giydiklerini ve havuzun da elmalarla dolu olduğunu görmüş. Emir Alim Çelebiye dönerek; 'Ey Emir Alim! Bu insanların canları elmadan daha mı az kıymetli ki, onları dışarı edip, havuzu elmalarla doldurdun? Onlardan biri, elmaların otuz mislidir. Yalnız elmalar değil, bütün dünya ve içindeki şeyler, insanlar için değil midir? Eğer beni seviyorsan, söyle hepsi havuza girsinler. Fukarası, zengini: kuvvetlisi ve zayıfı dışarıda kalsın ki, ben de onların davetsiz misafiri olarak havuza girebileyim, onların sayesinde biraz dinlenebileyim' demiş.

Etrafindakilerin ve kendisi ile oturup kalkmak isteyenlerin, sultanlar, emirler, zenginler ve hep ileri gelen kimseler olmasına rağmen, Hz. Mevlâna daha çok fakirlerle, zaruret içinde olanlarla düşüp kalkardı. Zaten müridlerinin çoğu da; hor, hakir görülen kimselerdi.

Müridlerini kınayanlara, Hz. Mevlâna'nın verdiği cevap; 'Benim müridlerim iyi insanlar olsalardı, ben onların müridi olurudum. Ahlâklarını değiştirip, iyi olmaları, iyi amel eden insanların aralarına girmeleri için müridliğe kabul ettim. Allah'ın rahmetine mazhar olanlar kurtulmuşlardır. Fakat lanetine uğramışlar, tedaviye muhtaç hastalardır. İşte biz bu lanetlikleri, rahmetlik yapmak için dünyaya geldik' demiştir.

Bütün insanlığa Rahmani bir coşkunlukla;

'Ümitsizlik semtine gitme; ümitler vardır...

Karanlık tarafa gitme; güneşler vardır' diye haykırmıştır.

O sınırsız sevgiye sahip, Doğu felsefesi ve mistizminin duayeni, halk efsanesidir. 'Sevgi sözünü işittiğim zamandan beri canımı, gönlümü ve gözlerimi bu yolda yıprattım' demesi herşeyi anlatıyor zaten. Mevlâna'nın eserleri etraflıca incelenirse ve bunun yanında Türk-İslâm aleminde kültürel, sanatsal, mistik ve tarihsel alanlardaki Mevleviliğin ele alınışı da geniş kapsamlı incelenirse, bütün mutasavvıflar gibi Mevlâna'nın da sırrı tecrübesinde takip ettiği usul, beşeri ihtirasları birer birer öldürerek, yalnız ilâhi ihtirasın hakim kılındığı görülür. Düşünecek olursak, Mevlâna'nın psikolojisindeki gerçek, tamamiyle hasbi bir hakikat araştırması değil, inşirah ve huzurunu kaybetmiş ruhlara huzur ve akabinde aşk vermektir. Mevlâna'yı tasavvufi bir kaideler bütünü olarak algılamak değil de yaşanan birey olarak algılanması, anlaşılması gerekir, bu da ancak aşk ile olur."

TADADOŞİ MEVLÂNA'NIN HAYATINI MERAK EDİYOR

"- Hz. Mevlâna'nın çocukluğunda da fevkaladelikler var mıymış acaba?"

"- Böyle bir cevherin çocukluğunda da fevkaladelikler varmış muhakkak. Hatta eserlerinde de zaman zaman bahsetmiş olduğu Attar; babasının arkasından yürüyen, küçük Celaledin'i kasdederek yanındakilere 'Allah! Allah! Bir okyanus, bir denizin ardına düşmüş gidiyor' demiş. Attar'ın bu ünlü sözünü; 'Allah! Allah! Bir deniz, bir ırmağın arkasına düşmüş gidiyor' şeklinde aktaranlar da vardır.

"-Hz. Mevlâna'nın babası nasıl bir insanmış?"

"-Hz. Mevlâna'nın babası iki-üç yaşındayken annesi elinden tutarak vefat etmiş olan babasının kütüphanesine götürüyor ve ona 'Beni babana bu kitapları okuyup alim olduğun için verdiler. Sen de bunları okumalısın' diyor. Bu bilgi silsilesi devam edip gidiyor. Hz. Mevlâna'nın babası, Sultan-ül Ulema lakabıyla anılan Bahaeddin Veled bin Hüseyin, bin Hatibi, Belh'te yaşayan soylu bir aileye mensuptu. Bahaeddin,

Belh şehrinde bilgisi ve iyi ahlâkı ile tanınmıştı. O zamanlar Belh şehri, İslam, Hristiyan, Zerdüşt, Budist, Yunan düşüncelerinin kaynaştığı, o devrin en mühim ilim, sanat ve tarikat merkezlerinden biri idi.

İslam'a aykırı düşen inançlar, görüşler, Mutezile fikirleri münakaşa edilip duruyordu. Yunan filozoflarının eserlerini okuyan bazı İslâm bilginleri, İslâm inançları ile İslâmi olmayan inançları birbirleri ile uzlaştırmaya çalışıyorlardı.

Samimi, dindar birer Müslüman olan Selçuklu hükümdarları, Sünni mezhebinden olan bilginlere çok rağbet edip, huzurlarında dini tefsir sohbetleri yaptırırken, Belh'te, Harizmşahlar yurdunda batını inançlar tartışılıyordu. Harizmşahlar kendilerini bu felsefi cereyana kaptırmışlar, kendileri gibi düşünmeyenleri hoş karşılamıyorlardı. Hz. Mevlâna'nın babası Bahaeddin Veled bu felsefi görüşlere ve akli inanışlara şiddetle karşı çıkıyordu ve vaazlarında Yunan Felsefesi'ni benimseyen Fahr-ı Razi ile ona uyan Harizmşahi'nin fikirlerini tenkit ediyordu. Maarif adlı eserinde; "Hz. Muhammed'in yolundan daha doğru bir yol göremedim" diye buyuruyordu.

Halka, dinin gerçeklerini sade bir dille anlatır, felsefi tartışmalardan şiddetle kaçınırdı. Müridlerine karşı da bir arkadaş gibi davranırdı. Mevlâna Celaledin beş yaşına girdiği zaman, babası Belh'ten göç etmek zorunda kaldı. Bu göçe sebep olarak, Bahaeddin'in Harizmşahlardan Muhammed Tekiş ile arasının açılması gösterilir. Bahaeddin, felsefecilere şiddetle çatmış ve onları -bidatçılık-, -dinde olmayan şeyleri sonradan uydurma- ile suçlamıştı. Zamanın felsefecilerinden ve din bilginlerinden Fahrettin Razi bu davranışına çok kızırıyordu. Hükümdar üzerindeki nüfuzundan, hükümdarın kendisine hürmet ve itibar etmesinden yararlanarak onu Bahaeddin'in aleyhine çevirdi ve aralarını açtı. Bu yüzden Bahaeddin, anayurdunu terk etmek zorunda kaldı. Göçe sebep olarak gösterilen bu olayın, bazı tarihi gerçeklere uymadığı da söylenerek, 'Fahrettin Razi'nin Belh'te bulunduğu dair kaynaklarda bir kayıt yoktur' denilmekte ve Razi'nin göç olayından üç yıl önce öldüğü söylenmektedir. O sıralarda halkı dehşete düşüren ve göçe zorlayan asıl sebebin Moğol istilası olabileceği de farazalar arasındadır. Bir de benim çok ilgimi

çeken bir olay anlatılır. Şöyle ki; Belh'te bulunan ulemalar bir gece rüyalarında hepsi ayrı ayrı Peygamber Efendimizi görürler. Peygamber Efendimiz onlara, Bahaeddin Veled için 'Sultan'ul Ulema diyeceksiniz' der. Ertesi sabah hepsi Bahaeddin Veled'in evine giderek rüyalarını anlatırlar. Birbirlerinden habersiz aynı rüyayı gördükleri anlaşılır. Bahaeddin Veled de aynı rüyayı görmüştür. O günden sonra, Bahaeddin Veled'e 'Sultan'ul Ulema' derler. Bu da bazılarını çok rahatsız eder. O yüzden göç yapıldığı söylenir.

Nitekim Sultan Veled de İbtidaname'de (başlangıç) dedesinin göç ettiği sırada Belh'in Moğollar tarafından istila edildiği haberinin geldiğini yazar. Bahaeddin Veled 1212 veya 1213 yılında Belh'ten ailesiyle birlikte ayrıldı. Hacca gitmeye niyet ettiğinden Bağdat'a doğru yola çıktı. Molla Cami'nin Nefahat-ül-üns'te (Dost Sohbetleri) yazdığına göre; Nişabur şehrine vardıklarında, kendilerinin hangi kavimden olduklarını, nereden gelip nereye gittiklerini soran muhafızlara;

"Allah'tan geldik, Allah'a gidiyoruz. Allah'tan başka kimsede kuvvet ve kudret yoktur" diyerek mânidar bir cevap vermiştir. Bu söz, Şeyh Şehabeddin-i Sühreverdi'ye ulaştığında;

"Bu sözü Belh'li Bahaeddin Veled'den başkası söyleyemez" diyerek karşılamaya koşar. Karşılaştıkça atından inerek nezaketle Bahaeddin Veled'in dizini öper, gönülden hürmetlerini sunar. Tekkesine buyurmasını rica eder. Ama Bahaeddin Veled; 'Bilginlere medrese daha münasıptır' diye daveti kabul etmez. Halifenin hediye olarak gönderdiği üç bin Mısır Dinarı'nı 'Haramdır, şüphelidir' diyerek kabul etmediği de söylenir.

Bahaeddin'in ününü duyan şeyh Feridüddin Attar da onunla görüşmeye gelir. Mevlâna o zaman çocuktur. Attar, Mevlâna'nın nasıyesindeki (alnındaki) kemali görüp, ona Esrarname adlı kitabını hediye eder ve babası Bahaeddin'e 'Çok geçmeyecek, yakın bir gelecekte oğlun alemde gönüllere ateş verecek. Onların yüreklerini yakacak' der. Mevlâna Esrarname adlı kitabı hiç yanından ayırmamış, kitaptaki bazı hikayeleri Mesnevi'sine almıştır.

"- Hatırladınız mı Bay Tadadoşi? Biraz önce bahsetmiştim. Hani; 'Bir okyanus, bir denizin arkasına düşmüş gidiyor' diyen kişi..."

"- Tabii ki! Dikkatle dinliyorum. Siz anlattıkça hayranlığın kat kat artıyor. Lütfen devam edin"

"- Haç farızasını yerine getirdikten sonra, dönüşte Şam'a uğrarlar. Orada Şey-i Ekber Muhyiddin İbnü'l Arabi ile görüşürler.

Şam'a uğradıktan sonra, oradan Erzincan'a, Erzincan'dan Akşehir'e giderler. Akşehir'den de Larende'ye (Karaman) geçerler. Larende de yedi yıl kalmışlardır.

Bu sırada on sekiz yaşına gelen Mevlâna Celaledin şehrin ileri gelenlerinden Semerkandlı Hoca Lala Şerafettin'in kızı Gevher Hatun ile evlendi. Bu evlilikten Sultan Veled diye anılan Mehmed Bahaeddin ile Alâeddin Mehmed dünyaya geldi."

"-Mevlâna'nın iki oğlu mu vardı?"

"-Mevlâna ilk eşi Gevher hatun ölünce, Konya'da ikinci eşi Gerra Hatun ile evlendi. Ondan Muzaffereddin Âlim Çelebi adında bir oğlu ve Fatma Melike Hatun adında bir kızı olmuştu. Mevlâna'nın soyundan gelen Çelebiler, genellikle Sultan Veled'in oğlu Feridun Ulu Arif Çelebi'nin torunlarıdır. Melike Hatun'dan olan torunları ise, Mevleviler arasında İnas Çelebi olarak anılır."

"-Evet efendim. Mevlâna'nın Konya'ya gelişi nasıl olmuştur?"

"-Mevlâna'nın Konya'ya gelişi ise: Devrin hükümdarı, Alâeddin Keykubad, Bahaeddin'in ününü duyarak onu Konya'ya davet etti, yolda karşıladı ve büyük bir saygı ile şehre getirdi. Altunapa Medresesi'nde misafir etti. Konya halkı, Bahaeddin Veled'i büyük bir sevgi ile bağrına bastı; vaizlerini ilgi ile takip etti. Hükümdar da onu meclisine davet ederek saygı gösterdi.

Saray adamları, ordunun ileri gelenleri Bahaeddin Veled'e bağlandılar, müridi oldular. Hz.Mevlâna'nın Konya'ya yerleşmeleriyle ilgili bir yorumu vardır;

'Hak Teala'nın Anadolu halkı hakkında büyük inayeti vardır ve

Sıddık-ı Ekber Hazretlerinin duasıyla da bu halk bütün ümmetinin en merhamete layık olanıdır. En iyi ülke Anadolu ülkesidir; fakat bu ülkenin insanları, mülk sahibi Allah'ın aşk aleminde ve deruni zevkten çok habersizdirler. Sebeplerin hakiki yaratıcısı Allah, hoş bir lütufta bulundu; sebepsizlik aleminde bir sebep yaratarak bizi Horasan ülkesinden Anadolu vilayetine çekip getirdi.

Haleflerimize de bu temiz toprakta konacak yer verdi ki, ledünni (Allah bilgisine ve sırlarına ait) iksirimizden (altın yapma hassamızdan) onların bakır gibi vücutlarına saçalım da onlar tamamıyla kimya (bakışıyla baktığı kimseyi manen yücelten olgun insan); irfan aleminin mahremi ve dünya ariflerinin hem demi (cancığer arkadaşı) olsunlar' demiştir.

Bahaeddin'in Konya'da geçirdiği zaman, kaynaklarda farklıdır. Bu süre 2 ila 10 yıl arasında değişir. Ölümü 1231 yılına rastlar. Cenazesine bütün Konya halkı ve devlet ileri gelenleri katıldılar. Hükümdar bir hafta tahtına oturmadı ve camilerde fakir halka yemek verdirdi. Bahaeddin Veled öldüğü zaman, Mevlâna Celaleddin yirmi dört yaşındaydı. Müridlerinin ricası ve bazı kaynakların bildirdiğine göre, babasının vasiyeti ve Sultan Alâeddin'in arzusu üzerine onun makamına oturdu."

MEVLÂNA'NIN SELÇUKLU SOSYAL KONUMUNA ETKİLERİ

"Hz. Mevlâna'nın yaşadığı devirde, Moğolların önünden kaçan pek çok Türk, emin bir yer olarak gördükleri Anadolu'ya geldiler. Anadolu'nun önemli şehirleri Moğol istilasının önünden kaçan bilginlerin, din ve tasavvuf insanlarının hatta İranlı şairlerin sığınağı oldu. Bu dönemde Fars dili ve kültürünün Anadolu'da kuvvetli bir hakimiyet kurmasının sebebi; aydınlar, idareciler, tüccarlar ve sanatkarlar arasında İran'dan gelen kimselerin büyük ölçüde bulunmaları, anavatanlarını terk ederek Anadolu'ya gelirken beraberlerinde pek çok Farça eseri de getirmeleri, halk ile iyice kaynaşmaları ve Anadolu Selçuklu sultanlarının da Farsçayı devletin

resmi dili olarak kabul etmeleri Fars kültürünün Anadolu'da kuvvetli bir hakimiyet kurmasına sebep olmuştur.

Hz. Mevlâna, ailesiyle birlikte Selçuklu Payitahtı'na geldiği zaman da Konya, bir ilim, irfan ve sanat şehriydi. Bilginler diyarı olarak dünyaya nam salıyordu. Anadolu Selçuklu Devleti'nin başında, İkbal Devri sultanı 1. Alâeddin Keykubat vardı. Sultanlığı her ne kadar kısa sürmüş olsa da, dine, ilme, sanata, alimlere son derece önem veren uluğ bir Türk hükümdarı idi. Daha önce Haçlı savaşlarında yakılıp yıkılan, halkı kılıçtan geçirilen, talan edilen İslâm ülkeleri bu defa da doğudan gelen Moğol akınları ile yakılıp yıkılıyordu. Selçuklu hükümdarları diğer taraftan da iç çekişmeleri, isyanlar ve prens kavgaları ile yıpranıyordu. İşte Mevlâna, Selçukluların en karışık, en huzursuz dönemi olan 13. yüzyılda yaşamıştır. İnsanların hayattan bıktığı bu zamanlarda Mevlâna teselli kaynağı oluyor, imanla ve aşkla müminleri korku ve endişeden kurtarıyordu. Konya Mevlâna ile hayat buluyordu. Mevlâna gerek siyasi, gerekse fıkri ve dini en karışık zamanında tam Muhammedi bir yolda yürüyerek, söylediklerini ve inandığını yaşayarak, ruhlara ilâhi bir neşe, gönüllere tatlı bir huzur veren derin manalı şiirlerini söylemeye başladı. O siyasi karışıklıklara, sosyal huzursuzluklara rağmen eserlerinde bunlardan bahsetmez.

Mevlâna'nın engin hoşgörüsü ve barış insanı oluşu yüzünden Moğollarla dost olduğunu da söyleyenler olmuştur. Bu yakışıksız sözlere karşı son Mesnevihan Şefik Can: 'Hz. Mevlâna bir veli idi. Veliler memleketin işgalinden, felaketlere doğru gitmesinden üzülmeler ama onlar ilâhi aşkla meşguldürler. Kur'an'da: 'Allah'ın velileri hiçbir şeyden korkmaz, hiçbir şeyden mahrum olmazlar' buyuruluyor. Moğollarla gerçekten dost olduğunu tarih de söylemiyor. Bu bir tahminden ibarettir. Kaldı ki, Mevlâna'nın bu gibi konularla hiç ilgisi yoktur. Mevlâna; 'Ben onu bunu bilmem, ben İlâhi aşk kadehiyle sermestim' buyuruyor. Veli her hadisenin ilâhi bir tecelli olduğunu, Cenab-ı Hakk'ın takdiri olmadan bir sivrisineğin kanadının bile çırpamayacağını bilir. Bu yüzden ne gelirse hep 'Eyvallah, Hakk'ın tecellisidir' der, takdirini hoş görür, itiraz etmez.

Bunun yanında Orta Asya'da ve Deşt-i Kıpçak'ta Uygur ve Hazar

devletleri hakimiyetlerinde Şamanlı, Budist, Maniheizt, Hristiyan, Musevi ve Müslüman toplumlarını birlik ve ahenk içerisinde yaşatan Türkler, yeni fethettikleri Anadolu'da türlü din ve mezhep mensuplarını aynı müsamaha ve huzur içerisinde idare etmişlerdir. Mevlâna gibi büyük bir mutasavvıfın geniş bir dini müsamaha ve insanlık görüşü ile meydana çıkması ve türlü din ve mezhep mensubuna davette bulunması, Anadolu Selçuklu Türkiye'sine özgü bu sosyal ve kültürel çevrenin doğal bir sonucu idi. Muhyiddin b.Arabi, derin geniş ve bazen açık olmayan fikirlerinden dolayı başka ülkelerden tekfir edildiği hâlde, Konya'da en yüksek itibarı görmüş, görüş ve düşünceleri mutasavvıflar üzerinde derin etkiler bırakmıştır.

Anadolu'ya sığınan bütün alimler ve mutasavvıflar harbin sesini uzaktan duyup birebir yaşamadan sükûn içinde hayatlarını sürdürüyorlardı. Aynı yüzyılda İslâm aleminde İbni Arabi gibi bazı alimler Endülüs'ten doğuya gelmişler ve dolayısıyla haçlı zulmünü görerek harbi birebir yaşamışlardır. O yüzden düşüncelerinde intikam duyguları hakimdi. Doğudan gelenlerde böyle duygular yoktu.

Anadolu'daki bu doğulu âlim ve mutasavvıflar, sükun ve huzuru sağlayabilmek için halk ile uyumu, iyi münasebetleri tercih ediyorlardı. Mevlâna'nın oluşturup sunduğu tefekkür işte böylesi münasebetler sonucunda ortaya çıkmıştır. Hilmi Ziya Ülken, 'Türk tefekkürü Tarihi' adlı eserinde, 'Şayet Mevlâna Belh'te kalsaydı belki bugünkü ününe kavuşamazdı' demektedir.

Netice olarak az önce de söylediğim gibi Mevlâna'nın Anadolu Selçuklularına olumlu etkileri çok fazla olmuştur. Durumu karmakarışık, harplerle, ayaklanmalarla, Moğolların zulmü ve tahribatı ile herkesin hayattan bıktığı, canından usandığı, perişan olduğu bir devir idi. Hz. Mevlâna ötelere aldığı sonsuz güçle, ilhamla, söylediği lahuti şiirlerle ümitsizlere ümit veriyor, muzdarip, perişan insanlara teselli kaynağı oluyor, aşk ve imanla müminleri korku ve endişeden kurtarıyordu. Maddi anarşinin ruhlarda hasıl ettiği manevi çöküntülere karşı gönül doktoru, büyük yol gösterici oluyordu. Bir umman sayılan ilim ve bilgisiyle Selçuklu Payitahtı Konya ve çevresine ışık saçıp nice ilim sahibi insanlar yetiştiriyordu. Hem ilmi hem de mânevi açıdan Selçuklu

Devleti'ni oldukça etkilemiş, destek olmuştur.

Tasavvuf tarihinin en önemli ismi ve Hakk aşkının en güzel örnekleriyle dolu dolu olan Hz. Mevlâna, iki dünyayı da çok ulvî meczetmiş, Osmanlı Devleti'nin 600 sene ayakta kalmasının en önemli temellerini oluşturmuştur. Mesnev'yi okumak ve okutmak Osmanlı kültürünün bir parçası olmuştur. Mesnevi kırâati 'Mesnevî-hân' pâyesini taşıyanlar tarafından nesilden nesile aktarılmıştır. Eskiden vaizler, âyet ve hadîs zikrettikten sonra Mesnevi'den de bir beyit zikrederlerdi. Bu, gelenek halindeydi ve cemaat vaizden bunu beklerdi. Fikriyatı toplumun temelinden devletin zirvesine kadar yayılmıştı."

TAHSİLİNE DEVAM ETMEK İÇİN HALEP VE ŞAM'A GİDİYOR

Tadadoşı;

"-Hayatını anlatıyordunuz. Babasının makamına oturduktan sonra neler oldu, anlatır mısınız?"

"-Bir yıl babasının yolunda vaiz ve fetva vermeye devam etti. Babasının eski talebelerinden Tirmizli Seyyid Burhaneddin Muhakkik ile buluşuncaya kadar tam bir şeriat adamı olarak, şeriatın hükümlerini uygulamaya çalıştı. Şeyhinin Konya'da olduğunu duyan Seyyid Burhaneddin, görüşmek için Konya'ya geldi. Fakat gelince, şeyhinin öldüğünü, yerine oğlunun geçtiğini gördü. Sultan Veled İbtidaname'de (Başlangıç) Seyyid Burhaneddin'in Mevlâna'yı çeşitli ilimlerden imtihan ettiğini, bilgi bakımından babasının seviyesine yükseldiğini gördüğünü, bunun üzerine 'Bilgide eşin yok, seçkin bir ersin ama baban hal sahibi idi. Sen de kal'i (söz) bırak da, onun haline sahip olmaya bak. Buna çalış da ona varis ol, güneş gibi alemleri aydınlat' dediğini yazar. Bunun üzerine Celaleddin, Seyyid Burhaneddin'e mürid oldu. Dokuz yıl yani Seyyid'in ölüm tarihi olan 1241'e kadar onun kılavuzluğu altında 'Seyr ü süluk'a devam etti.

Mevlâna'nın hal tercümesine ait bir kitap yazan Ahmed Eflaki bu dokuz yıl içinde Mevlâna'nın yarım kalan öğrenimini tamamlamak

için Halep ve Şam'a gittiğini, Halaviyye Medresesi'nde fıkıh, tefsir ve usul ilimlerinde üstün bir alim olan Adımoğlu Kemaleddin'den ders aldığını yazar. Mevlâna Halep'teki tahsilini bitirdikten sonra Şam'a geçti. Burada, ilmi incelemeler yapmak için dört yıl kaldı. Bu zaman zarfında Şam'daki alimlerle tanışıp, onlarla sohbet etti."

ŞEMS-İ TEBRİZİ İLE İLK KARŞILAŞMA

"Eflaki'ye göre Mevlâna, Şam'da Şemseddin-i Tebrizi ile de görüşmüştür; fakat bu görüşme kısa bir müddettir ve şöyle cereyan etmiştir:

Şemseddin-i Tebrizi, bir gün halkın arasında, Mevlâna'nın elini yakalayıp öper ve ona:

'Dünyanın sarrafı beni anla!' diye hitap eder ve kaybolur. Bu bir anlık görüşme tarihinden takriben sekiz sene sonra Şems, Konya'ya gelecek ve Mevlâna ile içli dışlı sohbet edecektir."

"-Mevlâna Şam'dan Konya'ya ne zaman dönmüş?"

"-Pardon bay Tadadoşi. Siz hatırlatmasanız hayatını anlatmayı yarıda unutup Şems-i Tebrizi ile ikinci karşılaşmasına geçecektim. Çok dikkatlisiniz. Teşekkür ederim.

Mevlâna dönüşte Konya'ya uğrayarak Kayseri'ye geçer. Kayseri'de bilginler ve arifler tarafından karşılanır. İsfahan'lı Sahip Şemseddin, Mevlâna'yı konağında misafir etmek istediye de, 'Babam Bahaeddin'in geleneği medreseye inmeektir' der ve buna izin vermez. Söylentilere göre, bu tarihten itibaren Mevlâna, Seyyid Burhaneddin'in nezaretinde riyazete başlar. Birbiri ardınca üç çile çıkarır. Yani üç defa kırkar gün (yüz yirmi gün), az yemek, az içmek, az uyumak ve vaktinin tamamını ibadetle geçirmek suretiyle nefsinin arıtır. Üçüncü çilenin sonunda Seyyid Burhaneddin, Mevlâna'yı kucaklayıp öper; takdir ve tebrikle:

'Bütün ilimlerde eşi ve benzeri olmayan bir insan; nebilerin ve velilerin parmakla gösterdiği bir kişi olmuşsun... 'Bismillah' de ve yürü, insanların ruhunu taze bir hayat ve ölçülemeyecek bir rahmete

boğ; bu suret aleminin ölümlerini kendi mânâ ve aşkınla dirilt' der ve onu irşad ile görevlendirir.

Ondan sonra Mevlâna irşad (Allah yolunu gösterme) ve tedris (öğretim) makamına geçti. Rivayete göre dört yüz talebesi ve on binden çok müridi vardı.

Bir söylentiye göre, bir süre sonra Seyyid Burhaneddin, Mevlâna'dan Kayseri'ye gitmek için izin istediye de müsaade etmedi. Fakat Burhaneddin Mevlâna'dan habersiz yola çıktı. Yolda atının ayağı kayarak düştü ve ayağı incindi. Dönüp Konya'ya geldi, Mevlâna'ya niçin izin vermediğini sordu. O da niçin gitmek istediğini sorarak karşılık verdi. Ve bunun üzerine Seyyid Burhaneddin 'Buraya kuvvetli bir arslan yöneldi. Ben de bir din arslanıyım. Biz birbirimizle geçinemeyiz' dedi. Bunun üzerine Mevlâna hocasına izin verdi ve Burhaneddin Kayseri'ye gitti. Bir süre sonra İsfahan'lı Sahip Şemseddin, Seyyid Burhaneddin'in Kayseri'de öldüğü haberini verdi. Kayseri'ye giden Mevlâna, Seyyid'in kitap ve risalelerini aldı. Bazılarını İsfahan'lı Sahip Şemseddin'e armağan etti. Mevlâna hayatı boyunca Seyyid'i unutmadı. Yeri geldikçe Mesnevi'de hatırasını andığı gibi Fihi Ma-Fih (Ne varsa içindedir) adlı eserinde de sözlerinden bazılarını nakletti.

Seyyid'in ölümünden (1241) sonra beş yıl Mevlâna yalnız kaldı. Bu süre boyunca vaiz ve irşatlarına devam etti. Medresede fıkıh ve din ilimleri hakkında dersler verdi.

Bütün vaktini bir yandan dini dersler, ilmi meseleler ile bir yandan da gece gündüz zühd, nafile ibadetler, namaz ve oruçla geçiriyordu. İçti yarak Allah Teala'nın huzurunda tazarru ve niyazda bulunuyor, geceleri yalvararak kendisini olgunluk yolundan geçmiş ve Allah'a vâsıl olmuş evliyalarından büyük bir veli ile sohbe müşerref etmesi için dualarda bulunuyordu. İşte bütün bu duaların sonunda Allâhu Teala ona 'Her iş bir vakte bağlıdır' şartı ile vaade bulundu. Allâhu Teala, Şems'in güneş ve cömertliğinin büyük bir tufan gibi Mevlâna'nın kalbine doğmasına izin verdi ve durgun denizi fırtınalarla dolu bir okyanusa çevirdi. Kamil ve vâsıl ilallah olan insanları görmek için yaptığı birçok seferlerden dolayı Şems-i Perende (Uçan Şems) diye bilinen Şeseddin Muhammed-i Tebrizi, belki de asıl varmak istediği

yerin Konya olduğunu bilmeden altmış yıldır seyahat edip duruyordu.

Mevlâna'nın cami ve medrese arasında sürdürdüğü düzenli yaşayışı Şeker Tacirleri (Şeker Furuşan) hanına inen gezgin bir dervişin gelişle bozuldu (1244). Bu derviş burada Tebriz'li Şems adıyla tanınan Şemseddin Muhammed Tebrizi idi.

Mevlâna gibi Şems'te, ulaştığı manevi makama kanaat etmediğinden daha olgun müridler bulmak arzusuyla seyahate çıktı. Senelerce takati tükenircesine bir çok yerler dolaştı; zamanın arifleriyle görüştü. Bu arifler mânâ alemindeki uçuşundan kinaye olarak -Şems'e, Şems'i Perende (Uçan Güneş) adını vermişlerdi.

Şems, taaa çocukluğundan itibaren fikren ve ruhen hür bir derviş, kendinden geçercesine ilâhi aşka dalarak yaşayan bir şahsiyettir.

Şems, kendisini ruhen tatmin edecek seviyede bir Hak dostu bulamayan ve hep kendi mertebesinde bir sohbet arkadaşı arayan kamil bir velidir.

Yana yakıla kendisine muhatap olabilecek, sohbetine dayanabilecek bir dost arayan Şems'in bir gece kararı elden gitti, heyecan içinde idi. Allah'ın tecellilerine gömülüp mest olmuş bir halde münacatında:

'Ey Allah'ım! Kendi, örtülü olan sevgililerinden birini bana göstermeni istiyorum' diye yalvardı. Allah tarafından istediğinin, Anadolu ülkesinde bulunan, Belhli Sultanü'l Ulema'nın oğlu Muhammed Celaledin olduğu ilham edildi. Bu ilhamla Şems, 29 Kasım 1244 yılı Cumartesi sabahı Konya'ya geldi.

Kaynaklar Şems'in Ebu Bekr Selabaf'ın mı, Necmeddin'in mi yoksa Rükneddin Secasi'nin mi dervışı olduğunda anlaşılamadılar. Konya'ya gelen Şems, adı geçen hana indi. Hanın önünde bulunan ve ekseriya büyük kişilerin oturduğu süslü sedire oturdu. Hz. Mevlâna'ya velilik nuru ile Şems'in geldiği malum oldu. Hane-i mübareklerinden çıkarak o tarafa doğru yürüdüler. Yolda halk elini öpmek için her tarafını sardı. O hepsinin başını okşayıp, gönüllerini hoş ediyordu. O sırada ansızın Şems-i Tebrizi'nin nazarı Mevlâna'ya tesadüf etti. Rüyasında kendisine haber verilen mübarek zatın, bu zat olduğunu anladı. Hiçbir

şey söylemedi. Şems'in karşısındaki sedire oturdu. Bir müddet sustular ve sonra o ünlü konuşma başladı.

Mevlâna'nın Şems ile karşılaşp tanışmasına ait değişik menkıbeler vardır. Bunların bazılarına göre Mevlâna, Şems ile çarşıda karşılaşmış; bazılarına göre ise Şems, Mevlâna'nın sohbet toplantısına gelerek onunla tanışmıştır. Bu konuda bir diğer bilgi ise; Şems'in makalat (Makaleler) adlı kitabında anlattığına göre bir gün 'Ey Tanrım! Beni dostlarınla buluştur, görüştür' diye dua etmiş, o gece rüyasında kendisine 'Seni erenlerden biriyle sohbet arkadaşı yapacağız' denmiş. Şems, 'Nerede o veli?' diye sormuş. Ertesi gece, yine rüyasında Rum Ülkesi'nde olduğunu haber vermişler. O da uzun araştırmalardan sonra Konya'ya gelerek Mevlâna'yı bulmuş ve görüşmüş. Mevlâna ile Şems'in ilk karşılaşmalarında aralarında geçtiği söylenen konuşma pek ünlüdür.

Ahmed Eflaki'nin rivayetine göre, İplikçi Medresesi'nden dönmekte olan Mevlâna'ya yolda rastlayan Şems, atının dizginini tutarak ona 'Ey bilginler bilgini! Acaba Hz. Muhammed mi büyüktür, yoksa Bayezid Bistami mi?' diye sorar. Mevlâna 'Bu nasıl sorudur? Hz. Muhammed Peygamberlerin sonuncusudur. Burada, Bayezid'in sözü mü olur?' der. Bunun üzerine Şems 'Peki o halde neden, Hz. Muhammed, kalbim paslanır da bu yüzden Rabbime günde yetmiş kere istiğfar ederim diyor da, Bayezit, kendimi noksan sıfatlardan tenzih ederim, cesedimin içinde Tanrı'dan başka varlık yok' demekte? Sen buna ne dersin?' diye sorar. Bu soruya Mevlâna şu karşılığı verir; 'Hz. Muhammed günde yetmiş makam aşmakta idi. Her makam ve mertebeye vardığında, önceki makam ve mertebedeki bilgisinden ötürü istiğfar ediyordu. Bayezid'e gelince ulaştığı makamın yüceliğinden kendinden geçti, o sözü söyledi'. Bu karşılıklı konuşmadan sonra iki veli birbirleriyle kucaklaşırlar. Kaynaklar bu buluşmanın olduğu yere 'iki denizin buluştuğu yer' anlamına gelen 'Merec-el Bahreyn' adını vermiştir. Bu tarihte Şems, altmış; Mevlâna, otuz sekiz yaşında idi.

Mevlâna ve Şems oradan, bir süre baş başa kalacakları Selâhaddin Zerkub'un hüccesine giderler. İki ilâhi aşık, bir müddet yalnızca bir köşeye çekilerek kendilerini tamamiyle Hakk'a verdiler ve gönüllerine

gelen ilâhi ilhamlarla sohbetlere koyuldular.

Sultan Veled der ki:

'Ansızın Şems gelip ona ulaştı; ona maşukluk (sevilen, sevgili olmanın) hallerini anlattı, açıkladı. Böylece de sırrı yücelerden yüceye vardı. Şems, Mevlâna'yı şaşılacak bir aleme çağırdı; öyle bir aleme ki, ne Türk gördü o alemini ne Arap. Alemdeki erenlerin derecelerinden üstün bir dereceye vardı ki, o, maşukluk durağıdır. Aleme bu maşukluk durağına dair haber gelmemiş; bu durakta bulunanların ahvalini hiçbir kulak işitememişti. Tebrizli Şemseddin zuhur edip, Mevlâna Celaledin'i aşıklık ve erenlik mertebelerinden, bu zamana kadar duyulmamış olan, maşukluk mertebesine erdirmişti. Esasen Mevlâna ezelde, maşukluk denizinin incisiydi; her şey döner aslına varır' diye anlatır.

Diğer insanlar evreni dışardan görürken, Hz. Mevlâna içten görmeye başladı. Aşkın ötesindeki aşkı buldu. Şems ile Konya'da bulunduğu zaman tamâmiyle kemâle ermiş bir şahsiyetti. Şems, Mevlâna'ya ayna oldu. Mevlâna Şems'in aynasında gördüğü kendi eşsiz güzelliğine aşık oldu. Diğer bir ifadeyle Mevlâna gönlündeki Allah aşkını Şems'te yaşattı.

Mevlâna'nın Şems'e karşı olan sevgisi, Allah'a olan aşkının miyandır (ölçüsüdür); çünkü Mevlâna, Şems'te Allah cemalinin parlak tecellilerini görüyordu.

Mevlâna (Beytur'da Mithat Barahi'ye göre) açılmak üzere bir güldü. Şems ona bir nesîm oldu. Mevlâna bir aşk şarabı idi, Şems ona bir kadeh oldu. Mevlâna zaten büyüktü, Şems onda bir gidiş, bir neşve değişikliği yaptı.

Şems, Mevlâna'yı ateşledi; ama karşısında öyle bir volkan tutuştu ki, alevleri içinde kendisi de yandı.

Çoğu kimseler; 'Şems mi Mevlâna'yı, Mevlâna mı Şems'i aradı?' diye sorarlar. Aslında her ikisi de birbirini aramıştır. Şems, Mevlâna'ya aşık ve taliptir; Mevlâna da Şems'e aşık ve taliptir. Çünkü aşık, aynı zamanda maşuk; maşuk aynı zamanda aşıktır.

Şems'in kıvılcımı 'Sevgili' özlemiyle kavrulan Mevlâna ummanını

tutuşturdu. Tutuşan ummanın ateşini, dumanlarını, feryadını, semasını, raksını asırlar ötesinden hâlâ görmekteyiz.

Mevlâna der ki;

'Dilberler (gönlü alıp götürülenler, manevi güzellikler) aşıkları, canla başla ararlar. Bütün maşuklar, aşıklara avlanmışlardır.

Kimi aşık görürsen bil ki maşuktur. Çünkü o, aşık olmakla beraber maşuk tarafından sevildiği cihetle maşuktur da.

Susuzlar alemde su ararlar, fakat su da cihanda susuzları arar' diye anlatır.

Şems ile Mevlâna'nın halvet süresi kaynaklarda kırk gün ile altı ay arasında değişir. Buluşmadan sonra Mevlâna'nın hayatında büyük değişiklikler olmuştur. Artık medresede ders vermiyor, camide vaiz etmiyordu. Müridlerini tamamen ihmal etmiştir. Şems'ten başka kimse ile meşgul değildi. Hatta Şems gelinceye kadar okuduğu babasının, 'Maarif' adlı kitabını bile eline almaz olmuştur.

Mevlâna'nın zevcesi Gerra Hatun: Şems gelmeden önce, Mevlâna'nın adam boyundaki bir çerağ altında tan yeri ağarcaya kadar babasının Maarif'ini okuduğunu rivayet etmekteydi. Halbuki Şems Mevlâna'ya babasının kitabını ve diğer kitapları okutmuyordu.

Çünkü Şems; unutulacak, insana yük olacak, insanın benliğine benlik katacak bilgiye değil, gönül bilgisine, feyz ve cezbeyle önem veriyordu. Gönül bilgisi, kitaplardan öğrenilmez. İnsan altı bin yıl yaşasa, yüz binlerce yıl içinde çalışarak elde edilen şey, bir an Allah'la beraber olmak yüzünden elde edilen feyzle bir olmaz (Makalat Fatih nüshası s. 141) düşüncesinde idi. Böylece Şems, Mevlâna'yı çok sevdiği şeylerden ayırarak, zaten yakın olduğu Hakk'a onu daha çok yaklaştırmak istiyordu. Çoğu zaman mütaaladan da men ediyordu.

Hatta onu herkesle görüştürmüyordu. Medresenin kapısına oturuyor, Mevlâna'yı görmek isteyenlere, 'Niyaz olarak, şükran olarak ne getirdin? Onu gösterin de size Mevlâna'yı göstereyim' diyordu. Bir gün birisi bu garip adama kızarak, 'Sen ne getirdin ki? Bizden ne istiyorsun?' deyince Şems; 'Ben kendimi getirdim. Başımı onun yoluna feda ettim' demiştir.

Şems'in, Mevlâna'ya bu kadar yakın olması, onu tesiri altına alması halkı ve dostlarını üzmeye başladı. Çoğu bu sevgi ve bağlılıktan hasede düşmüşlerdi. Müridleri arasında şikayet sesleri yükseliyordu.

Sultan Veled'in İbtidaname'de yazdığına göre; Bu dervişin nereden geldiğini, hangi soydan olduğunu bilmediklerini, kendilerinin bu ne idüğü belirsizden daha kıymetli olduklarını, üstat ile bağlantıların büsbütün koptuğunu iddia ettiler. Hatta bazıları daha da ileri giderek, Şems'i ölümle tehdit ettiler Bu olaylardan gönlü kırılan Şems, bir gün Mevlâna'ya 'İşte bu sen ile ben'in arasındaki ayrılıktır' anlamındaki ayeti okudu ve ortadan kayboldu (1245) Fakat bu ayrılık beklenen sonucu doğurmadığı gibi Mevlâna'yı büsbütün coşturdu, perişan bir hâle getirdi. Hasret, aşk dolu gazeller söylüyor, vecd içinde sema ediyordu. Bir süre sonra, Şems'in Şam'da olduğu haberi geldi.

Eflaki'nin anlattığına göre Mevlâna, Şems'in geri dönmesini sağlamak için ona dört gazel gönderdi. Bu arada Mevlâna ile eskisi kadar bile temas edemeyen müritleri bu duruma çok üzüldüler, pişman oldular, af dilediler. Bunun üzerine Mevlâna oğlu Sultan Veled'i, Şems'i alıp getirmesi için Şam'a yolladı. Mevlâna'nın yazılı, Sultan Veled'in de sözlü isteklerine Şems ;'Muhammedi tavırlı ve ahlâklı Mevlâna'nın arzusu kafidir. Onun sözünden ve işaretinden nasıl çıkılabilir?' diyerek Şems Konya'ya dönmeyi kabul etti.

ŞEMS'İN DÖNÜŞÜ

Şems, 1246 da Sultan Veled ile birlikte yola çıktılar. Sultan Veled, yol boyunca Şems'in ardından yaya gitti. Konya'ya yaklaşınca da babasına bir müjdeci gönderdi. Mevlâna müjdecie sırtındaki cübbeyi, başındaki sarığı hediye olarak verdi. Şems, Konya'ya gelince, aleyhinde bulunanların hepsi tövbe ettiler, ondan af dilediler. Şems de hepsini affetti. Şems'in şerefine ziyafetler verildi. Yine sema meclisleri düzenleniyor, Mevlâna'nın Şems ile halveti de eskisi gibi devam ediyordu. Fakat bu hâl uzun sürmedi. Dervişler, Şems'i Mevlâna'dan uzak tutmağa çalışıyorlardı. Mevlâna'nın Mesnevi'de belirttiği gibi;

'Küstahlar tekrar edepten dışarı çıktılar

Küfür, kıskançlık tohumu ektiler' diyordu.

Müritler ve Konya halkı mırıldanmaya, hoşnutsuzluklarını açığa vurmağa başlamışlardı. Şems'e cadı, Mevlâna'ya da deli diyorlardı. Halkın Mevlâna'ya kızmasının sebebi, Şems geldikten sonra ders ve vaiz vermeyi bırakması, sema ve raksa başlaması, fakihlere mahsus elbisesini çıkararak, Hint alacasından hırka, bal renginden külah giymiş olmasıydı. Bu sefer Şems'in aleyhinde birleşenler arasında Mevlâna'nın ikinci oğlu Alâeddin Çelebi de vardı. Şems bu duruma çok üzüldü. Sabrı da tükenmişti. Şems, o bahtsız dedikoducu topluluğun yine kinle dolduğunu, gönüllerinden sevginin uçup gittiğini, akıllarının nefislerine esir olduğunu anladı ve kendisini ortadan kaldırmaya uğraştıklarını bildi.

Sultan Veled'in, İbtidaname'de yazdığına göre Şems kendisine; 'Görüyorsun ya, eşkıyalıkta yine nasıl da birleştiler. İlimlerde benzeri olmayan, aşıkları doğru yola erdiren o zatın huzurundan beni ayırmak istiyorlar. Bu sefer ben öyle bir gideceğim ki, nerede olduğumu kimse bilemeyecek. Beni aramaktan aciz kalacaklar, her halde onu birisi öldürmüştür diyecekler' demişti. Nitekim bir süre sonra dediği gibi ortadan kayboldu (1247). Nereye gittiğini kimse bilemedi.

Kaynakların verdiği bilgiye göre, Şems ortalıktan ansızın kaybolmuştur. Fakat Eflaki onun kaybolmadığını, içlerinde Mevlâna'nın oğlu Alâeddin'in de bulunduğu bir grup tarafından öldürüldüğünü ileri sürer.

Şems kaybolduktan veya öldürüldükten sonra Sultan Veled'in deyişiyle, babası adeta deliye döndü. Önceleri fetva veren Şeyh artık amansız bir aşkla şair kesildi. Zahit idi, meyhaneci oldu, fakat üzümden yapılan şarabı içen sultan meyhaneci değil. Çünkü nura mensup olan can, nur şarabından başka bir şey içmez. Bu durum bir süre devam etti.

Hız. Mevlâna, herkesten onun haberini soruyordu. Kim onun hakkında aslı, esası olmayan bir haber bile verse ve Şems'i falan yerde gördüm dese, bu müjde için sarığını ve cübbesini vererek şükranelerde bulunuyordu.

Bir gün bir adam, 'Şems'i Şam'da gördüm' diye haber verdi. Mevlâna

buna tarif edilemeyecek şekilde sevindi ve o adama, üstünde nesi varsa bağışladı. Dostlarından birisi, 'Bu adamın verdiği haber yalandır. O, Şems'i hiç görmemiştir' dediğinde, Mevlâna şu cevabı vermiştir: 'Evet, onun verdiği bu yalan haber için üstümde neyim varsa verdim. Eğer, doğru haber verseydi, canımı verirdim!' demiştir.

Şems'in ayrılığıyla, gönülleri yakan, sızlatan, nice şiirler söyledi.

O özlem dolu şiirlerinden bir tanesini okumamı ister misiniz Bay Tadadoşi?"

"-Lütfen okuyun çok memnun olurum"

"-Çok sevdiğim bir şiiri var, Divan-ı Kebirde;

Dostların toplantılarından ayrıldın, seninle düşüp kalkanların arasından çıktın da, toprak altına, karıncalarla, yılanlar arasına gittin.

O, nükteli sözler, o güzel konuşmalar ne oldu? O ilahi sırlara aşına olan akıl ne oldu?

O, elimizden tutan mübarek ellerin ne oldu? Meram bağlarına, o gül bahçelerine giden ayaklar ne oldu?

Nazık idin, latif idin, insanların gönüllerini kazanmasını, insanları sevmesini bildirdin. Şimdi tuttun, insanları sevmeyen, insanları yiyen toprak içine gittin.

Ne oldu? Nasıl bir fikre kapıldın da, uzun, sapa, bozuk bir yola düştün gittin.

Sen ağlaya ağlaya o yola düşünce, gök yüzü göz yaşı döktü. Ay da yüzünü tırmaladı, yırttı.

Gönlüm kanlarla doldu, ne bileyim de, ne sorayım? Bari, sen söyle, acaba, uyanık mı gittin?

Madem ki bizi bırakıp gittin. Acaba, Hak âşıklarının, ermişlerin sohbetini mi seçtin? Yoksa aşktan mahrum mu kaldın? İnkâr ederek mi gittin? Sana sordukları sorulara verdiğin o güzel, o tatlı cevapların ne oldu? Artık sustun, söylemekten vaz geçtin.

Bu ne biçim ateştir? Bu ne biçim hasrettir? Yola düşen misafir gibi, hiçbir haber vermeden çıktın, gittin, nereye gittin ki, izinin tozu bile belirmiyor. Bu sefer gittiğin yol ne de kanlarla dolu bir yol."

"-Çok etkileyici ve yakıcı sözler..."

"-Haklısınız. Çok etkileyici.

Ve Mevlâna, onu aramak için iki kere Şam'a gitti. Yine Şems'i bulamadı. Bu son iki seyahatin tarihleri kesin olarak bilinmemekle beraber, büyük bir ihtimalle 1248-1250 yılları arasında olduğu söylenmektedir.

Sultan Veled'in ifadesiyle Hz. Mevlâna, Şam'da suret bakımından Tebrizli Şems'i bulamadı ama mânâ yönünden onu, kendisinde buldu. Ay gibi kendi varlığında beliren Şems'i kendi olarak gördü ve dedi ki:

'Beden bakımından ondan ayrımım ama bedensiz ve cansız ikimiz de bir nuruz.

Ey arayan kişi! İster onu gör, ister beni. Ben oyum, o da ben'

Sonunda Şems'in varlığından ümidini kesti ve yine vaiz ve irşada başladı. Kaybolan Şems'i kendi varlığında bulan Mevlâna, kendisini Şems ile bir görme hali başladıktan sonra, bunun sonucu olarak da bazı gazellerinin taç beytinde kendi adının yerine Şems'in adını söyledi.

Şems'in yerine bir halef de bulmuştu. Şimdi o, müridlerinden kuyumcu Selâhaddin Zerkub'un şahsında Şems'i görüyordu. Selâhaddin önceleri, Seyyid Burhaneddin Muhakkik'in müridi idi. Onun ölümünden sonra Mevlâna'ya bağlandı. Yağlıbasan'ın oğlu, Konyalı Zerkub(Kuyumcu) diye tanınan Selâhaddin Feridun, Konya civarındaki bir gölün kenarında balıkçılıkla geçinen bir ailedendi. Okuyup yazması yoktu. Medrese ilimleriyle bir saat bile meşgul olmamıştı. Söylentiye göre, ediplerin lügatleriyle, terimleriyle doğru dürüst söz söylemez, kufr (anahtar) yerine kılıf, müptela yerine, müftela derdi. Fakat Mevlâna bu temiz yaradılışlı munis ve uysal tabiatlı kuyumcuyu, müridlerine baş yaptı.

Hz.Mevlâna ile Şems buluşmalarında, altı ay Şeyh Selâhaddin'in

hücrelerinde sohbet etmişlerdir. Onlara hizmet edebilme şerefine ve sohbetlerinde bulunabilme bahtiyarlığına eren zat, Şeyh Selâhaddin'dir. Şeyh Selâhaddin, kuyumcu dükkanında altın varak yaparak, helalinden para kazanmak ve mânevi halini kuvvetlendirmekle uğraşırdı. Mevlâna ile tanışması, Seyyid Burhaneddin'in mânevi terbiyesi altına girdiği tarihte başlar; fakat bütün sevgilerden tamamen vazgeçip Hz.Mevlâna'ya mânen bağlanmasına sebep olan hadise şöyledir:

Hz. Mevlâna bir gün Şeyh Selâhaddin'in Kuyumcular Çarşısı'ndaki dükkanının önünden geçmektedir. İçerde varak yapmak için çekiçle altın dövmekte olan Kuyumcu Şeyh Selâhaddin ve çıraklarının çekiç darbelerinden çıkan sesleri duyan Hz.Mevlâna, o, hoş seslerin ahengi ile cezbelendir (Allah tarafından mânen çekilerek iradesi elden gider) ve vecd ile (Kendinden geçip ilâhi aşka dalarak) sema etmeye başlar. Dışarıda Mevlâna'nın sema ettiğini gören Şeyh Selâhaddin onun, çekiç darbelerinin ahengine, ritmine uyarak sema ettiğini anlayınca, altınların zayi olmasını düşünmez ve çıraklarına, çekiç darbelerine devam etmelerini emrederek kendisi de dışarıya fırlar ve Hz.Mevlâna'nın ayaklarına kapanır.

Mevlâna, Şems'e duyduğu muhabbet ve gönül bağlılığının aynısını Şeyh Selâhaddin'e de gösterdi ve bu zat ile sükun buldu.

Mevlâna, Allah'ın cemel tecellileri içinde ruhen mânevi bir alemde yaşadığından, müridlerinin irşadıyla bizzat uğraşamamış ve onların irşad ve terbiyesine, en seçkin, en ehil dostlarından birisini tayin etmiştir. İşte Şeyh Selâhaddin, bu vazifeye ilk olarak tayin ettiği dostudur.

Bir süre sonra, müridler arasında Selâhaddin aleyhine bir tutum belirdi. Şeyh Selâhaddin'i, -ümme-dir diye, yüksek irşad makamına lâyık görmüyorlardı Şems'e yaptıkları gibi küstahlığa kalkıştılar. Hatta, Sultan Veled bile babasına, Selâhaddin'in baş olmasına karşı itirazlarda bulundu.

Kendisine kötü düşünce ile bakan bahtsız zavallılara Şeyh Selâhaddin:

'Mevlâna, beni yalnızca herkesten üstün tuttu da bu yüzden

inciniyorsunuz.

Bilmiyorsunuz ki, benim apaçık bir görünüşüm yok, ben bir aynayım.

Mevlâna bende kendi yüzünü görüyor; ne diye kendini seçmesin?

O, kendi güzelim yüzüne aşık; bundan başka bir fikre düşmek, kötü bir şey' diyerek, kemal ve mahviyetini (ileri derecede alçakgönüllülüğünü) gösterdi.

Mevlâna ve Selâhaddin, aleyhlerinde yaratılan bu havaya pek aldırmadılar. Hatta aralarındaki bağı Selâhaddin'in kızı Fatma Hatunu, Sultan Veled'e nikahlayarak daha da kuvvetlendirdiler. Bir ara düşmanlıkta çok ileri giden müridleri Selâhaddin'i öldürmek istedilerse de sonradan hatalarını anlayarak özür dilediler.

ŞEYH SELAHADDİN'İN EBEDİ ALEME GÖÇÜŞÜ

Mevlâna ile Şeyh Selâhaddin on yıl aralıksız birbirleriyle adeta mest olarak görüşüp sohbet ettiler; ayrılık mahmurluğunu tatmadan, visal aleminde safalar sürdüler. Selâhaddin birdenbire rahatsızlandı. Hastalığı uzun sürdü. Sultan Veled'in anlattığına göre, Selâhaddin ölümünden üç gün önce vücut zindanından kurtulması için Mevlâna'dan izin rica etti. Mevlâna hastayı ziyaretlerine son verdi. Fakat iyileşmesini temenni eden iki mektup gönderdi. 1258 yılının aralık ayında bir Pazar günü Selâhaddin öldü. Cenazesi vasiyetine uyularak ağlayarak değil neşe ve sevinç içinde, davullar, defler, kudümler çalınarak, sema edilerek sevinç ve şevk içinde kaldırıldı. İsteddiği her şey yapıldı.

Selâhaddin'in ölümünden sonra Mevlâna, halifelik makamını Urmiyeli Çelebi Hüsameddin Hasan Bin Ali Türk'e verdi. Mevlâna, Hüsameddin Çelebi'ye Mesnevi'nin önsözünde, 'Aşk hazinelerinin anahtarı, yeryüzünün definelerinin emini, vaktin Bayezidi, zamanın Cüneydi' diye tarif eder. Hüsameddin'in ataları, Urumiye'den göçerek Konya'ya yerleşmişlerdi. Babası Konya ve dolaylarında yaşayan Ahilerin reisi olduğundan Hüsameddin Ahi Türkoğlu diye anılmaktaydı.

Babasının ölümü üzerine Mevlâna'nın hizmetine girdi ve bütün servetini onun ve müridlerinin uğrunda harcadı. Mevlâna'da Hüsameddin Çelebiye o derece bağlandı ki, onu kendi adamlarından, akrabalarından bile üstün tutmaya başladı. İşlerinin idaresini de ona bıraktı. Bir süre sonra da Hüsameddin Çelebiye, Mevlâna'nın halifelîği yanısıra vezir Taceddin Mutez aracılığıyla vezir Ziyaeddin Tekkesi'nin şeyhliği verildi. Şeyhlik postuna oturduğu gün bazı kimseler karışıklık çıkarmak istedilerse de başarı sağlayamadılar, Hüsameddin Çelebi böylece iki makam sahibi oldu.

Hız. Mevlâna, Şeyh Selahaddin'den sonra kendisine hemdem ve halife olarak -Çelebi lakabı verdiği- Çelebi Hüsameddin'i kasederek dostlarına;

'Ona baş eğin, önünde acizcesine kanatlarınızı yere gerin!

Bütün buyruklarını yerine getirin; sevgisini canınızın ta içine ekin.

O rahmet madenidir, Allah nurudur' dedi.

Hız. Mevlâna'nın bu buyruğu üzerine, bütün dostlar ona itaat ettiler.

Sultan Veled;

'Bütün dostlar, onun lütuf suyuna testi kesildiler. Şems'e ve Şeyh Selâhaddin'e yapmış oldukları aşağılık hareketlerden kurtulmuşlar, edeplenmişlerdi. Haset etmeden Çelebi Hüsameddin'e itaat ettiler' diye anlatmıştır.

Hız. Mevlâna, ancak Çelebi Hüsameddin'in bulunduğu mecliste rahat bulur, huzur duyar, coşup mânâlar saçar, hakikat ilminden bahisler açardı. Hız. Mevlâna'ya göre, hakikatler memesinden mânâlar sütünü emip çıkaran, Çelebi Hüsameddin'dir. Mesnevi'sinde bu mânâya işaretlerle şöyle der:

'Bu söz, can memesinde süttür. Emen olmadıkça güzelce akıyor.

Dinleyen susuz ve arayıcı olursa, va'zedden ölü bile olsa söyler.

Dinleyen yeni gelmiş ve usanmamış olursa, dilsiz bile sözde bülbül kesilir.

Kapımdan içeri, na-mahrem girince, harem halkı perde arkasına girer, gizlenir.

Zararsız ve mahrem birisi gelince de o, kendilerini gizleyen mahremler, yüzlerindeki peçeyi açarlar.

Bütün güzel, hoş ve yaraşan şeyler, gören göz için yapılır.

Çenginin zir(en ince) ve bam(en kalın) nağmeleri, nasıl olur da sağır kulak için terennüm edilir?

Allah, miski beyhude yere güzel kokulu yapmadı. Koku duyan için yarattı; koku almayan için değil'

Çelebi Hüsameddin, İslâmi Tasavvuf Edebiyatının en büyük didaktik şaheseri olan Mesnevi'yi, Mevlâna'nın tükenmez bir ummana benzeyen ruhundan süt çıkarır gibi çıkarmıştır. Çelebi Hüsameddin'in önemi çok büyüktür.

Sipehsalar, Risale'sinde Çelebi Hüsameddin için;

'Hakikatte Hüdavendigâr Hazretlerimizin tam mazharı Çelebi Hüsameddin idi ve bütün Mesnevi-i Şerif onun ricası ile yazılmıştır. Bütün tevhid ve aşk ehli, kendilerine bahşedilen Mesnevi'nin yalnızca yazılması hususunda, kıyamete kadar Çelebi Hüsameddin'e teşekkür etseler, yine şükran borçlarını ödeyemezler' demiştir.

Hüsameddin Çelebi, Mevlâna'nın ölümüne kadar on beş yıl Mevlâna'nın şerefli sohbetinde bulunarak yanında kaldı. Bu süre zarfında yaptığı, daha önce de söylediğim gibi, en büyük hizmet, İslâm tasavvufunun en yüksek eserlerinden biri olan 'Mesnevi'nin yazılmasına ön ayak olmasıydı. Söylentilere göre Mesnevi'nin yazılmasına sebep olan olay şu şekilde meydana geldi: Bir gün Mevlâna ile yalnız otururlarken Hüsameddin Çelebi, müridlerin, tarikat erbabının; boş zamanlarında Senai'nin Hadika'sını (Bahçe), büyük Attar'ın İlahiname ve Mantık-ut-tayr'ını (Kuş dili) okuduklarını söyledi. Bu hale gönlünün razı olmadığını, eğer sayıları hayli artan gazeller yerine mesnevi türünde bir kitap yazacak olursa, herkesin bu eseri okuyup faydalanacağını ekledi. Hüsameddin Çelebi sözünü bitirir bitirmez, Mevlâna sarığının arasından Mesnevi'nin ilk on sekiz beytinin yazıldığı bir kağıt çıkardı ve Hüsameddin Çelebiye verdi. 'Çelebi, geri kalan kısmını sen yazarsan

ben söylerim' dedi. Hüsameddin Çelebi bunu büyük bir memnunlukla kabul etti. Böylece dünya edebiyatının sayılı eserlerinden biri olan 'Mesnevi' doğdu.

Eflaki bu konuda diyor ki:

'Mevlâna Hazretleri, asil kişiliğinin sultanı Çelebi Hüsameddin'in cazibesi ile heyecanlar içerisinde sema ederken, hamamda otururken, ayaktayken, sükunet ve hareket halindeyken daima Mesnevi'yi söylemeye devam etti. Bazen öyle olurdu ki, akşamdan başlayarak gün ağarınca kadar birbiri arkasından söyler, yazdırırdı. Çelebi Hüsameddin de bunu süratle yazar ve yazdıktan sonra hepsini yüksek sesle Mevlâna'ya okurdu. Cilt tamamlanınca Çelebi Hüsameddin, beyitleri yeniden gözden geçirerek gereken düzeltmeleri yapıp tekrar okurdu'

Bu şekilde, büyük bir dikkatle 1259-1261 yılları arasında yazılmaya başlanan Mesnevi, 1264-1268 yılları arasında sona erdi. 6 cilt ve 25618 beyitlik bir şaheserdir. İslâmi edebiyatta her beyti ayrı kafiyeli bir nazım şekli olan Mesnevi tarzında söylediği için bu ad ile anılmaktadır.

HZ.MEVLÂNA'NIN EBEDİ ALEME GÖÇÜŞÜ

Mesnevi'nin yazılması bittiği zaman Mevlâna hayli yaşlanmış ve bitkin düşmüştü. Karaciğerinden de rahatsızdı. Tabiplerin teşhis edemediği bir hastalığı vardı. Devamlı hararet ve ateşten bir türlü kurtulamıyordu.

Artık son anlarını yaşadığını, özlediği ebedi Cemal alemine kavuşacağını anlamıştı.

Hasta iken talebeleri ile birlikte geçmiş olsun diyerek ziyaretine gelen ve çok üzüldüğünü söyleyen Şeyh Sadreddin şifalar dileyerek;

'Allah yakın zamanda şifalar versin. Hastalık ahirette derecenizin yükselmesine sebeptir. Siz alemin canısınız, inşaallah yakın zamanda tam bir sıhate kavuşursunuz' diyerek temennide bulundu. Bu temenni

üzerine Hz. Mevlâna;

'Şifa sizin olsun, sevenle sevgili arasında zardan bir gömlek kaldı. Aşıkın maşukuna kavuşmasını, nurun nura ulaşmasını istemiyor musun?' dedi ve ölüme sevgiliye kavuşmaya olan hasretini ifade eden şu gazeli okumuştı:

Sen ne bilirsin ki, ben iç alemimde nasıl bir padişahla oturmaktayım. Sen benim sararmış yüzüme bakma, benim demir gibi sağlam ayaklarım var.

Ben yüzümü, beni yaratan O padişaha tamamiyle çevirmişim. Beni yarattığından ötürü binlerce şükürüm var. Ben bazen güneşe, bazen içi incilerle dolu denize benziyorum. Dıştan topraktan yaratılmış değersiz bir varlık gibi görünüyorsam da, iç yüzümle en aziz, en şerefli bir mahlukum' demiştir

Şeyh Sadreddin, bu şiirden sonra, yanındakilerle birlikte ağlayarak kalkıp gitti.

Mevlâna, dostlarına ve aile efradına, bu dünyadan göçeceğine üzülmelerini söylese de onlar beden de olsa, bu ayrılığı kabullenemiyorlar, ağlayıp inliyorlardı.

Mevlâna'nın hanımı:

'Ey alemin nuru, ey ademin canı! Bizi bırakıp nereye gideceksin? Hüdavendigar Hazretleri'nin dünyayı hakikat ve mânâlarla doldurması için, üç yüz, dört yüz yıllık ömrünün olması lâzım' diyerek ağlıyordu.

Hz. Mevlâna da cevaben:

'Niçin? Niçin? Biz ne Firavun ve ne de Nemrud'uz, bizim toprak alemiyle ne işimiz var, bize bu toprak aleminde huzur ve karar nasıl olur? Ben insanlara faydam dokunsun diye bu dünya zindanında hapsolünmüşüm; yoksa hapisane nerede ben nerede? Kimin malını çalmışım da bu hapse atılmışım? Yakında Allah'ın sevgili dostunun, Hazret-i Muhammed'in yanına döneceğimiz umulur' dedi.

Hz.Mevlâna aziz ömrünün tükenmekte olduğunu hissediyor, zaman zaman hazin ölüm şiirleri söylüyordu. O şiirlerden bazıları şunlardır;

'Ey benim canım, şu toprak perdesinin ötesinde, gizli bir zevk, gizli bir mutlu yaşayış vardır. Her şeyi gizleyen bu örtünün ardında yüzlerce güzel Yusuf'lar vardır. Bu ten, bu görünen beden ortadan gidince, asıl varlığın olan ruhun kalır. Ey sonsuz olan ruh, ey fani olan ten!

Bu halin nasıl olduğunu anlamak ister isen, her gece kendine bak. Uykuya dalınca tenin ölmüş gibidir. Ruhunsa cennet bahçelerinde kanat çırpılmaktadır.'

Hiz. Mevlâna hasta yatağına düştüğü bu sıralarda yedi gün, yedi gece hadden aşırı deprem oldu. Yedinci gününde halk, dehşet ve korku içinde Hiz. Mevlana'ya gelip dua etmesini niyaz ettiler. Hiz. Mevlâna tebessüm ederek;

'Korkmayın, zavallı toprak acıkmış, yağlı bir lokma istiyor. Bunu vermek lâzımdır' diye buyurdu ve yanında bulunanlara şöyle vasiyet etti;

'Ben size gizli ve aşikar olarak Allah'tan korkmanızı tavsiye ederim. Az yemek yemenizi, az uyku uyumanızı, az konuşmanızı, günahlardan çekinmenizi, oruca, namaza devam etmenizi, daima şehvetten kaçınmanızı, bütün insanlardan başınıza gelecek eziyetlere ve cefalara sabır ve tahammül etmenizi, cahil insanlarla, zevklerine düşkün olan sefihlerle oturup kalkmaktan kaçınmanızı, kerem sahipleri ile, salih ve iyi kişilerle sohbet etmenizi vasiyet ederim. Çünkü, insanların en hayırlısı, insanlara faydası dokunandır. Sözü hayırlısı da az ve öz olanıdır'

Hiz. Mevlâna ölüm döşeginde, senelerce evvel Belh şehrinde, şu fani dünyayı şereflendirirken aldığı ilk nefesini, Konya'da vereceği son nefesle tamamlayacaktı. Feyzlerle, aşkla, imanla geçen sayılı nefesler bitmek üzere idi ve hâlâ aklı başında, hafızası yerinde idi. Emaneti, sevdiği ve sevildiği Allah'ına teslim etmek üzere iken bile, vezinli, kafiyeli, derin manalı, çok duygulu beyitler söylüyordu. Hastalığı gittikçe artan Mevlâna 1273 yılı aralık ayında bir Pazar akşamı hekimlerin bütün gayretlerine rağmen kurtarılamadı. Cenazesi büyük bir törenle kaldırıldı. Törene bütün Konya halkı, devlet büyükleri ile Hristiyanlar, Museviler'de katıldı. Müslüman olanlar, Müslüman

olmayanları kılıçla, sopayla savmaya çalışarak;

'Bu merasimin sizinle ne ilgisi vardır? Bu din sultanı Mevlâna bizimdir, bizim imamımızdır' dedikleri zaman onlar da cevaben;

'Biz Musa'nın, İsa'nın ve bütün peygamberlerin hakikatini onun sözlerinden anlayıp öğrendik. Kendi kitaplarımızda okuduğumuz olgun peygamberlerin huy ve hareketlerini onda gördük. Sizler nasıl onun muhibbi ve müridiyseniz, biz de onun muhibbiyiz.

Mevlâna Hazretleri'nin zâtı, insanlar üzerinde parlayan ve onlara iyilikte, cömertlikte bulunan hakikatler güneşidir! Güneşi bütün dünya sever. Bütün evler onun nuruyla aydınlanır.

Mevlâna ekmek gibidir. Hiç kimse ekmeğe ihtiyaç duymamazlık edemez. Ekmekten kaçan hiç bir aç gördünüz mü?' dediler.

Namazını Şeyh Sadreddin, bir söylentiye göre ise Kadı Siraceddin kıldırdı. Çünkü Şeyh Sadreddin tabutun önüne gelip tekbir alır almaz dayanamayarak kendinden geçip yere yığılmıştı. Sipehsalar'ın yazdığına göre; Şeyh Sadreddin Hazretlerine daha sonra, neden kendinden geçerek yere yığıldığı sorulduğu zaman:

'Namaz kıldırmak için tabutun önüne vardığım zaman, meleklerin saf bağlayıp tabutun önüne durduklarını gördüm. O halin heybetinden, dehşetinden aklım başımdan gitti' diye cevap vermiştir.

Konya halkı kırk gün onun ölümünün üzüntüsüyle ağladı, çırpındı. Bu günlerde ev halkını biraz daha ağlatan, sevenlerini biraz daha üzen bir vâkâ olmuştu. Hiz. Mevlâna'nın kedisi, onun ölümünden sonra bir şey yemedi, içmedi, yedi gün yaşayabildi. Kızı Melike hatun, o vefalı kediyi kefenledi, ağlaya ağlaya türbe civarına gömdü. Eflaki'nin yazdığına göre, Hiz. Mevlâna'nın vefatından az bir zaman önce, bu kedi Hiz. Mevlâna'nın önüne gelip hazin bir şekilde miyavlamış. Mevlâna gülümseyerek;

'Bu kedi ne dedi biliyor musunuz?' diye buyurmuş. Orada bulunanlar 'Hayır' demişler. Bunun üzerine Mevlâna; 'O, bu günlerde siz selamete, yükseklere, öz vatanınıza gideceksiniz. Ben zavallı ne yapacağım dedi' diye buyurmuş."

Tadadoşı ağlamaklı olmuştu

“- O büyük acı ve büyük kaybın üzüntüsünü anlayabiliyorum”

“- Evet Bay Tadadoşı ama Hz. Mevlâna ölümünü ‘vuslat’ Allah’a kavuşmak, sevgiliye kavuşmak olarak düşünüp, özlediği için ‘Vuslat’, ‘Düğün Gecesi’ olarak nitelemiştir. Mevleviler o geceye ‘Şeb-i Arus’ derler. Büyük bir üzüntü olmasına rağmen!

“-Ölüm olayını, düğün gecesi olarak düşünebilmek bana, akıl üstü geliyor. Ama hayatını dinledikten sonra Tanrıya o kadar yaklaşabilmiş yüce bir insanın o şekilde düşünebilmesini anlayabiliyorum. Çünkü o bütün kötülüklerden bedenini ve ruhunu arındırabilmiş. Ölümünden korkması için bir sebep kalmamış. Kendisinden olabildiğince emin. Ben hayran oldum.”

“- Bay Tadadoşı, sizi çok yormuyorsam Mevlâna’nın ölüm hakkında söylediği bir beyiti okuyayım.”

“- Ben çok çok memnun olurum. Lütfen okuyun. Çok ilgimi çekiyor.”

“- Ölüm tatlı geliyor bana; bu yurttan göçüşüm kuşun kafesi bırakması sanki.

Bahçeye konan kafesteki kuş, gül bahçesini, ağaçları görür.

Kuş o yeşilliği görür de ne bir şey yiyebilir, ne sabrı kararı kalır.

Belki ayağındaki bağı çözülür diye, her delikten başını çıkarır durur.

Gönlü de dışarıdadır, canı da; o kafesi bir açıversen ne yapar? “

Ölüm, Hz. Mevlâna’nın bakışıyla korkunç olmaktan çıkıp bambaşka bir anlam kazanıyor. Ölümü adeta güzelleştiriyor. Beşeri sevgiliye kavuşmanın ne demek olduğunu bilirsinizdir mutlaka Bay Tadadoşı”

“- Evet... En güzel mutluluk ve heyecan!”

“- İşte Hz. Mevlâna o beşeri mutluluk ve heyecanın kat be kat fazlası olan ilâhi mutluluk ve heyecanı duyuyor. Ruhun beden kafesinde

tutsak bir kuş olduğunu ancak ölümle güzelleşip âzâde olabileceğini söylüyor.”

“- Çok etkileyici, ölümün bu kadar güzel karşılanabileceğini hiç düşünemezdim.”

“-Size Hazreti Mevlâna’nın bir gazelini okuyayım, bu gazel ayrıca Hz. Mevlâna’nın sandukası üzerine oyularak yazılmıştır.

“Ölüm günümde tabutum yürüyüp gitmeye başladı mı, bende bu cihanın gamı var, dünyadan ayrıldığıma tasalanıyorum sanma; bu çeşit şüpheyi düşünme.

Bana ağlama, yazık yazık deme. Şeytanın tuzağına düşersem hayıflanmanın sırası o zamandır.

Cenazemi görünce ayrılık ayrılık deme. O vakit benim buluşma ve görüşme zamanıdır.

Beni kabre indirip bırakınca, sakın elveda elveda deme; zira mezar cennetler topluluğunun perdesidir.

Batmayı gördün ya, doğmayı da seyret. Güneşe ve aya batmadan ne ziyan geliyor ki?

Sana batmak görünür ama o, doğmaktır. Mezar hapis gibi görünür ama o, canın kurtuluşudur.

Hangi tohum yere ekildi de bitmedi? Ne diye insan tohumunda şüpheyi düşünüyorsun?

Hangi kova kuyuya salındı da dolu dolu çıkmadı? Can Yusuf’u ne diye kuyuda feryad etsin?

Bu tarafta ağzını yumdun mu, o tarafta aç. Zira senin hayuhuyun, mekansızlık aleminin fezasındadır’ diyerek, kendisini ziyarete geleceklere;

“Kardeş, mezarıma defsiz gelme; çünkü Allah meclisinde gamlı durmak yaraşmaz.

Hak Teala beni aşk şarabından yaratmıştır. Ölsem, çürüsem bile, ben yine o aşkımdır.” demiştir.

"- Çoğu filozoflar ölümden sonra bir hayatın olup olmadığı hakkında tartışır ve ölümü çok korkunç bulurlar. Oysa, Hz. Mevlâna'da ölüm ne kadar farklı, huzurlu ve sevimli. İnsanı rahatlatıyor."

"- Evet haklısınız. Sokrat'a göre ölüm; ya ebedi yok oluş, ya da yeni bir hayatın başlangıcı!.. İkincisine daha çok ihtimal vermiş ama kesin olamıyor. Çünkü Hz. Mevlâna'daki Allah dostluğunu yakalayamamış. Nietzsche, ölümü düşünmeyi reddeder. A. Camus ise ölümü zulüm ve bir hiçlik olarak niteler. İbn-i Sina'ya göre de, beden yok olur, dağılır gider, ruh kalıcıdır."

Tadadoşi, o anda Japonya'da sistematik bir felsefe geleneğinin olmayışını, sadece 'şimdi' ve 'burada' kültürünün olduğunu düşünürken, 'geçmiş' ya da 'gelecek' olgularının söz konusu olmadığı Japon felsefesini göz önüne getirdiği zaman Hz. Mevlâna'daki geçmiş ve gelecek düşüncesi onu büyüledi.

"- Ölüm, hiçlik de olsa, ebedi de olsa her insanı korkutan kaçınılmaz bir gelecek. Hz. Mevlâna'ya şimdi daha çok gıpta ediyorum, ölümü 'Düğün Gecesi' olarak nitelediği ve güzelleştirdiği için. Kâbus olarak gördüğüm 'ölüm' ancak bu kadar estetize edilebilir, sevdirebilir. İçimdeki ölüm kabusunun kara bulutlarını Hz. Mevlâna ve felsefesinin dağıtacağından artık iyice emin olmaya başladım ve çok sevinçliyim."

"- Bakın Bay Tadadoşi, madem bu kadar ilginizi çekti, Hz. Mevlâna'nın başka bir düşüncesini size aktarayım. Aslında bu konuda o kadar çok yazmış ki, aklıma gelenlerden sadece bir tanesini söyleyeceğim "

"- Hepsini temin edeceğim, bir yolunu bulup öğreneceğim. Kendime söz veriyorum. Sizi dinliyorum"

"- Hz. Mevlâna diyor ki; 'Ana karnındaki çocuğa biri deseydi ki: Dışarıda pek düzgün, pek hoş bir dünya var.

Dağlar, denizler, çöller, bostanlar, bağlar, bahçeler, çayırırlar, çimenlikler var.

Çok yüksek ve ışıklarla dolu aydınlık bir gökyüzü, güneş, ay, yıldızlar ve süha yıldızı var, güneyden, kuzeyden, doğudan, batıdan

rüzgarlar esiyor. Bağlar, bahçeler gelinler gibi süslenmiş, sanki düğün yapıyorlar.

Dünyanın şaşılacak güzellikleri, acayip halleri dille anlatılamaz ki... Sen ana rahminde, o karanlık yerde, sıkıntılar, mihnetler içindesin.

Ey çocuk! Sen o daracık işkence yerinde çarmıha gerilmiş kan emmektesin. Hapse düşmüşsün, pislikler eziyetler içindesin.

Çocuk kendi haline bakar, durumu gereği bir şikayette bulunmaz ve söylenen bu sözleri inkar eder, bu haberlere inanmaz.

'Bu söylenen sözler olmayacak şeylerdir. Siz çocuk kandırıyorsunuz' der. Çünkü kör bir kimse de dünyanın bu kadar güzel, süslü olduğundan habersizdir.

O körün, yahut ana rahmindeki çocuğun anlayışı, anlatılana benzer bir şey görmediği için inkara sapıyordu, böyle şeyler olacağına akıl erdiremiyordu.

Nasıl ki ana rahmindeki çocuk, o pis kokulu iğrenç yerde içtiği kana tamah eder de, tamahı ona bu dünyaya ait sözleri duyuramaz, onu bu dünyanın sözlerine karşı perde ardında bırakır.

Sen de ey zavallı insan! Bu dünyanın güzelliğine tamah etmekte sin de bu tamah, o sonsuz alemin, o mânâ âleminin güzelliğine perde oluyor.

İşte Bay Tadadoşi, Hz. Mevlâna bu dünyaya gelişi birinci doğum, ölümü de ikinci doğum olarak niteliyor. Bilmediğimiz bir âleme gitmenin endişesini taşıyız ama o âleme gözümüzü açtığımız zaman gördüğümüz güzellikler, sevdiklerimiz ve hepsinden güzeli sevgililer sevgilisini orada görünce bu dünyanın bir külfet, acı, sürgün ve mahrumiyet yeri olduğunu düşünürüz."

"- Sevgililer sevgilisi dediniz. Anlamadım. Aslında Hz. Mevlâna'nın hayatını anlatırken de anlamadığım bazı kısımlar var. Ama hepsini kaydettim bir yolunu bulup bol bir zamanda çözeceğim"

"- Bay Tadadoşi; sevgililer sevgilisi derken, peygamber efendimiz Muhammed Mustafa (s.a.v) yı kastediyoruz. Çünkü Allah'u Teala

ona ' Sen olmasaydın dünyayı yaratmazdım' demiştir. Hz. Mevlâna onun yolundan yürümüştür. Sevgili peygamberimizin feyziyle ve aşkıyla kemale eren, rahmet madeni Hz. Mevlâna;

' Men bende-i Kur'anem eger can-darem

Men hak-i reh-i Muhammed-i Muhtarem'

(Ben sağ olduğum müddetçe, Kur'an'ın kuluyum, kölesiyim

Ben Muhammed Muhtarın (s.a.v) yolunun toprağıym) demiştir.

.....

Rehber ve Tadadoşi öylesine dalmışlardı ki, şoförün "Geçmiş Olsun" sözüyle kendilerine geldiler.

Tadadoşi'nin yüzünde memnuniyetsizlik ifadesi belirdi. Bitmesini istemediği yolculuk bitmişti. Ne yapacağını şaşırmış, bir şeyleri tamamlamamanın çabasına düşmüştü. Kolundaki maddi ve manevi değeri büyük olan kol saatini çıkararak rehberine uzattı ve;

"- Size ne kadar teşekkür etsem azdır. Bana çok büyük iyilik yaptınız. Hayatımı değiştirdiniz. Lütfen bunu alın ve beni hatırlayın" dediye de rehber bu pahalı hediye kabul etmek istemedi. Rehberin hediye reddetmesi Tadadoşi'yi hem çok şaşırtmış, hem de düşündürmüştü. Hediye kabul etmemek Japonlara göre çok kabalıktı. Rehber Tadadoşi'nin yüz hatlarından bunu fark etti ve açıklamak gereği duydu.

"- Bay Tadadoşi, yanlış anlamayın. Çok pahalı olduğu için kabul etmek istemiyorum. Sizin bana en güzel hediyeniz. Hz. Mevlâna'yı gönül bağı ile sevmeniz ve bu sevgiyi ebedileştirmeniz olacaktır" dedi.

Rehberin bu hareketi Tadadoşi'yi "Acaba bu hareket İslâmiyet'in bir parçası mı?" diyerek düşündürdü ve rehberine bir kez daha hayran kaldı.

"- Telefçunuzu ve adresinizi verir misiniz? Sizi arayabilir miyim?"

"-Tabii ki arayabilirsiniz. Buna ben de çok memnun olurum"

diyerek telefon ve adresini verdi.

"-Biz yarın gidiyoruz. Simdi otele gidip dinleneceğiz. Sizden çok şey istemiyorsam akşam buluşup sohbetimize devam edebilir miyiz?" diyerek yalvaran gözlerle rehberine baktı.

Çok yorgun olan rehber, bir an düşündü ama bu Mevlâna'yı tanımaya çok hevesli Japon'u da kırmak istemiyordu. İçinden "Kim bilir? Belki de ilerde Müslüman olur" diye geçirerek;

"- Peki Bay Tadadoşi. Nerede ve saat kaçta?" diye sordu. Rehberin teklifini kabul etmesi Tadadoşi'yi çok memnun etmişti. Kafasında, en sakın konuşulabilecek bir yer yoklaması yaparak en uygun yerin kaldığı otel olabileceğini düşünerek rehberine bildirdi.

İSTANBUL'DA SON GÜN

Japon ekip otele gelmiş, her birisi istirahat etmek için odalarına çekilmişti. Tadadoşi, otelin balkonuna oturup bir süre İstanbul boğazını ve inci gerdanlığı, boğaz köprüsünü seyretti. Güneşin ilk ışıkları denize vurdukça uçuşan pırıltılar tegannide gibi gözüküyordu. Sanki denizin kalbi san ışıkların ateşinde buharlaşıp eriyordu. Tıpkı Hz. Mevlâna'nın Allah aşkında buharlaşıp, eridiği gibi, çevresindekileri erittiği gibi...

İçinde dolaşan gizli tınılı sestten benliğini ayıramıyordu. Aşkı tanıyan bir coğrafyada gönül medeniyetinin inşası için ilk tuğlaların atıldığını hissediyordu... Sessizce yüreğine dolmaya başlayan bir gönül medeniyeti... Tadadoşi, kendi içinde ruh seyahati yapıyor, kendi kendisini ilk kez tanımaya çalışıyordu. Kendisiyle tanışması bir anlamda Rabbi ile tanışması sayılırdı. Tasavvufi irfan dünyasındaki, "Kendini bilen Rabbini bilir" ifadesinden ötürü... Hadisi Kudsi'de Rasulullah'ın bildirdiği; "Ben size şah damarınızdan daha yakınım" ifadesinden ötürü... Tadadoşi;"Ey büyük insan! Hissediyorum ki sen; bende gerçek benliğe ulaştın ve onu uyardın. Seni tanımakla kendimi tanıdım. İçime bahar rüzgarları gibi doldun. Sadece güzelliklerle bezediğin dünyanın bir kıyıcığından bana göz kırptın, içimi aydınlattın, mutiuluk hüzmeleri saçtın. Sana sonsuz minnettarım" diye mırıldanarak avuçlarını birleştirdi ve saygı ile Pir'in karşısında eğildiği gibi tekrar

eğildi...

Artık bedeni daha fazla direnemiyor, göz kapakları ağırlaşmış kapanmak istiyordu. Kendini yatağa attı. Huzur ve mutlu duygulara sarmalanmış olarak deliksiz bir uykuya daldı.

Cep telefonunun ısrarla çalması üzerine gözlerini açtı. Bir an nerede olduğunu idrak etmeye çalıştı. Kendine gelince telefonunu açtı. Arayan rehberdi.

"- Bay Tadadoşi umarım dinlenmişsinizdir. Sizden ayrıldıktan sonra bir konferansın olduğunu öğrendim. Sizce uygunsa birkaç saat erken geleyim, konuşmamızdan sonra da, konferansa gidebiliriz" diyordu. Saatine baktı, yedi saattir uyuduğunu anladı.

"- Evet. Bence uygun. Çok memnun olurum Sizi bekliyorum" diyerek telefonu kapattı.

Kendisini dinlenmiş ve huzurlu hissediyordu. Bu kadar huzurlu uyandığını hiç hatırlamıyordu. Sebebini ise çok iyi biliyordu artık!..

Karnının guruldamasından çok acıktığını fark etti. Aşağıya inerek yemeğini yedi ve lobiye oturarak rehberi beklemeye başladı. Ezan okunuyordu. Türkiye'ye geldiğinden beri, belli zamanlarda bu sesi duyuyordu. Rehber sorduğu zaman "Müslümanların belirli saatlerde, Allah'ın huzuruna yönelip, onunla bütünleşip, dua ve ibadet ettiklerini, hatta bütün canlıların duaya yöneldiğini" söylemişti.

Ezan sesini büyük bir iç huzuru ile dinledi. Ezan bitince; "Kainattaki bütün varlıkların kendi dillerince Yaratıcı'ya yöneldikleri, kutsal bir aşk, eşsiz bir mânâ ve coşku senfonisine benziyor. Mutluluk, aşk, sevinç ve coşkuyla sarmalandıkları, Allah aşkıyla bütünleştikleri, bu bütünleşme ile sadece ona boyun eğerek özgürleştikleri kutsi bir senfoni..." diye iç geçirerek ezan çiçeklerini sonuna kadar dinledi. Bu duygu ona, gökkuşağının bütün renklerini yaşıtıyordu sanki.

Rehberin büyük bir çanta ile kapıdan girmekte olduğunu gören Tadadoşi ayağa kalkarak yakasını ilikledi ve eğilerek selam verdi.

Rehber;

"- Nasılsınız Bay tadadoşi? Dinlenebildiniz mi?"

Tadadoşi;

"- Evet. hiç bu kadar güzel ve huzurlu dinlendiğimi hatırlamıyorum. İsterseniz odama çıkalım. Balkonun manzarası çok güzel ve sessiz"

Rehber;

"- Peki, siz nasıl isterseniz" dedi ve birlikte yukarıya çıktılar. Balkona oturdular.

Rehber;

"- Sizden ayrıldıktan sonra küçük bir araştırma yaptım ve bu kitapları buldum. Beğeneceğinizi tahmin ediyorum" diyerek, elindeki Hz. Mevlâna'nın; Mesnevi, Divan-ı Kebir, Fihi Ma Fih adlı ingilizceye çevrilmiş kitapları ile birlikte resim ve broşürleri Tadadoşi'ye uzattı.

Tadadoşi'nin gözleri bulduğu hazinenin sevinciyle faltaşı gibi açıldı.

"- Size nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum. Beni çok sevindirdiniz. Bana büyük bir hazine bağışladınız. Ancak bu kitapları ücretini ödemek şartıyla kabul edebilirim" diyerek ücretini rehberle zorla kabul ettirip yerlere kadar eğilerek tekrar tekrar teşekkür etti

"- Bana teşekkür etmeyin, ilgilendiğiniz için ben size teşekkür borçluyum" diyen rehber, getirdiği kitaplar hakkında bilgi vermeye başladı.

Mesnevi'nin İngilizce çevirisini eline alarak;

"- Bay Tadadoşi, size mesneviden yol boyunca bahsettim ama birkaç söz daha söylemek istiyorum. Aslında Mesnevi anlatmakla bitmeyen bir şaheserdir."

MEVLÂNA'NIN ESERLERİ

MESNEVİ

"- Hz. Mevlâna, ilk on sekiz beyitini kendi elleriyle yazmıştır. Diğer

kısımları daha öncede söylediğim gibi Hüsameddin Çelebiye yazdırmıştır. Her cilt bitince, Çelebi Hüsameddin tarafından Mevlâna'ya okunmuş, lâzım gelen yerler düzeltilmiş, ondan sonra, kitap yeniden Çelebi tarafından temize çekilmiştir.

Mesnevi sadece didaktik(öğretici) bir eser değildir. İçinde Divan-ı Kebir'deki coşkulu şiirleri hatırlatan, insanı heyecanlandıran, hatta ağlatan bölümleri de vardır. Mübarek velinin eline kalem almadan, vezni ve kafiyesi hususunda uğraşmadan, kendini sıkmadan, gönlüne doğduğu gibi söylediği beyitlerde bazen öyle derin mânâlar, öyle duygulu ifadeler vardır ki, insan şaşırır kalır. Bir kağıda yazılmadan, üzerinde uzun uzun düşünülmeden söylenmiş olan beyitlerde vezin bozukluğuna, kafiye uygunsuzluğuna pek az rastlanır. Bu her şaire nasip olmayan bir kabiliyettir. İnsanı şaşırtan bu hâl Hz. Mevlâna'ya Allah'ın bir lütfudur, ihsanıdır.

Mesnevi'de çeşitli konulara, buluşlara, görüşlere rastlarız. Mevlâna'nın sezişleri, benzetişleri, neşesi, coşkunluğu insanı büyüler. Ondaki sonsuz bir zeka, çok ince bir ruh, coşkunluk, aşk ve iman insanı başka bir aleme götürür.

Mesnevi hikayeleri, bugünün hikaye tekniğine pek uymamaktadır. Bir konuyu anlatırken uygun bir hikaye ile anlatmaya başlar. Sonra hikayeyi yarıda bırakır, bir takım hikmetler, hakikatler söylemeye başlar. Öyle şaheser beyitler söylemeye başlar ki, insanı büyüler. Coşkunluk halinde söylediği hakikatler ona başka bir hikayeyi hatırlatır. Bu defa yeni bir hikaye başlar. Sonra döner ilk baştaki hikayeyi tamamlar. Böylece, hikaye içinde hikayeler birbirini takip eder durur.

Bu hikayeler, ihtivâ ettikleri derin mânâları anlama kabiliyeti olanları, şu bizim maddi dünyamızdan alıp, ruhanî bir âleme götürmektedir. Bu hikayeler, insanı ahlâken, hissen ve fikren yükseltmekte daha doğru bir ifade ile insanı gerçek bir insan yapmaktadır. Bu bir hakikattir ki, bugünün hayat şartları insanı aşırı bir mücadeleye sevk etmektedir. İnsanı adeta robotlaştırmaktadır. Mânevi duygusunu körleştirmekte, mânevi yönünü öldürmektedir."

"Çok haklısınız!.. Size aynen katılıyorum ve çok üzülüyorum."

"İşte Bay Tadadoşi, Mevlâna'nın 'Mesnevi' hikayeleri şu maddi âlemin muzdarip ve bedbin insanını, mânâ âleminin yüceliğinden, güzelliğinden haberdar ederek onu rahatlatacak, Allah'ın inayeti ile gâip ettiği cenneti, daha dünyada iken ona iâde edecektir.

Mesnevi'yi okuyan her insan, kendi kabiliyet ve nasibine göre, Mesnevi'deki derin mânâlı hakikatlerden, nüktelerden, rûhanî zevkler çeşitli işaretler alacaklardır. Bu mübarek kitabı okurken, onun ifade ettiği duygulardan, duygulanacaklar, onun nurundan nur alacaklar. Mânevi hastalıklardan, kötü huylardan, sapık inançlardan kurtulacaklardır.

Mevlâna Hakk yolcusunu Mesnevi ile Hakk'a ulaştırır.

Der ki;

'Bizden sonra Mesnevi, şeyhlik eder. Hakikati isteyenlere mürşit olur. Onları yüksek makamlara sevk eder. Asıl maksada çekip ulaştırır. (Sipahsalar Tercümesi)'

Bazıları merak ediyorlar, diyorlar ki; Mevlâna Mesnev-i Şerif'de hikayeleri kimden duymuş, nereden almıştır? Peygamberimiz(sav); 'Hikmet müminin kaybettiği bir şeydir, onu nerede bulursa alması gerekir' sözünden dolayı Mevlâna müminleri hakikatten haberdar etmek için uygun bulduğu yerlerden hikayeler almıştır. Muhakkak ki Mevlâna bu hikayelerin çoğunu babasından, Seyyid Burhaneddin'den, Şems'den duymuş, bir kısmını da vaktiyle okuduğu kitaplardan, mübarek aklında, hatırasında kalanlardan almıştır. Ancak biraz önce arzettiğim gibi bunları birer hikaye olarak değil de anlatmak istediği ilâhî ve ledünnî hakikatlere birer misal olarak seçmiştir. Ve seçtiği hikayelerin her safhasından, bir nükte, bir hakikat çıkarmıştır. Bazen bir hikaye sırası gelince Hz. Mevlâna'ya çeşitli hakikatleri, nükteleri hatırlatmış, bazen de hakikatleri ifade buyurur gibi konunun daha iyi anlaşılması için misal olarak hikayeler söylemiştir.

Bu hikayelerin içinde bazı güldürücü, bazı açık saçık olanları da vardır. Mesnevi'ye aldığı hikayelerin kaynakları bir taraftan Hind, bir taraftan Yunan ve Roma edebiyatlarına uzanmaktadır.

Bu hikayelerden Kelile ve Dimne'den hayvanlara ait efsaneler aldığı gibi Latin Şairi Apolla'dan da, bir eşeğe gönlünü kaptıran bir kadının hikayesini almaktadır. Bu hikayeleri güldürmek, eğlendirmek için değil, 'bir hikmet, bir nasihat' için almıştır. Nitekim Hz. Mevlâna; Mesnevi'de bulunan bir iki açık saçık hikayeyi kasdederek:

'Benim beytim beyt değildir. İklimdir. Benim hezelim(şaka ve latifeli sözlerim) hezel değil ibret için, bir şeyler öğrenmek için söylenmiştir.'

Mesnevi'de hikayeleri sadece bir hikaye olarak değil, bu hikayelerin arkasında gizlenen hakikatin sesini duymak, ilâhi aşkın sırrına varmak için okumalıyız.

Mesnevi din asıllarının asıllarının asıllarıdır. Allah'ın en büyük şaşmaz Şeri'âti, hakikate giden nurlu yoludur.

Derler ki; Bir Mesnevi nüshasının dış kabına şunlar yazılmıştı:

'Ben Mesnevi'yi ezberlemek için söylemedim. Belki bir mânâ merdiveni olarak Hak aşıklarını göklerin tepesine çıkarmak için söyledim. Mesnevi hakikat miracının merdivenidir. Yoksa bir merdiven gibi omuzlara yüklenip şehirden şehre dolaşmak için değildir. Çünkü; bildiğimiz merdivenle göklere çıkılmaz. Gönül arzusuna erişilmez.'

Hız. Mevlâna, Mesnevi'de tasavvuf arayışını aşkla ortaya koymuş ve her kesimden gönül ehline hitap etmiştir. Verilen mesajlar örgüsünde, peygamber kıssaları büyük bir yer kaplar. Fikir dünyasına açtığı engin ufuklar sebebiyle, muhtevası ve mesajlarıyla hemen hemen her düşünürün, hatta her insanın beğeni ve takdirini cezbetmiştir.

Bay Tadadoşi Mesnevi'yi okudukça kendiniz daha iyi anlayacaksınız. İsterseniz diğer kitaplar hakkında da bilgi vereyim"

"-Lütfen. Teşekkür ederim."

DİVAN-I KEBİR

'Büyük Divan' anlamına gelen, Hız. Mevlâna'nın şiirlerini ihtiva eden, büyük divanının adıdır. Divan-ı Kebir'de, Mevlâna'nın kasideleri, gazelleri, tercileri, mülemmaları, rubailerini bulunur. Divan-ı Kebir'in

bir adı da Külliyyat-ı Şems'i yahut Divan-ı Şems'dir. Çünkü Hız. Mevlâna, gazellerinin sonunda, başka şairlerin yaptıkları gibi, kendi adını yahut kendi mahlasını söylemez. Şems-i Tebrizi'nin adını söyler. Hiç bir şiirine Mevlâna yahut Celaleddin Rumî adlarını koymamıştır. Bazı gazellerinde Selahaddin Zerkubi, Hüsameddin Çelebi adlarını söylemiştir. Bunların toplamı 100 gazeli geçmemektedir. Bazı gazellerinde 'hamûş', 'hamûşkon' buna benzer mahlasları da pek nadir olarak söylemiştir. Mevlâna Şems'i bir gönül dostu olarak sevdiği için şiirlerini onun namına söylediğinden haberi olmayanlar, Mevlâna'nın şiirlerini Şems'in şiirleri sanırlar. Halbuki Şems'in hiç şiiri yoktur.

Konya Mevlâna Müzesinde bulunan, Divan-ı Kebir'lerin en eski ve muteber nüshasından Abdalbâki Gölpinarlı merhum, Mevlâna'nın bütün şiirlerini dilimize çevirmiştir. 2073 gazel ve bu gazellerdeki beyitler de 21366 adettir. Sayıları kati olarak bilinmemekle beraber binlerce rubaisi vardır.

Değerli yazar Şefik Can; 1964 senesinden beri Konya'da bulunan kütüphanelerden başlayarak, İstanbul, İran, Afganistan ve Hindistan'da basılmış Mevlâna divanlarını taramış ve 2217 rubaiyi ihtiva eden Rubailer Divan'ını meydana getirmiştir.

Divan-ı Kebir'de bulunan şiirler lirik şiirlerdir. Aşk ve heyecan mahsulüdür. Mevlâna'nın bazen kendinden geçerek vecd halinde iken, gönülden geldiği gibi söylediği bu mübarek, bu ledünni şiirleri, müridleri, dostları yazıyorlardı. Bu şiirleri de Mesnevi gibi, eline kalem alıp yazmıyordu. İçine doğduğu gibi, gönlüne varid olduğu gibi söylüyordu. Bazen sema ederken, bazen Meram bahçelerinde dolaşırken söylüyordu. Düşünülmeden, kafiye vezin endişesine kapılmadan gelişigüzel, duyularak söylenen bu şiirlerde yakıcılık, heyecan, aşk vardır. Ötelerden gelen ilhamlar, mutlu haberler vardır.

Bazı divanlarda bulunan şiirler Mevlâna'nın feyzli tabiatının mahsulü değildir. Onları Mevlâna'nın üslubuna ve duygularına aşına olanlar hemen anlar. Çünkü Mevlâna'nın şiirleri mübarek bir velinin gönlünden geldiği için çok tesirlidir. İnsanı büyüler, kendinden geçirir. Okuyana, dinleyene tarif edilmez zevkler verir, coşturur. O şiirler içinde Mevlâna vardır, aşkı vardır. Büyük velinin şiirlerinin çoğunda,

ayrılıklardan şikayetler, göz yaşları, kana bulanmış gönüller, sevgiliye karşı duyulan özlem, sızlanışlar, yalvarışlar arasında neşeli, ümidli, şükürle dolu niyazlar his edilir. Bazı vezinleri şiirin konusuna göre seçer. Bir sonbahar tasvirinde, yaprakların döküldüğünü, rüzgarların ağaçları sarstığını, hüznü bir havada mevsimin can çektiğini his edersiniz. Hiç Farsça bilmeyen birisi eğer hisli bir insan ise, o şiirin ahenginden, manevi havasından, Mevlâna'nın ne dediğini anlar. Bu şiirler insana bazen göz yaşı döktürür, bazen insanı neşe ile oynatır, bazen insanı alır başka âlemlere götürür.

Divan-ı Kebir'in (Füzanfer'in bastırıldığı) önsözünde Mevlâna'nın kendisi, kendi şiirlerini şu cümlelerle Hakk aşıklarına sunuyor;

'Ruhânî sırlardır. Hakk'a gönül verenler için Nuh'un gemisidir. Kutsal nefeslerdir. Ruha hoş gelen esintilerdir. Rabbani ilhamlardır. Seher vaktindeki feyzlerin gönül gözünü açan keşiflerdir, noksanlardan münezze olan Allah'dan gelen ilhamlardır. Eşi bulunmayan işaretlerdir. Şaşılabilecek ibarelerdir. Sözlerdir. Ehadiyet denizinin nurlarıdır. Gayb denizinin iri incileridir. Bu divan aşık divanıdır. Manevi zevklerin kaynaklarıdır. Gönüllerin ışığıdır.' Yine bir yerinde de coşkunlukla, heyecanla şöyle der;

'Ben sözü aşkla söylüyorum. Çünkü dersi aşktan alıyorum. Ben canımı onun önüne koyuyorum, ona armağan ediyorum. Çünkü o pek azını kabul eder, her şeyi kabul etmez'

Aşıklara, ariflere makbul olan gerçek sözlerdir. Huzur ehlinin anahtarıdır. Gayb alemindeki hür kişilerin makamlarıdır. Kalp sahiplerinin kalplerinin kalbidir. Gönül bahçelerinin çiçeğidir. Bu divandaki sözler, has kullarının meclislerine, feyzler ve manevi zevkler getiren akarsulardır. Velileri anan ve andıran haberlerdir. Olgunlaşmış kişilere saadet kimyasıdır. Yakîne erişmiş kişilere hutbedir. Allah'ı seven, kötülüklerden sakınan, erlerin boyunlarına gerdanlıktır. Bu sözler, münafıklara Hakk'ın zülfikaarıdır.

Büyük ve hayırlı kişilerin ruhlarına iksirdir. Hakk yolunda sefere çıkanlara bir yolculuk armağanıdır. Ceberrut kuşlarının dilidir. Melekut âleminde meleklerin tesbihleridir."

FİHİ MÂ FİH

Hız. Mevlâna'nın muhtelif konular üzerinde yaptığı konuşmaların bir araya getirilmesinden meydana gelmiş bir kitaptır. Bu sohbetleri Mevlâna'nın kendisi hazırlamamış ve yazmamıştır. Ya oğlu Sultan Veled, yahut müridlerinden biri olanları yazmış, bir defter halinde toplamıştır. Bazı yerlerinde, Müinüddin Pervâne'ye hitaplar vardır. Bazı yerlerinde Mesnevi hikayelerinde görülen bir edâ, bir ifâde göze çarpar. Bazı yerlerinde Mesnevi şerhi var gibidir. İnsan okurken o duyguya kapılır. Şems-i Tebrizi'nin, Burhaneddin Tirmizi'nin ve Selahaddin Zerkubi'nin ahvalinden ve sözlerinden de münasebet düşüldüğüne bahsedilir.

Fihî Mâ Fih ilk önce Ahmet Avni Konuk(ö 1938) tarafından Türkçe'ye tercüme edildi ise de bu tercüme basılmadı. Bir nüshası Konya Mevlâna Müzesi kitaplığındadır. Sonra da Meliha Ülker hanım tarafından Türkçe'ye çevrilmiş ve yayınlanmıştır.

MECÂLİS-İ SEB-A -

Adından da anlaşılacağı üzere Hız. Mevlâna'nın yedi vaazının yazılmasından meydana gelen bir eseridir. Eflakî'nin yazdığına göre Mevlâna, Şems-i Tebrizi'den sonra büyüklerin ricaları ve bilhassa kuyumcu Selahaddin(ö 1258)in ısrarı üzerine vaaz etmiştir. İşte o vaazların yedisi bu kitapta toplanmış bulunmaktadır. Tercümesini rahmetli kitapçı Hulusi Efendi yapmıştır. Aynı eserin 1965 senesinde Abdülbaki Gölpınarlı tarafından yapılan yeni bir tercümesi Konya'da yapılmıştır.

METÜBÂT

Hız. Mevlâna'nın muhtelif vesilelerle bazı büyüklere -herhangi birinin derdine derman olmak için yazdığı- mektupların bir araya gelmesinden meydana çıkan eserdir. Aslında bütün eserlerinde olduğu gibi mektupları da kendisi eline kalem alıp da yazmamıştır. Başkalarına yazdırmıştır. 147 mektuptan meydana gelen bu eseri, Dr. Feridun Nâfiz Uzluk, 1937'de İstanbul'da bastırmıştır. Mektûbat, Abdülbaki Gölpınarlı tarafından Türkçe'ye tercüme edilmiştir.

Evet, Bay Tadadoşı. Hz. Mevlâna'nın eserleri bunlar"

"-Japonya'da hepsini tek tek okuyup inceleyeceğim. Aldığımız kartpostallardaki resimler fotoğraf mı? Yoksa bir ressamın çizdiği resimler mi?"

"-Bu kubbede hoş bir ses bırakmış olan Hz.Mevlâna'nın sureti ve siretini kısaca anlatayım o zaman;

Hz.Mevlâna'ya ait hayal mahsulü birçok resimler, portreler, minyatürler yapılmış. Hatta o devirde bu resimleri yapan resamlardan da bahsedilir. Eflaki gibi onun dış görünüşünü anlatanlar da var.

Hz.Mevlâna devamlı yaptığı perhizden dolayı, solgun benizli, zayıf, narin vücutluydu

Derler ki:

'Bir gün hamama girmiş, oradaki aynada kendini görünce çok zayıf olduğunu farkedip kendine acıyarak 'Bütün ömrümde bir kimseden utanmamıştım, fakat aynada kendi zayıf vücudumu görünce kendimden utandım' buyurmuştur."

"- Neden perhiz yapıyordun?"

"-Çünkü onun bir seferde yediği yemek on lokmayı geçmezdi. 'İçimde öyle bir ejderha vardır ki, yemeğe tahammül edemiyor' 'Rabb'imın yemeği ruhuma ulaştı, beni manen doyurdu' demiştir. Şems'i Tebrizi ile ilk buluşmalarında tam altı ay oturmuşlar ve oruç tutmuşlardı. Öyle ki, her ikisi de yemek, içmek ve beşeri bir istekte bulunmaktan uzak kaldılar. İftar ettikleri vakit de tek çeşit yemekle yetindiler.

Hz.Pir solgun benizli olmasına rağmen, gayet nurani, mehabetli bir görünüşe malikti.

Mübarek Veli'nin gözleri çok çekici idi. Keskin ve coşkunlukla dolu idi. Nurlu bakışı, öyle tesirli idi ki, kimse onun gözlerindeki tesiri bilmeden gözlerini onun nurlu gözlerine çevirir de bakarsa, hemen o kudretli bakışların etkisi altında kalır da gözlerini oradan ayırırdı.

Hz. Mevlâna Mesnevi'de diyor ki;

Can suretimi görmek istiyordum. Acaba benim nasıl bir iç siretim var? Kendi kendime dedim ki, ayna neden icad edilmiştir, ne işe yarar? Herkes aynaya bakarak kendisinin kim olduğunu, nasıl olduğunu bilsin, görsün diye bulunmuş mudur? Fakat bildiğimiz aynalar, insanların dış yüzlerini, suretini göstermek için yapılmıştır. Can yüzümüzün aynası nasıldır, nerededir? Can aynası çok pahalı, değerlidir. Can aynası ancak sevgilinin yüzüdür. Bizim iç yüzümüzü, can yüzümüzü gösteren sevgilinin yüzü bu diyarda yoktur. O, mânâ diyarındadır.

Bilginlerin sultanı olan babasının ilmiyle, ahlâkıyla beslenen, aşk potasında yanıp yakılan bu veliyi gereği gibi anlamaya ve anlatmaya kimsenin gücü yetmez. İlâhi aşkın etkisiyle o, kinden, nefretten, kötülüklerden, benlikten, şöhretten ve bütün beşeri isteklerden kurtulmuş üstün bir varlıktı. Hayır ve kemal sahibi, aşk ve irfan sahibi idi. O, aşk ve irfan denizine dalınca, birbirine zıt olan görüşlerden kurtuldu. İyi, kötü kaydından uzaklaştı.

Mesnevi'de buyurur ki,

'Ezelden bulunduğun gibi, renksizlik alemine ulaştınca, orada Musa ile Firavn'ı barışmış olarak bulursun.'

Gerçekten de dalgalanmak, köpürmek, mavi ve yeşil görünmek, denizin sathındandır. Denizin derinliklerine inince ne dalga kalır, ne de çeşitli renkler. Denizin dibinde dalga yoktur, sadece bir renkte görünür.

Değerli yazar Şefik Can Mesnevi'deki çevirisinde şöyle diyor;

Bu görüş sebebiyledir ki, Hz.Mevlâna hayatında bütün milletlere, mezheplere aynı görüşle baktı. Herkese karşı muamelesi birdi. Onun nazarında Müslüman, Hristiyan, Musevi, ateşe tapan bir idi. Bu sebeple Müslüman olmayanları hor görmemek, onların dinlerine, inançlarına saygı göstermek gerektiğini anlatmak istiyordu. İslâm ülkelerinde, camilerin yanında, kiliseler, havralar da görülmektedir. Müslümanlar bütün dinlere saygı göstermektedir. Mevlâna'nın tam İslâmi olan bu görüşü yanlış anlaşılmalıdır. Elbette Müslümanlık

en son din olduğu, Müslümanlık gelmekle bütün dinlerin hükümleri düştüğü için Hz. Muhammed'in tebliğ ettiği din bütün dinlerden üstündü. Mevlâna'nın vahdet gözü ile bütün dinleri bir görmesi, Müslümanlığı bütün dinlerle eşit görmesi anlamına gelmemelidir. Din olarak bütün dinler müsavidir, fakat getirdikleri hükümler itibarıyla birbirlerinden ayrılırlar. Fakat hakikatleri birdir. O bütün dinleri, mezhepleri, milletleri, vahdet denizinin dalgaları olarak görüyor. Nitekim Bakara Suresi'nin 285. Ayetinde 'O'nun elçilerini bir görürüz, elçilerinden hiç birini diğerlerinden ayırmayız' diye Cenab-ı Hak peygamber olarak bütün peygamberleri bir gördüğü halde, yine aynı surenin 253. Ayetinde 'İşte biz elçilerden kimini, kimine üstün kıldık' diyerek bazı peygamberleri diğerlerinden üstün görmektedir. Böylece, din olarak bütün dinler ve mezhepler, bir oldukları halde, getirdikleri hükümler yönüyle farklı olmuşlardır. Müslümanlık da en son din olduğu için bütün dinlerin fevkindedir.

Hz. Mevlâna'da büyük bir tahammül, yumuşak huyluluk vardı ki, herkesi hayrette bırakırdı. Gönül gözleri kapalı olan hasımları tarafından ona reva görülen dil uzatmalara, dedi kodulara, uygunsuzluklara hiç acı cevap vermez, güzel huyu ile, müsamahalı görüşü ile onları yola getirirdi.

Yine rivayet edilir ki Mevlâna bir gün;

'Ben yetmiş iki mezheple beraberim' dedi.

Konyalı Siracuddin garaz sahibi idi. Mevlâna'yı incitmek onu kıymetten düşürmek için, yakınlarından büyük bir din adamını, Hz. Mevlâna'ya kalabalığın önünde 'Ben yetmiş iki mezheple beraberim' dediğini sorması için gönderdi. O adama, 'Eğer Mevlâna söylediği sözü kabullenirse, kendisine hakaret et küfürler savur' diye tembih etti. O adam geldi. Mevlâna'ya 'Ben yetmiş iki mezheple beraberim demişsiniz, bu doğru mudur?' diye sordu. Mevlâna, dediğini inkar etmedi. 'Evet.' dedi. O adam açtı ağzını yumdu gözünü, küfürler etmeğe, terbiyeye aykırı sözler söylemeğe başladı. Mevlâna gülerek; 'Senin söylediklerine rağmen, seninle de beraberim' dedi.

Hz. Mevlâna, büyük bir alim, büyük bir veli olduğu halde çok

alçakgönüllü idi. Büyük, küçük, yüksek mevkide bulunsun, halktan biri olsun herkese tevazu ile muamele ederdi. Hayatında, kibir, gurur asla görülmedi. O, genç, ihtiyar, imanlı, imansız arasında fark gözetmezdi.

Derler ki, o zamanlar Bizans'ın başkenti olan Kostantiniye'ye (İstanbul) den ünlü bilgin bir rahip, Mevlâna'nın büyüklüğünü duymuş Konya'ya kadar gelmişti. Konya'da bulunan Rum papazları bu rahibi karşılayıp, ikramlarda bulundular. Misafir rahip, Hz. Mevlâna'yı ziyaret etmek istedi. Tesadüfen yolda Mevlâna ile karşılaştılar. Rahip hürmetle eğildi, başını yere koydu, otuz defa Mevlâna'nın önünde başını yere koydu, başını her kaldırdığında karşısında Mevlâna'nın da başını yere koymuş olduğunu gördü. Rahip feryad ederek elbiselerini yırttı. Dedi ki, 'Ey din sultanı! Bu ne kadar tevazu, ne kadar alçakgönüllülük! Benim gibi bir zavallı rahibe bu saygı değer mi?' dedi. Mevlâna da; 'O kimse ne mutludur ki, Allah onu, malla, güzellikle, şerefle ve itibarla üstün kıldı da o kimse malı ile cömertlik yaptı, güzelliğini ve iffetini korudu, şeref ve itibar sahibi olduğu halde alçak gönüllü oldu' hadisini buyuran Hz. Muhammed (s.a.v) efendimiz bizim sultanımızdır. Böyle bir peygamberin ümmetinden olduğum için Allah'ın kullarına nasıl alçakgönüllülük göstermeyeyim? Niçin kendi küçüklüğümü belirtmeyeyim? Eğer bunu yapmazsam neye ve kime yararım?' dedi.

Bunun üzerine rahip derhal arkadaşları ile birlikte iman getirerek Mevlâna'ya mürid oldu ve üstünden papaz elbisesini çıkarıp attı, ferace giydi. Hz. Mevlâna, medreseye geldiğinde oğlu Sultan Veled'e dedi ki, 'Bahaeddin, bugün zavallı bir rahip bizim tevazumuzu, alçakgönüllülüğümüzü elimizden almağa çalıştı, fakat Allah'a hamd olsun ki, onun lütfu ve Peygamber efendimizin yardımıyla biz bu alçakgönüllülüğümüzü ona kaptırmadık. Çünkü tevazu müminlere Hz. Muhammed'den miras kalmıştır'

Hz. Mevlâna, tam Muhammedi yolda, Muhammedi ahlakta olduğu için kendini her vesile ile küçük görmüş, gururdan ve kibirden kaçınmıştır.

Mevlâna Hazretleri bir gün halvetinde namaza kendini öyle vermişti ki, biri içeri girdi. 'Çok yoksulum. Hiçbir şeyim yoktur' dedi. Sonra Mevlâna'yı namazda, kendinden geçmiş görünce, halı seccadesini

alıp girti. Hoca Meodeddin Meraği bu durumu öğrenir öğrenmez o şahsı aramak üzere bir kuş gibi dışarı çıktı. Onu Tiz pazarında, halıyı satarken yakaladı. Ona eziyet ede ede Mevlâna'nın huzuruna getirdi. Mevlâna Hazretleri, 'İhtiyacından ötürü bunu yapmıştır, onu mazur gör. Ondan bu halıyı satın almak lazımdır' diye buyurdu.

Hız. Mevlâna, bazı hükümdarların, vezirlerin ve zengin kişilerin zekat ve sadaka olarak gönderdikleri paraların hepsini ihtiyacı olanlara veriyor yoksullara dağıtıyordu. Kendisi; fetva parası ve medreselerde okuttuğu derslere karşılık verilen ücretle kimseye muhtaç olmadan geçiniyordu ve kendisini başkalarının minneti altında bırakmıyordu. Bir rubaisinde şöyle diyor;

'Ayran kasem önümde oldukça, Allah'a yemin ederim ki, kimsenin balında gözüm yoktur. Yoksulluk, beni ölümle sıkıştırırsa bile, hürriyeti kulluğa satamam.'

Hız. Mevlâna, dünyadan ve dünyalıklardan yüz çevirmişti. Dervişane bir hayat sürerdi. Bay Tadadoşi, dervişler, maddenin esaretinden kurtulan kişilerdir. Hız. Mevlâna, evinde bir şey bulunmadığı zaman sevinir. 'Allah'a şükürler olsun, bugün evimiz peygamber evine benzedi' derdi. Zengin olmadığı halde, yoksullara yardımda bulunurdu. Muhtaç olanlara yaptığı iyilikleri, ihsanları gizler, hiç kimsenin bilmesini istemezdi.

Mevlâna'nın iyi huyları, merhameti, kibarlığı, birkaç günde anlatmakla bitmez! O yedi yüz sene önce, yalnız İslâm memleketlerinde değil, bütün dünyada kölelerin, cariyelerin hayvanlar gibi alınıp satıldığı ve bu zavallı insanların evlerde, bahçelerde, tarlalarda her türlü işlerde kullanıldığı bir devirde yaşadığı halde;

'Bende köle yaratmayan bir Allah'a iman var' inancına varmış ve Kur'an-ı Mübin'in Lokman Suresi şu ayetinde beyan buyurulduğu gibi;

'Sizin yaratılmanız ve diriltilmeniz, bir tek nefis gibi, bir tek kişi gibidir'

Onun nazarında, köle, cariyeye, efendi diye bir şey yoktur. Bir gün

Mevlâna'nın kızı Melike Hatun, kendi cariyesini azarlarken Hazret ansızın kapıdan içeri girmiş ve kızını hiddetli bir halde görerek; 'Cariyeyi niçin dövüyor ve onu ne hakla incitiyorsun? O hanım, sen de ona cariyeye olsaydın ne yapardın? İster misin ki, bütün dünyada Allah'tan başka hiç kimsenin köle ve cariyesi yoktur diye bir fetva vereyim. Aslında köle ve cariyelerin hepsi de bizim kardeşlerimizdir' diye kızına çıkıştı. Kızı hatasını anladı. Af dileyerek cariyeyi azad etti. Üzerinde ne varsa hepsini ona giydirdi. Hayatta bulunduğu müddetçe de köleleri, cariyeleri incitmeyip peygamberin sünnetine uydu.

Hız. Mevlâna yalnız insanların değil, hayvanların bile yardımına koşuyordu. Sivaslı Şeyh Nefisuddin hazretlerin rivayet ettiğine göre;

'Bir gün Hız. Mevlâna, bana iki dirhemlik çörek al getir' diye buyurdu. O zamanlar bir tepsi çöreğe bir dirhem veriyorlardı. Derhal çöreği alıp, getirdim. Çörekleri benden alıp bir mendile koydu ve gitti. Ben de yavaş yavaş arkasından yürüyordum. Nihayet Mevlâna bir harabeye vardı. Orada bir dişi köpeğin, yavrulmuş olduğunu gördüm. Çöreklerin hepsini köpeğe verdi. Ben büyük velinin bu büyük merhametinden dolayı şaşırıp kalmıştım. Mevlâna; 'Yedi gün yedi gecedir bu zavallı köpek bir şey yememiştir, yavruları yüzünden de buradan ayrılamıyordu' diye buyurdu.

Hız. Mevlâna ilim konusunda şöyle buyururdu, 'Tam kırk senedir, gece ve gündüz sonsuz mücadelelerde bulundum, bir çok riyazatlar çektim ki, şu bilginlik illeti bedenden gitsin ve o perdeden dışarı çıkayım diye. Fakat hâlâ bende ondan bir eserin kaldığını görüyorum. Gönül levhası ne kadar saf olursa, Hakk'a yakın olmak da o kadar fazla olur.

Dünyada bilginlerin sultanı olan babam Bahaeddin Veled daima; 'Eğer bende bu tahsille elde edilen bilgiler olmasaydı, o mânâ, ilimden daha kuvvetli olurdu' demiştir.

Bizi Hakk'a ulaştırmayan, bize Hakk'ı tanıtmayan ilim, ilim değildir. Nitekim Yunus Emre'de;

İlim ilim bilmektir.
İlim kendin bilmektir

Sen kendini bilmezsen

Ya nice okumaktır.

Demekte ve bizi Hakk'a götürmeyen ilmi, ilim saymamaktadır. İlim sahibini benliğe, gurura götürdüğü zaman bizi Hakk'tan uzaklaştırmakta, bizi şüphe ve tereddüte götürmektedir. Yine bir şairde bu konuda şöyle demiştir;

'İnancın cazibesine kapılıp Hakk'ı gönlünde bulan bir ümmi, şüpheler, tereddütler içinde kıvranan alimden daha değerlidir' demektedir."

"-Yunus Emre dediniz. O kimdir?"

"-Yunus Emre; çok sevdiğimiz büyük şairimiz, ilahileri yüzyıllardan beri okunup duran, milyonlarca mümine manevi zevkler, heyecanlar veren, Hz. Mevlâna'nın çağdaşıdır. Bu iki büyük insanın en bilinen vasıfları, ilahi aşkıta birleşmiş olmalarıdır. İkisi de Türk milletinin nadir yetiştirdiği, gönül, aşk ve iman erleridir. İkisi de aynı yolun aşıkandır. Her ikisi de tertemiz gönüllere akseden aynı ilâhi hakikatleri, biri Farsça, öteki Türkçe buyurmuşlardır. Aynı dilde de olsa, kanları canları, gönülleri birdir.

İlâhi aşkın tesiri ile birisi deryalar gibi coşmuş, köpürmüş, kabına sığamamış, öteki derin ırmaklar gibi çağlamış, akmış, bir yerde duramamış, gerçek sevgiliden ayrı düşmenin acısını, ıstırabını terennüm etmişlerdir.

Hz. Mevlâna;

Şu 'ney'in neler söylediğini can kulağı ile dinle, o ayrılıklardan şikayet etmektedir. Ney hal dili ile diyor ki; 'Beni kamışlıktan kestiklerinden beri feryadından, duygulu olan erkekler de, kadınlar da inlemekte, ağlamaktadır' diye, neyin feryadında, ayrılığın şikayetini ifade buyururken, Yunus Emre, dertli dolabın iniltisinde bu ayrı düşmenin acısını anlatır;

Dolap, niçin inlersin?

Derdim vardır. İnilerim.

Beni bir dağda buldular

Kolum, kanadım yoldular

Dolaba layık gördüler

Onun için inilerim.

Demiş, 'Mevlâna; hamdım, piştım yandım' derken Yunus Emre; 'Yunus miskin çiğ idik, piştık elhamdülillah' demiştir. Aynı asırda yaşayan Mevlâna da, Yunus da, insandaki sırta varmak, bu suretle kendilerindeki gerçek varlıklarını bulmak için gayret sarf etmişlerdir.

Her ikisi de siyasi ve içtimai yönden Anadolu'nun perişan ve karışık bir devrinde yaşadıkları halde, yaşadıkları zamanın kötülüklerinden, hiç bahis etmemişlerdir. Çünkü onların gözleri ve gönülleri, iç alemin derinliklerine dalmıştı. O yüzden, bu ermiş kişiler, bütün hayatları müddetince, gölge varlıklarının yaşadığı yurtları değil de, asıl vatanlarını, geldikleri yeri düşünmüşler, beden zindanından kurtulmanın, gerçek sevgiliye ulaşmanın özlemini yaşamışlar, o hasretle şiirler söylemişler, coşmuşlardır."

"- Neden dilleri ayrı dediniz?"

"- Bu soruyu sormakta haklısınız Bay Tadadoşi. Size Hz. Mevlâna'nın Belh'ten geldiğini daha önce söylemiştim hatırlıyorsanız?"

"- Evet, hatırladım. Tabii ki şiir anadilince yazılınca has şiir olur."

"- 'Bu iki Hakk aşığının dilleri de bir olsaydı, Mevlâna da Yunus gibi şiirlerini Türkçe söyleseydi ne güzel olurdu' diyenler olmuştur. Tabii ki herkes fikirlerini, temennilerini söyleyebilir. Ancak, önemli bir nokta var. 'Şayet Mevlâna şiirlerini Türkçe söyleseydi, Mevlâna olamazdı. O zaman, oğlu Sultan Veled'in Türkçe şiirleri gibi sönük kalırdı. Hatta denilebilir ki, Mevlâna ömrünü medreselerde Arapça ve Farsça yazılmış kitaplar arasında geçirdiği ve kendisi Belh'de konuşulan şark Türkçe'si ile konuştuğu için, dili de halk arasından gelen ve bir Türkmen şairi olan Yunus gibi bize munis gelmezdi. Yunus derecesinde bile bir şair olmazdı' denilmektedir.

Ayrıca 13. Asır Türkçesi 16. Asırda Fuzûlîlerin, Bakilerin kullandıkları dil kadar, Arapça ve Farsça kelimelerle zenginleşmiş, işlek bir dil değildi. Bir mânâ deryası olan Mevlâna, derin fikirlerini,

çoşkun duygularını, 13. Asır Türkçesi ile ifade edemezdi. Yunus Türkçesi gibi bize hitap etmeyecekti, çünkü söylendiği gibi Mevlâna'nın Türkçesi 'Şark Türkçe'si' idi. Halbuki Yunus'un Türkçesi, Anadolu'da yerleşen Türklerin dili, Oğuz Lehçisi denilen 'Gar Türkçesi' idi Türkçe adı verilen bu lehçe Anadolu'da yerleşmiş, yerel lisan olmuştu. Zaten o devirlerde İslâm bilginleri, şairleri eserlerini Arapça ve Farsça yazıyorlardı.

Yunus Emre için de ümmi diyenler olmuştur. O da yanlıştır. Çünkü, Yunus Emre Şeyh Sa'di'nin külliyyatının 'Tayyibat bölümünde bulunan on beyitten ibaret gazelini manzum olarak tercüme etmiştir. Ümmi birisi nasıl tercüme yapabilir? Yunus, Mevlâna, Sa'di, Attar, Senai gibi büyük İslâm müridlerinin eserlerini okumasaydı Yunus Emre olamazdı. Bunu Prof. Fuat Köprülü Merhum da, 'Yunus'un sufiyane telakkileri, bütün o devir Anadolu şair mutasavvıflarının telakkileri gibi, hemen doğrudan doğruya Celaleddin Rumi'den alınmıştır' demiştir. Bu hakikati Yunus kendisi de:

'Mevlâna Hüdavendigâr bize nazar kılalı

Anın görklü nazarı gönlümüz aynasıdır.

Mevlâna meclisinde saz ile işret oldu.'

Diyerek, Mevlâna ile buluşmasından büyük bir zevk-i mânevi içine girdiğini ve mânâ gözünün açıldığını ifade etmektedir. Yunus Emre, Hz. Mevlâna'dan 47 yıl sonra vefat ettiğine göre, Mevlâna ile Yunus'un buluşmaları, Yunus Emre'nin gençlik yıllarına rastlamış olması gerekir. Yunus Emre, divanının birkaç yerinde Mevlâna'dan bahsetmekte, Hz. Mevlâna'yı velilerin kutbu olarak tavsif etmektedir. Her ikisi de Türk, her ikisi de ilhamlarını, Kur'an'dan ve hadislerden almışlar, her ikisi de Anadolu'da yaşamışlar birbirlerini sevmişlerdir. Her ikisi de Cemalullah'ı istemişler, O'nun aşkıyla yanmışlardır.

Aşık Yunus:

'Beni bende demeng, bende değilüm,

Bir ben vardır bende benden içerü.' demesi, dervişlerin 'fünun dönemi'dedikleri bu aşamada aşık, her zerrede Hakk'ı görür. Yunus'da

bütün dertlerini, müşküllerini bu 'Ben'den içerü ben' ile halletmiştir. Bu 'Ben'in varmak istediği tek hedef, tek arzu ise 'Aşk'tır.

'Gel gör beni aşk neyledi' diyen, Aşık Yunus, Dertli Yunus, Miskin Yunus, Derviş Yunus, Bizim Yunus'umuzdur o. 'Şair Yunus' kimliğine ermesinin altında bütün insanlığı ilgilendiren sırlar gizlidir.

'Bir aceb onulmaz derdim var idi

Derde derman buldum elhamdülillah

Vasıl oldum Muhammed Mustafa'ya

Ağlar iken güldüm elhamdülillah' diyen Yunus Emre için Hz. Mevlâna; 'Manevi mertebelerin hangisine çıksam Türkmen Kocası Yunus'u orada gördüm' demiştir. Yunus Emre'de Mevlâna Celaleddin'in 'Mesnevi'si için;

'Ete kemiğe büründüm,

Âdem oldum, göründüm' demiştir. Mevlâna'da görülen ayırt etmeksizin insan sevgisi Yunus'ta da ön plana çıkar;

'Yaradılmışı severiz,

Yaradan'dan ötürü' demesi çok manidardır. İnsana çok şeyler fısıldayan, derin bir anlamı var. Allah'ın yarattıklarını ayırt etmeden O yarattığı için sevmek ne kadar büyük bir erdem, düşünebiliyor musunuz Bay Tadadoşi?"

"- Anladım! Çok güzel açıkladınız. Teşekkür ederim. Mevlâna yaşadığı asırda Yunus Emre gibi başka şairlerle de görüşmüş mü?"

"- Evet, hemen hemen hepsiyle görüşmüş. İran'ın en büyük şair ve edibi, bütün dünyanın en tanınmış, en sevilen büyük insanlarından biri olan Şirazlı Şeyh Sadi'de Hz. Mevlâna'nın çağdaşı idi. Onun 'Bostan ve Gülistan' adlı eseri de, Mesnevi-i Şerif gibi bütün dünya dillerine çevrilmiş olduğundan, Mevlâna gibi Sadi'yi de bütün dünya milletleri tanımakta ve zevkle okumaktadır. Sa'di, bir çok memleketler gezmiş, bu arada Anadolu'ya gelmiş, Mevlâna ile görüşmüştür.

Eflaki'nin rivayetine göre; Şiraz Ülkesi'nin Padişahu olan Şemseddin Hindi, Şeyh Sa'di'ye bir mektup yazarak, ister kendisinin, ister

başkasının olsun, hoşuna gidecek, ruhunu okşayacak bir şiir göndermesini rica etti. Şeyh Sa'di Mevlâna Hazretlerinin olup, o günlerde Konya'dan kendisine getirilmiş olan şu şiiri gönderdi;

'Her an sağdan, soldan ilâhi aşkın sesi geliyor. Biz, göklere yükseliyoruz. Bizi kim seyretmek ister?

Vaktiyle biz, göklerde idik, meleklerle dosttuk. Biz tezce yine oraya yine gidiyoruz. Zaten orası bizim şehrimizdir. Aslında biz, gökten de yüceyiz. Meleklerden de üstünüz. Bizim konak yerimiz, kibriya ululuk yeri iken, ne diye biz göklerden de meleklerden de ileri geçmeyelim?

Tertemiz, ilâhi inci nerede, toprak âlemi nerede? Ne maksatla o yüce menzilden aşağı indiriniz? Denginizi bağlayın. Yükünüzü yükleyin, burası nasıl bir yer?

Genç tali, bizim yerimiz, sevgiliye can vermek de işimiz, gücümüz. Bizim kabilemizin başı Hz. Muhammed Mustafa'dır. O'nun mübarek yüzünü görmeğe, ay dayanamadı da ikiye bölündü. Ay, O'ndan nur dilenen O'nun niyazkar, adi bir kölesi iken. O tali'e kavuştu.

Sabah rüzgarının bu güzel kokusu, O'nun mübarek saçlarının bükümünden geliyor. Bu hayalin parıltısı, kuşluk güneşine benzeyen cemalindendir.

Sen bizim gönlümüze bak da, her an ayın ikiye bölünmesini seyret. Gözünü, onun bakışından ayırıyor da ne diye öte yana bakınıyorsun?

Halk, su kuşları gibi, can denizinden doğmuşlardır. O denizden doğup gelen kuş, burada nasıl yerleşir? Nasıl konak tutar?

Aslında, biz hepimiz, can denizinin içindeyiz ve Hakk'ın huzurundayız. Böyle olmasa, gönül denizinden, birbiri ardınca dalgalar gelir mi? Biz, bu manevi zevkleri duyar mı idik?

Elest dalgası, 'Ben sizin Rabbiniz değil miyim?' nidası geldi. Şu beden gemisi ruh için hazırlandı. Derken, zamanı gelip de gemi, kırılıp parçalanınca artık buluşma, sevgiliye kavuşma çağı gelir.

Buluşma, kavuşma çağı nedir? Haşır olma, ölümsüzlüğe erme çağıdır. Hakk'ın lütf ve ihsan çağı, safa içinde safa çağıdır.

Bu gördüğünüz insan, bu resim, bu şekil kimdir? Bu padişah, bu bey kimdir? Bu ihtiyar akıl nedir? Bütün bunlar birinin (gizli sevgilinin) yüz örtüleridir.

Örtüleri açmanın, sevgiliyi bulmanın çaresi, bu çeşit coşkular, köpürüşler, heyecanlardır. Bu tatlı duyguların, bu mânâ suyunun çeşmesi, sizin başınızın ve gönül gözünüzün içindedir. Sizce, başınızda hiç böyle bir şey yok. Fakat aslında sizin iki başınız vardır. Birisi yerden gelen, görünen şu toprak baş, birisi de, gökten gelen ve görünmeyen tertemiz manevi baş. Senin şu görünen başın, öbür gizli başından meydana gelmiş. Bunu bilesin, anlayasın diye, nice temiz başlar, toprağın ayağına dökülüp, saçılmış, toprağa karışmıştır.

Asıl olan baş, gizli, görünmüyor da, ona uyan baş, ortada. Bil ki şu dünyanın ötesinde sonsuz, sonu gelmeyen bir alem vardır.'

Şeyh Sa'di, bu şiir ile birlikte gönderdiği mektubun sonuna şunları yazmıştır:

'Rum Ülkesi'nde, bir mübarek mânâ padişahı zuhur etmiştir.

Bu şiir, onun sırrının hoş kokularındandır. Bundan daha iyi bir söz, şimdiye kadar söylenmemiştir. Bundan sonra da söylenemeyecektir. Ben o sultanı ziyaret etmek üzere Rum diyarına gitmek ve yüzümü onun mübarek ayağının toprağına sürmek istiyorum. Bu düşüncem padişahımıza malum olsun'

Padişah Şemseddin bu gazeli okuyunca, duygulandı, çok çok ağladı. Sonra büyük bir toplantı tertip etti. Bu gazeli okuyarak sema yaptılar. Padişah minnettarlığını ifade etmek için Şeyh Sa'di'ye birçok hediyeler gönderdi.

Bu şiiri söyleyen büyük Veli'ye karşı duyduğu hayranlık sebebiyle, Şeyh Sa'di Konya'ya gelip, Hz. Mevlâna'nın elini öpmek şerefine nail oldu. Anlatıldığına göre Mevlâna'yı görmeye giderken Mevlâna'ya, Mevlâna'nın üslubunda bir gazel okumayı tasarlıyordu. Aklına şöyle bir mısra geldi:

'Sen sermest olarak içeri girersen. Alem birbirine karışır.'

Bunu söyledi fakat ikinci mısraı düşündü bulamadı. Dergaha geldi.

Sema meclisinde Mevlâna'nın huzuruna vardı. Mevlâna Sa'di'yi görür görmez Sa'di'nin yolda kafasında tasarladığı gazelin ilk mısraını söyleyerek sonunu tamamladı. Uyanık gönüllerden birbirine seslenen bu iki büyük Hakk aşıkının müsterek eseri sayılan bu gazel şöyledir:

'Eğer sen sermest olarak içeri girersen, alem birbirine girer, karışır. Bizim vücudumuzun toprağı, yokluk tozundan meydana gelir. Senin yüzünün nurundan, hatırımın köşesine bir parıltı düşse, yalnız başına oturan gönüle, haremden 'ah' sesi gelir. Sen ümid gül destesini, aşıkların eline ver de, gama yoldaş olup gidenlerin ayaklarına dikenler batmasın.

Sen, diyorsun ki, bir gün gelir, bir an için olsun seninle beraber olurum. Korkarım ki ecel gelmeden bu isteğim yerine gelmez.

Ben aşık değildim, aşıklık tahtının, pişmanlık dalından meydana geleceğini nereden bilecektim.

Dostlarım bana diyorlar ki: Ne zamana kadar sevdalanacak, ne vakte kadar feryad edeceksin?

Sevdayı aşk meydana getirir. feryad da gamdan, kederden hasıl olur. Gönül, sabır, bilgi, bunların hepsi bizi bırakıp gittiler. Yanımızda bir can kaldı. Eğer, gam, senin gamın olursa o da gelir bizimle beraber olur.

Sa'di gönül ateşinden ötürü, her an inlemektedir. Onun iniltisinin ateşi, elindeki kalemi tutuşturmuştur da, oradan dumanlar yükselmektedir.'

Bu hadiseden sonra Mevlâna'nın gerçekten bir gönül eri olduğunu anlayan Sa'di'nin bu büyük veliye duyduğu saygı ve sevgi son haddine ulaştı.

Edipler sultanı Malatyalı Selahaddin'in rivayet ettiğine göre: Ereğli Şehrinde Nureddin-i Vefadar'ın evinde, yüce kubbenin cemaati ve ulu şeyhlerle beraber bulunuyordum. Mu'yeddin Cenedi, bir bölük sufi ile beraber Konya'dan geldi. Onu karşılayıp, son derece i'zaz u ikramda bulundular. Selam, yemek ve türlü konuşmalardan sonra, Şeyh Mu'yeddin Hazretlerinden, 'Şeyh Sadreddin Konevi Hazretleri,

Mevlâna hakkında neler söylüyor ve halvetlerinde Hz. Mevlâna'yı nasıl vasvediyor' diye sordum. Şeyh Mu'yeddin: 'Vallahi bir gün Şeyh Sadreddin'in en Mavsili, Şeyh Sa'id Fergani de orada idiler. Hz. Mevlâna'nın karakter ve halleri bahis mevzuu oldu. Sadreddin Konevi Hazretleri, tam bir doğruluk ve derin bir anlayışla heyecanlanarak 'Eğer Beyazid ve Cüneyd hazretleri bu devirde olsalardı, Mevlâna'ya, bu Allah erine, sevgi ve saygı gösterirlerdi. Muhammed dininin fakirlik sofracısı da odur. Biz, parazit gibi ondan istifade ediyoruz. Bizim bütün zevk u şevkimiz, Mevlâna'nın mübarek ayağının bereketindendir' buyurdu. Bütün dervişler, insafa gelerek şeyhin bu açık sözlerine aferinler dediler' diye anlattıktan sonra 'Ben zavallı da, o sultan hazretlerinin niyazmendleri cümlesindenim' dedi.

Hz. Mevlâna ile Şeyh Sadreddin aynı şehir, Konya'da aynı devirde yaşayan ünlü birer veli idiler. Birbirlerine karşı gösterdikleri sevgi ve saygıya hayran olmamak elde değil. Hak aşıklarına yol göstererek, birbirlerini kıskanmayı, çekememezliği küçük şeyh efendilere bırakarak eşsiz bir insanlık örneği sergilediler. Onları hürmetle ve minnetle anmamız gerekir."

Tadadoşi;

"- Siz anlattıkça hayranlığım son haddine varıyor. Bu kadar yücelik ve bunun yanında bir o kadar da mütevazılık insanı şaşırtıyor"

Rehber;

"- Bay Tadadoşi, Hz. Mevlâna'nın fikirleri, hareketleri, tüm hayatı boyunca yaşantısı, İslâm ve Hz. Muhammed'in sünneti üzere olmuştur. Onun ahlâkı Hz. Muhammed'in ahlâkı idi.

Bir gün; 'Mevlana Hazretleri, yokluk, inkisar ve tevazu hakkında vaazda bulunuyordu. Diyordu ki; 'Servi ve kavak gibi meyvesiz ağaçların başları daima yukarıdadır; bunların dalları da yukarıya doğru uzar. Meyveli ağaçların, meyveli oldukları vakit bütün dalları aşağı sarkar. Olgun insanlar da, alçak gönüllü ve zelil olurlar' dedi. Hz. Muhammed de son derece alçak gönüllü idi. Bütün peygamberlerden ve velilerden daha alçak gönüllü ve sabırlı idi.

Hz. Muhammed:

'Ben halka boyun eğmek ve onlara iyi huyla muamele etmekle emredildim, hiçbir peygamber benim kadar eziyete maruz kalmamıştır' buyurmuştur. Mübarek başını yardıkları ve mübarek dişlerini kırıkları vakit, sonsuz olan keremi yüzünden:

'Ey Allah'ım, kavmime doğru yolu göster, çünkü onlar cahildirler, hakikati görmüyorlar' diye Hakk'a yalvarmıştır. Diğer peygamberler hakarete maruz kaldıkları zaman, kendi ümmetlerine lanet ettiler. Onların başlarına taş yağdırdılar, çeşitli belalara uğrattılar. Hz. Muhammed'den başka hiç kimse bütün insanların selametini istememiştir. Selamet dilemekte hiç kimse Hz. Muhammed'i geçememiştir. Mevlâna'da aynı yoldan yürüyen bir Hakk aşığıdır"

"- Hz. Mevlâna ile birlikte, öğrenmem ve araştırıp etrafıca düşünmem gereken bir diğer kişi de Hz. Muhammed olacak bundan sonra"

"- İnşallah Bay Tadadoşi" diyen rehber saatine baktı. Vaktin çok çabuk geçtiğini düşünerek;

"- Artık gidelim Bay Tadadoşi, daha fazla gecikirsek yer bulamayabiliriz" dedi.

UZUN SAÇLI BİR MEVLÂNA AŞIĞI

Rehber ve Tadadoşi, konferans salonuna gelip, oturdular. Rehber, konuşmacının, İstanbul Kültür Üniversitesi'nde FEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanı olarak görev yapmakta olan Mevlâna hayranı bir profesör ve isminin; İskender Pala olduğunu, kısaca anlattı. Çok geçmeden konuşmacı kürsüdeki yerini alarak, dinleyicileri selamladı. Uzun saçlı yazar, ilginç bir görüntü sergiliyordu.

Rehber, İskender Pala'nın konuşmalarını, sessizce Tadadoşi'ye tercüme ederek aktarmaya başladı;

" Sizlere bahsedeceğim konuyu, ruhlarımız zaten ezelden beri biliyor. Şu anda Hz. Mevlâna'nın aşk ikliminden bahsetmenin bahtıyarlığı içindeyim.

Buraya gelmeden önce kitapları karıştırdım. Hz. Mevlâna'nın; Divan-ı Kebir, Mesnevi ve diğer kitaplarının baştan sona aşk olduğunu gördüm. Aşk ve aşkın ne olduğunu Hz. Mevlâna'da konuşmak çok daha güzel. Onda aşk; rafine bir aşk, bütün sözler damıtılmış. Her söz üzerinde elli kere düşünülerek yazılmış. 'Aşk olmasaydı, her şey yerinde buz gibi donar kalırdı' demiştir.

Aşıklar, değirmen taşı gibi, gece gündüz döner durur, ağlar, inlerler. Bir ırmak gibi akar dururlar. Baktığınız zaman, ırmağın hiç durduğunu görebilir misiniz? İrmaktaki coşkuyu göremiyorsan, değirmene git. Gizli sevgiliyi görmek için oraya bak. Orada göremiyorsan göklere bak, gökleri seyret.

Kainatın yaratılışından önce aşk vardı. İlk önce aşk vardı. Hz. Muhammed'e Rabbimiz; 'Sen olmasaydın, hiç bir şey yaratmazdım' dedi. Rasulullah olmasaydı, var olan hiç bir şey olmazdı.

Hz. Mevlâna felsefesinde bu yaratılışı şöyle anlatır; Daha dünya yokken, 'Kün Muhammedâ (Muhammed ol)' dedi. O nur oldu. O nur , O Celalli, O Cemalli bakışın karşısında terledi terledi terledi. Şöyle diyebildi; 'La ilahe illallah' Allah cevabını verdi 'Muhammeden Rasulullah' hani ayet-i kerimde dediği gibi, 'Bana bir adım gelene, ben koşarak gelirim'. Sonra onun terleri devam etti. 'Kün' emrini alan her şey, o aşkla olmaya başladı. 'Kün' emrinin arkasından her şey coşa geldi. Yedi kat arş ve kürsü, sonra eflak yani galaksiler, nebulalar, karadelikler, arkasından bütün alemler oluştu. Ve dört temel öge olan; toprak, hava, su ve ateş oluştu. Bunların birleşiminden, bitkiler, cansızlar, hayvanlar ve insan doğdu ve Adem oldu. Adem'deki nur, hiç deforme olmadan, efendimizin alnına kadar geldi.

Elestü Bezm'de, insanoğlunun ruhları birbirlerini sevdiler. Bu sevginin bir izdüşümü ile dünyada da birbirlerini sevmeleri Elestü Bezmindendir. Hani bazen tanımadığımız bir insanla karşılaşırsınız da, sanki eskiden tanışıp birbirimizi seviyormuş gibi algılarız ya, işte bu algılamanın sebebi Elestü Bezminde o insanın ruhu ile ruhumuzun birbirini sevmesindendir.

Ve aşk ile 'dönme eylemi' başladı. Atom çekirdeğinin döndüğü

gibi, hücrelerin, kan dolaşımının vücutta döndüğü gibi, zihinde, beyinde düşüncelerin döndüğü gibi, aşk bir dönüştü. Aşkına dönüş... İnsan aşkı tanıdığı mekana dönmek için, farklı farklı yollar buldu. Mevlâna Hazretleri de adını böyle koydu aşkın. Feleğin aşk yüzünden kararı, hiç durup dinlenmemesi... Ey gönül! Sende olan dolaşma, dünyanın her hücresi aşktır.

Yerçekimi (Aşk çekimi) dışında bir şey yok. O bir buluşmadır. Elestü Bezminde Allah-u Teala; 'Ben sizin Rabbiniz değil miyim?' dediği zaman; 'Evet, Rabbimizsin' demiştik. Acaba o sözümüzde duruyor muyuz?.. Sözümüzde durup durmayacağımızı sınamak için, ruhlarımıza bedenler giydirildi.

Sır layık olandan başkasına söylenmez

Gökyüzü aşık olmasaydı, bu kadar ışıltılı olabilir miydi?

Deniz aşık olmasaydı, bu kadar dalgalı olabilir miydi?

Aşk ile bakarken, ürettiğiniz her şeyden medet umabilirsiniz.

Yüreğini açmayan, açık yürekler bulamaz ki!

Deniz aşktan habersiz olsaydı, böyle dalgalanabilir miydi? Donardı. Donukluk, atalet (durgunluk, işsizlik), aşk harekettir. Hareket halidir.

Erkek, kadını beslemek için döner durur. Gökyüzü de kadını beslemek için dönüp duran erkek gibi, yeryüzünün etrafında dönüp durur. Yeryüzü hanımlığını yapar, çocuklar doğurur, beslemek için didinir durur. Demek ki, kainat bir aşk evliliğinin çocuklarını üretir.

Her şey Allah'ı tesbih eder. Her eşyanın bir ruhu vardır. Önemli olan, varlığın gerçeğini görmektir.

Hız. Mevlâna'nın yolunda gidenler, ağızlarından çıkan her kelimeyi düşünerek söylerler, 'Işığı yak' demezler, 'Işığı uyandır' derler. 'Kapıyı kapat' demezler, 'Kapıyı sırla' derler. 'Işığı söndür' demezler, 'Işığı dinlendir' derler

Yer, gök bir aşk yaşamaktadır. Aşık başkasına bakmaz, bakacak olursa bu aşk değil boş bir sevdadır. Gerçek aşkın gönlü sevgiliden

başkasını görmez, başkasına bakmaz. Aşk öyle bir ateştir ki, sevgiliden başka ne varsa, hepsini yakar, götürür.

Eğer bu dünyada gerçek sevgiliye yaklaşmak için yaşamıyorsak, bu aşk değildir.

Hız. Mevlâna, 'Ben öyle birine aşığım ki, her şeyim onun eseridir' demiştir. Yine Hız. Mevlâna, 'En güzel olan Cemal-i Mutlaktır. En güzel olan bütün güzelliklerin özüdür, bütün damlaların, denizin bir parçası olduğu gibi, bütün güzellikler onun bir parçasıdır. Bütün güzellikler O'dur.

Karınca gibi yitenler de, orada bitenler de vardır. Hüsnü Maksı Cemal-i Mutlak ondan yansımış olan güzelliklerden bir zerre edinebilmektir. Aralık bir kapıdan güneş ışığı sızdığı zaman, bu ışıktaki dönüp duran toz zerrelere görürsünüz. Güneş ışığı bu toz zerrelere her birine vurmaktadır. Her zerreye ayrı ayrı vurur. Her zerre güneşi kabule adaydır. Güneş vurunca toz -zerre- parlar. Aşk ile kalbi parlayan insan gibi... O güzeldir, güzeli sever.

Resme bakıp, o resmi yapan ressamı düşünürsünüz. Yaratılanlara bakıp, onları yaratanı düşünmek, yaratana giden yoldur, aşktır.

Fuzûli, 'Elestbezminde, öyle bir aşık olmuşum ki, hâlâ 'Bana aşk badesini sunan kim?' diyorum. Ben ezel içkisinden kendimi kaybetmişim' demiştir.

Bazı mutasavvıflar, dünyada bulunmayı, gurbete atılmak olarak görürler. Ana rahminde bir çocuk her şeyi hazır bulur. Aynı cennette her şeyin hazır bulunduğu gibi...

Gurbet (Dünya), sınıran bir misafirhanedir. Bir yere misafirlğe gitseniz, hareketlerinize dikkat edersiniz. Ve bu misafirlik geçicidir. Oysa biz, o gurbeti sahipleniriz. Misafir olduğumuzu unuturuz. Dünyayı ebedi evimiz zannederiz. Hiç misafirlğe gittiğiniz evde ebedi kalacakmış gibi hareket edebilir misiniz? Öyle bir durumdan ev sahibi de memnun kalmaz.

Gönül bakışı ile bakarsak, çocuk gurbete geldiği için ağlar, ölen insanın da gözlerinde yaş görüldüğü söylenir, tıpkı doğarken ağladığı

gibi. Doğarken geldiği alemden daha geniş ve rahat bir aleme geldiğini bilmediği için ağladığı gibi, ölürken de, daha rahat bir aleme gideceğini bilemediği için gözlerinde yaş görülür."

Tadadoşi rehberin kulağına eğilerek;

"- Bu konuyu siz de anlatmıştınız" dedi.

Rehber;

"- Evet. Hz.Mevlâna Mesnevi'de bahsediyor" diyerek, İskender Pala'nın sakın sakın, akıcı ve etkileyici konuşmalarının tercümesini fısıltıyla Tadadoşi'ye çevirmeye devam etti.

"Asırlardır binlerce insan ölüp gitmiştir. Acaba hiç düşündünüz mü? Çevrenizdeki mezarlarda bulunanların isimlerini göz önüne getirin ve düşünün. Bu mezarlarda yatanlardan hangileri yüzyıllar sonra hâlâ hatırlanıp, anılıyor?... Onlar... Hatırlanıp anılanlar 'Aşıklar'dır...

Kays, bir çöl delisiydi. Öyle bir deliydi ki... Akıllı adamlar asırlardır, bu deliliği konuşuyorlar. Nasıl bir çılgınlıktı ki, bütün akıllı hareketleri kendinde topladı? Babası, Kays'ı akıllanması için tekkeye götürüyor. Oysa Kays tekkede, 'Allah'ım bu aşk belasını benden bir an olsun uzaklaştırma' diye dua ediyor...

Hz.Mevlâna Mesnevi 5. Ciltte;

Mecnun'un akrabaları ona 'Leyla pek o kadar güzel değil, şehrimizde ondan daha güzel olanlar var. Sana bir tanesini. İki tanesini, hatta on tanesini gösterelim de içlerinden birisini seç, kendini de, bizi de bu meraktan, bu dertten kurtar' diyorlar.

Mecnun onlara;

'Maddi bedenlerimiz, suretlerimiz, görünüş şekillerimiz birer testi gibidir. Güzellik de ilahi bir şaraptır. Cenab-ı Hakk bana Leyla'nın görünen suretinden şarap sunmaktadır' diye cevap veriyor.

Bir tekkeye kapılanan kişi ilk önce, kendi nefsini öldürür. İnsan var olmak için ölür -Maddi açıdan, yok oluş-

İki çeşit insan vardır.

1-Zamanı tüketenler

2-Zamanı üretenler

Bizler zamanı üretenleri ziyaret ediyoruz. Bu zamanı üretmiş olanları, insanlar asırlardır unutmuyor ve onlara hayır duada bulunuyorlar.

İki-üç-beş nesil sonra adımız anılacak mı? Unutulacak mıyız? İki yüz sene sonra bize de hayır dua edecekler mi? Bunu düşünmeliyiz...Hallac-ı Mansur, 'Ölümde benim için hayat vardır' demiştir. Mesnevi 5. Ciltte, gurbetten vatana dönüş...

Fuzûli,'Kaşki -keşke- bin canım olsaydı da, tekrar tekrar hepsini sana verseydim. Paramparça olmuş kalbimin her parçasını tekrar tekrar sana verseydim'" diyerek, Farsça'sını okudu ve devam etti.

Bir tane sevgiliyi seven, binlerce aşık olabilir. Bu aşıkların her biri, sevgilinin adı anıldıkça ağlar. Hani; Vahşi, Müslüman olduktan sonra, sevgili (Rasulullah) ona 'İslâmiyet'e girişin hayırlı olsun, ancak pek fazla gözüme gözükmeye' deyişi, Vahşi'nin, mescide geç gelip, cemaatin arkasından gizli gizli Rasulullah'ı seyrediş, ara ara kafasını uzatıp da, kazara, tesadüf bir bakışla karşılaşabilir miyim? Umudunda olduğu gibi. Binlerce kişi bir tek sevgiliyi seyrediyorken, herkes o bakış sahiplenir. 'Bana baktı, hayır o bakış bana ait, bana gülümsedi, hayır bana gülümsedi' denir. Oysa o bakış tüm aşıklardır.

Aşık randevu vermesi gerekirken, randevuyu sevgili veriyor. Her gün beş vakit namaz için sevgili bize randevu veriyor. İcabet etmemiz için.

Aşıklar sevgili uğrunda, bin defa can verirse aşkını ispat eder.

Bütün aşıklar sevgiliye bir yolla çıkarlar. Yolda masiva (Engeller, rakipler) vardır. Kimi aşık görürsen bil ki, o maşuktur. Denizle, damlanın farkı yoktur. Allah(c.c), insanı kendi suretinden yaratmıştır. Sevilenlerin aşıklara gönül veriş, gizlidir. Diğerinininki davul-zurnadır. Leyla ve Mecnun aşkına bakarsak; Mecnun'un aşkı, davul-zurnalıdır,

yani aşikaredir; Leyla'nın aşkı ise gizlidir. Gizli aşk şehitlik vaad eder. Leyla'ya sormuşlar bu aşkı, o da; 'Mecnun olmak kolay' demiştir.

Aşk seven de ayrı, sevilen de ayrıdır. Aşk bir kişiyi ilgilendirir. Mum ile pervane aşkı gibi. Kelebek ışığa tutulur. Işığın aşkıyla çevresinde dönmeye başlar, döner döner döner. O dönüşle gittikçe coşkusu artar. Döndükçe döner, döndükçe çember daralır. Bir noktaya gelir ki, sevgiliye (ışığa) dokunmak ister. Bir kerecik değmek ister ve kanadının ucunu hafifçe değdirir. Kanadının ucu yanar, bu yanıştan acı duyar, azap duyar. (Azap, Arapça'da lezzet demektir) Bu azaptan pervane, lezzet duyar. Hani bir şarkıda; 'Dertleri zevk edinim, bende neş'e ne arar?' dediği gibi, -Aşk, Kalubela'da bela istedi yal- Çektiği her azaptan lezzet alarak o yanış, pervaneye öyle lezzet verir ki, tekrar yanmak ister ve öyle bir coşkuya, öyle bir noktaya gelir ki, ışığı kucaklamak ister. Nihayet kucaklar, yanar ve küçücük yere düşer. Bu yanıp, bitişten mumun haberi bile yoktur. Binlerce pervane can verir. Bu pervanenin aşkı ve can vermesidir."

Tadadoşi, bu pervanedeki dönüşün, sema meclisindeki dönüşü çağrıştırdığını hemen fark etmişti. Rehber eğilerek;

"- Sema etmenin, dönmenin sebebini şimdi daha iyi anlıyorum" dedi.

Rehber;

"- Çağrışımlarınız çok güzel ve isabetli Bay tadadoşi" diyerek, çevirisine devam etti.

"-Mumun aşkı ise; başında bir ateşle yanar. Yanan can ipidir. (Gen yapısı incelendiği zaman can'ın ip, ip olduğu belirlendi) Mum kalbindeki - can ipindeki- yangını söndürmek için, suya ihtiyaç duyar. Bu su gözyaşidir. Mum damla damla gözyaşı akıtır. Kendi akıttığı gözyaşları ile erir erir ve içinde boğulur, biter. Can ipi de yanar biter. Aşkta boğulur. Bu da mumun aşkıdır.

Cemal-i Mutlak'ta aşk olmasaydı; bu pervaneler, neden yanıp yanıp yere dökülsünler?

Aşk, insanın hastalığını belli eden bir usturlaptır, bir rehber, bir

kılavuzdur. Sonunda bizi ötelere götürecek bir kılavuz...

Aşk zincirinin her halkası, ayrı ayrı bir delilik verir insana. Akıllanması için tedaviye götürülen Kays 'Allah'ım, aşk belasını benden alma, beni bana bırakma' dediği için bugün onu saygıyla anmaktayız

Aşkta, menfaat yoktur, bencillik yoktur. Aşk kumarını oynar ve yutulur, hep kaybeder. Hakk'tan aldığını, halka verir. Yiğitlik vermektir. Şartsız vermektir. Her şeyi verip arınmaktır, kurtulmaktır. Bu verişte, kâr yoktur.

Yunus'un;

" Cennet cennet dedikleri,

Birkaç köşkle, birkaç huri,

İsteyene ver anları,

Bana Seni gerek seni" deyişinde de kâr yoktur.

Hız. Mevlâna;

"Ne söylersem söyleyeyim,

Aşka gelince kalem ortasından yarılıverdi." Diyerek menfaatsız aşkı anlatmış ve "Aşk yollarının hepsi edepten geçer" diyerek edebin her an önemini vurgulamıştır. "

"-Aşkın ne demek olduğunu daha iyi anlıyorum"

"-Evet Bay Tadadoşi, en güzele aşk ile ulaşılır..."

Uzun saçlı, Mevlâna aşığı, rehberin anlattıklarını teyid edercesine Tadadoşi'de derin izler bırakmıştı. Konferansın bitmesi onu hüzünlendirmişti.

"-Sizden çok şey istediğimin farkındayım. Rica etsem otele birlikte gidebilir miyiz?"

Rehber Tadadoşi'nin sohbete devam etmek istediğini biliyordu ve teklifini kabul etti.

MEVLÂNA VE İSLÂMİYET

Tadadoşı ve rehber, otele gelmişlerdi. Tadadoşı otel görevlisine kendileri için çay ve yanında yiyecek getirmesini rica etti.

Rehber, Tadadoşı'ye son olarak; Mevlâna ve İslâmiyet'i anlatması gerektiğini düşündü. Çünkü Mevlâna ve İslâmiyet ayrılmaz bir bütündü. Hz. Mevlâna hayatı boyunca Rasulullah'ın sünnetinden hiç sapmamış, O'nun ışığını insanlara yansıtmış, örnek bir insandı.

"-Bay Tadadoşı, size Mevlâna ve İslâmiyet hakkında anlatmak istiyorum. Ne dersiniz?"

"-Adeta içimden geçenleri okuyorsunuz. Böyle nadide bir insanın inandığı ve yaşadığı sürece hayatına geçirdiği İslâm Dini'ni öğrenmek istiyorum."

"-Bay Tadadoşı, Şefik Can'ın söylediği gibi; Hz. Mevlâna çok kuvvetli edebi kabiliyeti ile islâmî insanî olan fikirlerini, duygularını herkesin anlayacağı şekilde, misallerle, hikayelerle, o kadar güzel, o kadar hoş ifade etmiştir ki, imanının, aşkının gücü ile şiirlerinin tesiri ile duygusu olan herkesi büyülemiştir. Bu sebeptendir ki, onun eserleri, şiirleri başka dinlerden İslâmiyet'e geçenlere sihirli bir köprü olmuştur.

Asırlarca önce, İslâm memleketlerine saldıran Haçlıları defetmek için, Kılıç Arslanlar, Selâhaddin Eyyubîler nasıl arslanlar gibi savaşmışlarsa, kimseyi itikadı için zorlamayan, kimseye kâfir demeyen, sadece İslâmî esaslar üzerinde, onları Muhammedî yoldan haberdar eden Mevlâna da, eserleri, şiirleri, sohbetleri ile İslâmî olmayan inançlarla, Muhammedî olmayan davranışlarla öyle savaşmış, İslâmî esasları korumuş, büyük bir veli, büyük bir İnsan-ı Kâmil'dir.

'Hz. Muhammed'in yolundan daha doğru bir yol görmedim' diye buyurmuştur, Hz. Mevlâna. Aradan seneler geçtikten sonra, babasının Belh'te söylediğini, Konya'da bir rubaisinde dile getirmiştir. Şöyle;

'Ben sağ olduğum müddetçe, Kur'an'ın kuluyum, kölesiyim. Ben Muhammed Muhtar'ın yolunun toprağıyım. Eğer benim sözümden, bundan başka türlü mânâ çıkarır, anlatırlarsa, ben, beni, başka türlü anlatandan da, o sözden de bıkmışım' diyerek başka mânâ çıkarırlar

olursa Ahirette onlardan davacı olacağını söylemiştir.

Görülüyor ki; babası, bilginlerin sultanı Bahâüddin Veled'de, âriflerin sultanı Mevlâna Celalüddin-i Rûmî'de âlemlere rahmet olarak gönderilmiş olan Hz. Muhammed'in (sav) yolunda idiler. Her ikisi de İslâmî olmayan inançlarla, İslâmı içten yıkmak isteyen sapık görüşlerle mücadele etmişler ve eserleri ile müminleri uyarmışlar, onlara gerçek Muhammedî yolu göstermişlerdir. Bıraktıkları eserlerle bugün de bu vazifeye devam etmektedirler.

Hz. Mevlâna bir gönül adamı, bir Hakk aşığı olup bütün eserlerinde İslâm'ın ruhundan, esasından zerre kadar ayrılmamış, fırsat düştükçe Kur'an'ın ayetlerini ve Peygamberimizin hadislerini açıklamıştır. İlham kaynağı Allah sevgisi, Kur'an sevgisi, Peygamber sevgisi, insan sevgisidir. Onun bütün eserleri dikkatle okunur, incelenirse, o eserlerde İslâm'a aykırı düşen, İslâmî olmayan bir görüş bulunamayacaktır. Eğer Mevlâna'nın şiirlerinde, İslâmî olmayan bir fikre rastlarsanız, o şiirin Mevlâna'ya ait olduğundan şüphe ediniz. Araştırınız, güvenilir divanlara bakınız, göreceksiniz ki zihnimize takılan o şiir, Mevlâna'nın değildir. Sonradan onun şiirleri arasına karıştırılmıştır. Asılları Farsça olan eserlerinden yapılan her tercüme de güvenmemek gerekir. Çünkü Mevlâna'nın, Muhammedî olan görüşlerini, kendi sakat, batıl görüşlerine, İslâmî olmayan inanışlarına doğru çekip götürülenler de vardır.

Hz. Mevlâna eserlerinde, İslâmiyetle ilgisi olmayan çeşitli fırka ve mezheplerle, inançlarla, görüşlerle, düşüncelerle mücadele etmiştir.

Vahdet-i Vücût anlayışını Kur'an'ı Kerîm ayetlerinden ve Peygamber Efendimizin hadîs-i şeriflerinden faydalanarak açıklamıştır. Kur'an-ı Kerîm'de, 'Ben yerlerime, göklerime sığmadım, mümin kululum kalbine sığdım' hadisindeki gibi O'nu gönlümüzde arayacağız.

Yunus Emre;

'Bir ben vardır bende, benden içerü' derken içindeki, gönlündeki O'nu anlatmaktadır.

Peygamber Efendimiz;

'Şairlerin dili cennetin anahtarıdır' diye buyurarak, Hâk aşığının şiirinin, Allah'ın kelamının tefsiri olduğunu buyurmuşlardır.

Peygamber Efendimiz bir hadis-i şeriflerinde de;

'Allahu Tealâ hazretleri velileri için öyle bir şarap hazırlamıştır ki, onu içtikleri zaman mest olurlar, mest olunca hoş hal olup, kendilerinden geçerler, kendilerinden geçince de susarlar, sessiz kalırlar' buyurarak, güzeller güzeli büyük yaratıcının güzelliğinin etkisinde kalarak sanki bir manevi şarap, bir muhabbet şarabı içmiş gibi kendilerinden geçişlerini anlatmışlardır.

Rasulullah efendimiz;'O'nunla arasındaki mesafe, iki yay kadar ve daha yakın idi'(53/9) âyetinin haber verdiği gibi. Hakk'a tam yakınlık ile şereflenince, bu lûtfu mazhar olunca, celâli ve cemâli yüce olan Allah'ı mana gözü ile görünce, ilâhi emanetleri, o Rabbani rumuzları keşfedince tarif edilemez ruhani zevkler içinde kendinden geçmişti. Yüce Peygamberimizi kendinden geçiren bu manevi şarap, sevgi şarabı, hakikat şarabı idi.

Hz.Mevlâna, Allah'ın has kullarını kendinden geçiren bu mânâ şarabının vafında birçok şiirler söylemiştir."

"-O şiirlerden bir tanesini söyleyebilir misiniz?"

"-Beni çok etkileyen Divan-ı Kebir'den bir şiirini size okumaya çalışayım;

'O öyle bir şaraptır ki, ondan yere bir yudum damlasa, ot bitmeyen çorak yerden güller biter, gülistanlar meydana gelir. O öyle bir lal renkli şaraptır ki, gece yarısı coşup köpürse gökler, yerler nur ile dolar, parıl parıl parlardı. Gel gel benim gönlümde sırlar var. O, lâl renkli şarabı sun, sun da gönlün perdesi açılsın, sırlar meydana çıksın. Sevgilim, sen beni güzelliğinle mest edince beni seyret ... Av alanında mest arslanının nasıl olduğunu gör ... Ashab-ı kehf gençlerinin halini gör. Onlar bu aşk şarabından içtiler de, tam üç yüz dokuz yıl harab bir halde, mağarada mest olup, yatıp uyudular. O, nasıl bir şaraptı ki, Musa peygamber onu, büyücülere verince onlar serhoş oldular,

kendilerinden geçtiler, ellerini ayaklarını kırdılar. Mısır'daki kadınlar Yusuf'un güzelliğinin serhoşu oldular da, kınalı parmaklarını parça parça doğradılar. Kılıçların önüne, kalkansız ve zırhsız atılan sahâbe, Hz. Muhammed'in sunduğu iman şarabıyla mest olmuşlar, kendi kendilerinden geçmişlerdi. Hayır, yanlış söyledim, Hz.Muhammed sâkî değildi ki şarabı sunsun. O, Hak şarabıyla dolu bir kadehti. İyi kişilere, ermişlere şarap sunan Cenâb-ı Hak idi. Edhem hangi şaraptan içmişti de kendinden geçmiş, tacını tahtını bırakmış, memleketinden kaçmıştı. Bu ne biçim kendinden geçme idi? Bayezid bu şaraptan içince 'Kendimi noksan sıfatlardan tenzih ederim' dedi. Aynı şaraptan Hallâc-ı Mansur içince 'Ben Hakk'ım' diye bağırdı da darağacına çıktı. O şarabın kokusunu aldı da sular, tertemiz bir hale geldi. Serhoşlar gibi secdeler ederek, dereler halinde denizlere koşmaya başladılar. Şu karanlık gecenin, akli fikri alan nasıl bir şarabı var ki, insanları bir kadehi ile uyutmada, onları işten güçten alıkoymadadır. O eşsiz büyük sanatkârın lütuflarından, iyiliklerinden hangisini söyleyeyim? O'nun kudret denizinin ucu bucağı görünmez ki ... Biz, aşk şarabını içelim, sermest bir üzümden yapılan şarap ... Tertemiz şarap 'Âb-ı hayat' tır. Öbürü ise pisliktir. Üzüm şarabı, içeni bazen domuzlaştırır, bazen de maymun haline sokar. O kırmızı şarap sonunda senin yüzünü kapkara eder. Allah şarabının küpü gönüldür, o küpün ağzını aç, o küpün ağzını işi gücü kötülük olan tabiat, çamurla örtülmüştür. O pis balığı küpün ağzından kaldır at."

"-Çok güzel. Mevlâna'daki o büyük aşkı artık daha iyi anlamaya başlıyorum."

"-Evet. O ilahi aşk Hz.Mevlâna'yı bütün beşeri isteklerden, kinlerden arındırmış, insanı manevi emaneti taşıyan üstün bir varlık olarak görmesine sebep olmuştur. Hangi din ve mezhepten olursa olsun insanı sevmiştir ve dolayısıyla bütün dinlere saygı göstermiştir. Daha önce de bahsettiğim gibi bu yüzdendir ki, o büyük velinin tabutunun arkasından yalnız Müslümanlar değil, Hristiyanlar, Museviler de gözyaşı dökmüşlerdir.

Eflaki hazretlerinin yazdığına göre, Konya'da vaizin birisi, Hristiyanlardan bahsederken 'Allah'a hamdolsun ki bizi kâfir yaratmadı' diye konuşmuştu. Bu sözü Mevlâna'ya duyurdukları zaman, o sözü

söyleyen vaiz hakkında; 'Hem sapık, hem de bu inançla halkı saptırmada, kendisini Hristiyanların terazisi ile tartıyor da bir dirhem fazla geldim diye böbürleniyor. Gelsin de kendisini, peygamberlerle, erenlerin terazisi ile tartsın, o zaman değerini anlar' buyurmuştu.

Mevlâna'nın bütün dinlere saygı göstermesi, onun bütün dinleri bir, bütün dinleri eşit gördüğü anlamına gelmemelidir. Burada İslâmiyet de dahil bütün dinleri bir görmek değil, bütün dinlerin hakikatini bir görmek bahis konusudur. Elbette Hz. Muhammed(sav) Efendimiz en son peygamber ve tebliğ ettiği din de en son din olduğu için İslâmiyet, kendisinden evvel gelen bütün dinleri hükümsüz bırakmıştır. Bu yüzdendir ki, tarafsız olarak ilim aşkı ile hareket eden, çeşitli dinleri tetkik eden ve dinlerin hakikatini anlayan bazı batılı bilginler, Müslümanlığı seçmektedir. Bu yüzden meşhur İngiliz yazarı Bernard Shaw(1856-1951) 'Müslümanlık, insanlığın son dini olacaktır' demiştir.

Hz. Mevlâna, Mesnevi-i Şerif'in 1. cildinin 500. Beytin başlığında aynen şöyle buyurur;

'Dinler arasındaki ayrılık, ihtilaf, gidiş tarzında ve ibadet ediş şekillerindedir. Yoksa yolun hakikatinde değildir.' Gerçekten çeşitli dinler ve mezhepler de, Allah'ın güzel isimlerinin ve sıfatlarının tecellilerinden meydana gelmiştir.

Bu hususta kimseye bir şey söylemeye hakkımız yoktur. Her mezhep sahibi, kendi inancını -başkalarının inancına nisbetle hatalı olduğu halde- doğru bilmiş ve bildiği yolda yürümüştür. (Şefik Can, Mevlâna, S.146) ve şu Mesnevi beyitleri ile açıklamıştır;

'Cihanda basamak basamak tâ göklere kadar yükselen gizli merdivenler vardır. Her topluluğun ayrı bir merdiveni vardır, her yürüyüşün başka bir göğü bulunmaktadır. Her biri, öbürünün halinden habersizdir. Gökler geniş, çok geniş bir ülkedir. Öyle geniş, öyle sonsuz ki, ne başı vardır, ne sonu.'

Bu beyitlerden anlaşıldığı gibi Hz. Mevlâna İslâm'ın dışında olan hiç kimseyi hor görmemekte, hiç kimseyi kafirlikle suçlamamaktadır. İslâm'ın dışında olan dinler, 'Hak din' değildir ama Hakk'ın idare ve takdir ettiği dinlerdir.

İnsanların inançlarında ve ibadetlerinde Hakk'ın ezeli takdiri ve iradesi tecelli ettiğinden 'Hidayet yolu'nun dışında kalmış insanlar da, Allah'ın emir ve takdiri ile 'Dalâlet yolu', yani sapıklık yolunda yürüyen kullarıdır. Onun için bizim Kur'an'ımız (Müslümanların Rabbi) diye başlamıyor da, (Âlemlerin Rabbi, her varlığın, herkesin, bütün âlemlerin Rabbi, Allah'tan başka her şeyin Rabbi) diye başlıyor. Şunu iyi bilmeliyiz ki, hidayeti de, dalâleti de ancak Allah yaratır. Her şey O'nun emrine ve ezeli takdirine bağlıdır. Dalâlette kalmış bir kişiyi de Allah takdir buyurursa hidayete eristirir. Hidayet yolunda yürüyen de dilerse dalâlete saptırır. Şu da bir hakikattir ki, Allah'ın izniyle bizim çalışmamızın, bizim gayretimizin de rolü vardır. Bu sebeple ârifler 'Takdir-i ezel, gayrete aşıktır' demişlerdir. Dikkat ederseniz Allah herkesi iradesini sarfettiği yönde başarıya ulaştırmaktadır. eğer insanın nefsi şerle, kötülükle mayalanmışsa, ondan kötü haller, uygunsuz işler zuhur eder. Eğer insanın özü temizse ondan iyi işler, makbul hareketler meydana gelir.

Hz. Mevlâna, herhangi bir kimseye kâfir demek şöyle dursun, o kâfirliğin de, Müslümanlığın da ötesine geçmiştir. Aşka ve tevhide ulaşmıştır, Hakk'ı ve hakikati bulmuştur.

(Firuzanfer, Rubailer, nr 1070) de;

'Ben, safâ denizinde, ruhani zevk denizinde tuz gibi eridim. Bende artık ne küfür kaldı, ne iman, ne tam inanç, ne de şüphe. Gönlümün içinde bir yıldız peyda oldu, belirdi. Öyle bir yıldız ki, o yıldızda yedi kat gök ve her şey kayboldu gitti.'

Tevhidi ve ilâhi aşkı terennüm eden bu görüşler Yunus Emre'de ve başka İslâm şairlerinde de bu şekildedir. Bu görüşler, İslâm'ın görüşüdür. İslâm görüşündeki bu müsamaha yüzündendir ki, Müslümanlar zaptettikleri memleketlerdeki insanların dinlerine saygı ile bakmışlar, karışmamışlar, kiliselerine dokunmamışlardır. Bu inanç yüzündendir ki, yirmi üç yaşında bir delikanlı olan Fatih Sultan Mehmed Han Hazretleri, Bizans patriğine saygı gösterdi, onu yine patrik olarak yerine oturttu. Bu müsamaha yüzündendir ki, Hilâlin (İslâm'ın) girdiği yerde salib (Hristiyanlık) yaşamış, Hristiyanların zaptettikleri İslâm memleketlerinde Müslümanlığı yaşatmamışlardır. Balkanlar, Yunanistan, Endülüs canlı örnekleridir..."

"-Siz anlattıkça ben hayran oldum ve kendi kendime sormadan edemiyorum. İslâmiyet'i incelemek daha önce neden hiç aklıma gelmedi? Kendimden özür dilemek istiyorum. Geniş çapta bir araştırma yapacağım. Neticeyi tahmin ediyorum ama yine de araştırmam lazım"

"-Daha önce de söylemiştim Bay Tadadoşi, her şeyin bir vakti vardır. Demek ki, sizin İslâmiyet'i araştırmak ve neticede kalbinizin mutmain olmasının zamanı yeni gelmiş. Siz çok şanslı bir insansınız ve ben bu son söylediğiniz söze çok sevindim. Şimdiden hayırlı olsun diyorum. Bilip, bulan ve olan olursunuz inşaallah. Müsadenizle gitmem gerekiyor."

"-Size ne kadar teşekkür etsem azdır. Nasıl teşekkür edebileceğimi bilemiyorum ve ilk defa bir insan karşısında bu kadar çok minnet ve şükran hissediyorum. Kendimi aciz hissediyorum."

"-Lütfen Bay Tadadoşi, böyle konuşmayın. Bana ne teşekkür, ne şükran, ne de minnet duymamalısınız. Ben sadece bir Müslüman olarak üzerime düşen görevi yerine getirmeye çalıştım. Şayet getirebilmişsem ne mutlu bana."

"-Ben yine de çok çok teşekkür ediyorum ve sizin için bir şeyler yapmak istiyorum. Japonya'dan bir istediğiniz var mı?"

"-Evet, var. Hem de çok istediğim bir şey var."

"-Hemen söyleyin lütfen"

"-Sizden, İslâmiyeti inceliklerine kadar araştırdım ve Müslüman oldum' diyerek müjdeli haberinizi almak..."

Tadadoşi, çok duygulanmış, ağlamaklı olmuştu. Gitmek için ayağa kalkar rehberine sarılarak veda etti.

JAPONYA'DA ESKİDEN FARKLI ESKİ HAYAT

Tadadoşi ve ekibi Japonya'ya dönmüş, şirketin yoğun, hareketli ve rutin işleri eskiden olduğu gibi tekrar başlamıştı. Ama Tadadoşi için her şey farklıydı. Etrafına bakmak, gördüklerini yorumlamak,

onlardan tevekküller çıkarmak... Artık çevresine yepyeni bir perspektiften, yepyeni bir felsefe ile bakıyordu.

Geldiğinden beri, rehberin hediye ettiği ve İngilizce'ye çevrilmiş olan Hz. Mevlâna'nın kitaplarını adeta içercesine, yutarcasına okuyordu. Mevlâna'nın ilahi aşk iklimi ona da bulaşmış, yeni ufuklara pencereler açmış, yıldızlar gibi ışıltılı göz kırpyordu. Taze aşk tomurcuğunu birileri ile paylaşmak ihtiyacını duyuyordu ama çevresinde paylaşabileceği bir tek kişi bile yoktu.

Geceler boyu Mevlâna'nın İngilizce'ye çevrilmiş olan eserlerini dikkatle okuyor, düşünüyor, dönüp tekrar okuyor, derin derin tefekkürlerle dalıyordu.

Diğer taraftan işini de aksatmamaya çalışıyordu. Şirketinin muazzam büyümesinde onun içinden çıktığı milletin kültür ve değerleri ile birlikte, uyumunda gösterdiği başarı ve çalışkanlığından dolayı etkin bir kişiydi.

Kendi kültür değerlerine saygı göstermesinin yanısıra açıldıkları ülkelerin kültür ve değerlerini de inceliyordu. "Türkiye'nin kültür ve değerlerine ayrıcalıklı bir yer vermeliyim. Mevlâna'nın ülkesi bu değeri en çok hak eden bir ülke" diye düşünmekten kendisini alamıyordu. Olgun bir insan olduğundan bu yana onun için; 'insan' her şeyden fazla değer verilmesi gereken bir varlıktı. Şirketi de aynı görüşteydi. İnanç ise fiziki varlıklardan çok daha önde geliyordu.

Tadadoşi, üst düzey yöneticilerinin bile parekende satış yerlerini sık sık ziyaret etmelerini ister, her görevli ile ayrı ayrı ilgilenilmesini isterdi. Belki de bu 'İnsana verdiği değerin kat kat yüceni Mevlâna'da görünce bu denli vurulmuştu!..

Şirket yönetimi, akıllı, pragmatik ve enerjikti. Hatta bir şirket yöneticisi, "Bizim tarzımızın merkezinde problemlere ulaşmak ve onu olduğu yerde sabitlemek yatar. Problemler olduğu seviyede tecrit edilmelidir" tezini savunmakta ve uygulamaktaydı. Tadadoşi'nin şirketi, insiyatifini kullanan yöneticileri kuvvetle desteklemekteydi. İhtilaflara pragmatik bir biçimde yaklaşıyordu. Kârdan önce, hizmet düşünce ve inancını çalışanlarına kazandırmıyordu. O doğrultuda üretim kâr ve reklamdan çıkıp, çalışanların hayatlarını adadıkları insani bir

değer haline geliyordu. Firmanın başarısında en önemli etken çalışanlarının derüni yanlarına el uzatarak onlara önce manevi bir gaye kazandırmasıydı.

Şirket, içinde var olan inançlara saygı gösteriyordu. Dürüstlük, adalet, ahenk, dayanışma, disiplin ve kendini vakfetme gibi değerlere çok fazla önem veriyordu. Biliyordu ki, inancı olan insanlar ancak bu hasletlere sahip olabilir.

Tadadoşi Mevlâna'nın eserlerini okudukça, değer verdiği bu hasletlerin misliyle güzellerinin onda zuhur etmiş olduğunu görüyor, gördükçe hayranlığı artıyordu.

AMERİKALI MİSAFİRLERİNİ GEZDİRİYOR

Tadadoşi'nin şirketler zincirinin bir halkası da Amerika'daydı. O yüzden Amerika'dan sık sık ekipler gelir ve her seferinde değişik kişilerden oluşan ekibi Tadadoşi bizzat kendisi gezdirirdi.

Yine yoğun bir iş günüydü. Programında, Amerikalılara Tokyo'yu gezdirmek vardı. Gezi listesini hazırladı; Tokyo Tower, Natural Science Educational Garden, Shinjuku Gyoen National Garden, Koishikawa Botanical Garden, Transportation Museum, Hibiya Park... Tadadoşi hazırladığı listeyi çantasına koyarak şirkete geldi.

Tokyo'yu gezmek için yola çıktılar. Akçaağaçlarla, çamlarla çevrili, büyük bir parkın içine inşa edilmiş olan Meiji Tapınağı'na geldiler. Kargaların bed sesleri arasında Tadadoşi bilgi verdi; Tapınağın, kendini tanrı ilan eden imparator adına yapıldığını, buraya daha çok Meiji kültüne inananların geldiğini, ilerdeki el çırpın insanların ise; bu kültü inananların tanrı uyuyorsa uyandırmak için dua mahiyetinde el çırpıklarını, kağıtlara bir şeyler yazıp duvarlardaki özel boşluklara yerleştirenlerin, ağaçlara kağıt asanların ise, yazdıkları dileklerin bu şekilde olacağına inandıklarını anlattı.

Upuzun asma köprüler üzerinden geçen hızlı trenler, tapınaklar, doğal parklar... Tadadoşi, Amerikalılara biteviye ülkesi hakkında bilgi veriyordu. Utançlarını yüzlerine vurmamak için Hiroşima'ya özellikle

götürmek istemedi, ancak onlardan gelen istek üzerine Hiroşima'ya doğru yola çıktılar.

Hiroşima'da, Barış Parkı Anıtı'nın önünde durdular. Tadadoşi, 2. Dünya savaşı sırasında askeri bir merkez olan Hiroşima'ya ABD tarafından 6 Ağustos 1945'de atılan atom bombasının yarattığı ısı ve radyasyon nedeniyle 230 bin kişinin yaşamını yitirdiğini, binlerce kişinin sakat kaldığını, yıllarca sakat doğumlar ve kanser vakasının devam ettiğini söyledi. Amerikalılar bundan her zaman üzüntü duyduklarını, özür dilediklerini bildirdiler. Tadadoşi kendi kendine "Hz. Mevlâna'nın insan sevgisini hayatlarına geçirebilmiş olsalardı, Hiroşima faciası da olmaz, binlerce sivil insanın hayatı sönmezdi!" diye düşündü. Amerikalılar, kendi dillerince, dinlerince Barış Parkı Anıtı'nın önünde dua ettiler ve ayrıldılar.

Metrelerce büyüklüğündeki "Great Buddha of Kamakura" Kamakura'nın büyük Budha'sının önünde durdular. Tadadoşi Sanki Kamakura'nın yumuk gözleri önünde semazenlerin sema edişini görür gibi oldu. Bir an irkildi. Bu heykelin üzerinde semazenlerin görüntüsü halisünasyonu bile ne kadar tezat teşkil ediyordu. "Kamakura buz gibi taştan daha soğuk; Semazenler ise, insanın içini kıpırdatan sınırsız bir duygu yalımı..." diye mırıldandı.

Zirvesi bembeyaz karlarla kaplı Fuji Dağı'nı uzaktan seyrettiler. Fuji Dağı'nın bulutları aşağıda bırakan görkemli tepesi insanı tefekküre sevk ediyordu. Tadadoşi, dağın yamacında bulunan bir manastıra kapanan teyzesinin eşini kaybettikten sonra, saçlarını kazıtıp, kerevet üzerinde şiltesiz geçirmekte olduğu hayatı düşündü...

Tadadoşi, gezi programına göz atmak için çantasını açtığı sırada, Konya'dan aldığı kartpostallar yere döküldü. H. David James hemen atıldı;

"-Bakabilir miyim Bay Tadadoşi?"

Tadadoşi;

"-Tabii ki, alın bakın. Türkiye'den almıştım" diyerek, kartpostalları David'e uzattı.

David, uzun uzun gözden geçirdi. Sanki, bir tanıdığa rastlamış, bir anıyı yadediyor gibiydi. Tadadoşi merakla sordu;

"-Resimler hakkında ne söyleyebilirsiniz?"

"-Çok şey!.. Çok şey!.. Dünyanın her yerinde bilinen, sevilen üstün bir filozof"

"-Türkiye'ye, Konya'ya gitmiş miydiniz?"

"-Evet. Sema ayinlerini de izledim. Çok fazla etkilendim. Siz de sema gösterilerini izlediniz mi?"

"-Evet. ben de izledim. Ben de sizin gibi çok etkilendim" dedi, Tadadoşi.

David çölde gezerken vahaya rastlamış gibi sevinç ve mutluluk dalgalanmaları hissetti.

"-Gönlün varsa, gönül sahibini ara..." Mevlâna'nın sözünü mıldandı.

Tadadoşi;

"-Ger dû çeşm-i Hak-şinas âmed tûrâ

Dost pûr bin arsa-i her dû serâ

(Eğer Hakk'ı gören iki göze sahip olursan, iki âlemin de Dost'la dolu olduğunu farkedersin) Mevlâna'nın sözüyle mukabele etti.

"-Mevlâna'daki sıradışı hoşgörünün hayranıyım. Beyitlerini hümanistçe söylemiş." Diyen H.David James'in sözleri Tadadoşi'yi düşündürdü. Çünkü, İstanbul'da rehberin hediye ettiği kitaplardan birisinde Hz.Mevlâna'nın hümanizmasından söz ediyordu;

Batılı yazarlar ve bazı yerli yazarlar Mevlâna için 'Hümanist' sözünü kullanıyorlar. Mevlâna, kelimenin gerçek anlamıyla hümanist sayılabilir mi?

Benzerlik, aynılık demek değildir. Hümanizm, Orta Çağ boyunca horlanmış ferdin, topluma ve onun değerlerine isyanıdır. Tanrı merkezli

evvelki anlayışı ters-düz ederek insanı merkez alma ve her değeri onun üstüne bina etme anlayışdır bu. Böylece insanın bütün kusurları da dokunulmaz hale gelir. Epikür'den Holbach'a kadar gaye 'zevk meyil ve acıdan kaçmak' şeklinde özetlenmiştir. Mevlâna, potansiyel bir değer olarak insanı kutsuyor ve şu sevimli Yunus'unumuzun daha sonraları, 'Bin Kabe'den yeğrekdir bir gönül ziyareti' şeklinde ifade ettiği düşünceyle şöyle diyor;

Hac ziyaret kerden-i Hâne bûved

Hacc-ı Rabbü'l beyt merdâne bûved

(Hac, zahiren, bir binayı ziyaretir. Hak erenlerinin haccı ise Rabbin hakiki hanesi olan kalb ziyaretidir.)

Fakat bu kıymet, insanın bizatihi kendisinden değildir, onun Tanrı mazharı olduğundandır. Kul, kulluk vazifelerini ifa ölçüsünde bir kıymetli hazinedir. Mevlâna, vahdet-i şuhut anlayışına kânidir.

Her insan kendi İsa'sına gebe Meryemdir' İsa'yı doğuran kemâle erer. Varlık zincirinin bir tarafında akıldan mürekkep melekler durmaktadır, öbür tarafta ise seraba şehvet olan hayvan. İşte insan, akıl ve şehvet karışımı yapısıyla, bu ikisinin arasında yer almaktadır ve her ikisi de dönüşme ihtimaline açıktır. Aklına tâbi insan melek mertebesini aşar gider, şehvetine zebun olan ise, esfel-i safilindedir, hayvandan da aşağıdadır. İnsanların ekserisinde ise akılla, şehvet boğuşup durmakta, kah biri, kah öbürü galebe etmektedir. Elhasıl:

'İnsan görünüşüyle insan olsaydı eğer, Hz. Peygamber'le Ebu Cehil'i bir saymak lazım gelirdi.)

Denebilir ki, her bebek, dünyaya insan olarak değil, insan adayı olarak gelmektedir. Mevlâna bunu kamış-insan benzetmesiyle ifade ediyor. Nasıl ki her kamış ney olmaz, her insan doğan da gerçek anlamıyla insan olmaz. İnsan ikili bir yaratılışa sahiptir. O hem yerin kurdu, hem de semanın çocuğudur. Kur'an'ı Kerim'de onun bu ikili yapısı sık sık dile getirilir. Gerçi insan ahsen-i takvim üzere yaratılmıştır ama sonuç itibarıyla ya 'âlâ-yı illiyyîn'de ya da'efsel-i sâfilîn'dedir. Bunlar arasındaki tercih yine insanın kendisine bırakılmıştır. Bu anlayışta olan Mevlâna'da hiçbir zaman insanın eksikliklerini idealize

etmez ve işi 'bırakınız yapsınlar, bırakınız etsinler' noktasına vordırılmaz.

Denilebilir ki modern hümanist anlayış, aslında insancılık adına insanı inkar eden bir anlayıştır. Neden? Çünkü o, insan adına Tanrı'yı reddediyor. Oysa Bercayev'in de dediği gibi, 'Tanrı yoksa insan da yoktur' Zira Tanrı'yı redle insan kendisini alelade bir biyolojik varlık derekesine indirmekte, tahtından feragat etmektedir. Diğer taraftan hümanizm, tabii bir şekilde insan eşitsizliğine yol açar. İnsanlar fert ve toplum olarak farklı kabiliyettedir ve bu her türlü sınıf ve ırk ayrımcılığına haklılık kazandırmaktadır. Ancak dini anlayıştır ki insana bir Tanrı'nın kulları olma bilincini ve eşitliğini veriyor. Bu bakımdan -İzzetbegoviç'in de belirttiği gibi- mabetlerdeki eşitlikle başka yerlerdeki eşitsizliği karşılaştırmak ilgi çekicidir. Bu bâbdaki son cümlemiz şu olsun: Hümanizm insana dinin verdiğini asla veremez.

Birçok kaynakta Mevlâna'nın varlık öğretisi 'Panteizm' adıyla anılıyor. Bizdeki Vahdet-i vücut, eşya ile onun yaratıcısını bir bütün sayan Panteizmle aynı sayılıyor. Mevlâna elbette Panteist değildir. Genel anlamıyla tasavvuf, zuhur anlamına bağlıdır. Buna göre Allah, yarattığı eşyada kudret ve cemaliyle tecelli etmiştir. 'Eynema tûvellu fesemme vechullah' (Nereye dönerseniz Allah'ın cemali karşınızdadır) ayeti bunu ifade eder. Aşık bir göz, bütün alemde bu tecelliye görme ve sevme yeteneği kazanmıştır.

"-Daldınız Bay Tadadoşi"

"-Şey evet!.. Mevlâna ile ilgili okuduğum bir kitabın bazı bölümlerini düşünüyordum."

"-Anlatır mısınız?"

Tadadoşi H.Davit James'e henüz taze olan aşk tomurcuğunun etkisiyle Mevlâna hakkında öğrendiklerini, duygularını ve hümanizm hakkında okuduklarını izah etti.

H.David James;

"-Mevlâna, Mesnevi'de vermek istediği mesajları bir hikayeye yükleyerek veriyor. Kısaca, 'Bir kıssa, bin hisse' ifadesiyle formüle eder. Mevlâna'da Dekart'ın hayranlığını celbeden diyalektik bir anlatım

tarzı var. Bu yönüyle O, bir anlamda Sokrat'ın metoduna yaklaşıp. Sokrat bildiğiniz gibi, doğrularını evvel emirde kendisi söylemez. Sorduğu sorularla muhatabını istediği sonuca yöneltir ve gerçeği bulmasına yardımcı olur. Filozofun bu konuda ebe olan annesinden ilham aldığı söylenir. 'Ebe doğurmaz ama doğuma yardımcı olur. Mevlâna'da da biz bir anlamda, hazır bir hakikate değil, kendi bulduğumuz bir hakikate ulaşır ve bu sebeple de onu daha çok benimseriz. Yani hiçbir ebe, gebe olmayan kadını doğurtamaz. Arz, talep meselesi anlayacağınız.

Bütün İslâm ülkelerinde Mesnevi'ye, yazılışından bugüne kadar mukaddes bir kitap nazarıyla bakılmış, erişilmez kabul edilmiştir. Bu esere verilen ehemmiyeti Molla Camii; 'Ben o zat hakkında ne söyleyeyim. Peygamber değil ama kitabı var' diye ifade etmiştir.

Mevlâna'nın; 'Şefkatte güneş gibi ol. Ayıp örtmede gece gibi ol. Cömertlikte nehir gibi ol. Hiddette ölü gibi ol. Af etmekte derya gibi ol. Tevazuda toprak gibi ol. Olduğun gibi görün, görüldüğün gibi ol.' Sözleri beni büyüledi" diyerek anlatması, onunda bu konuda epeyce bilgi ve hayranlık sahibi olduğunu gösteriyordu.

YABANCILARIN MEVLÂNA İÇİN SÖYLEDİKLERİ

H.David James;

"-Mevlâna gibi hiçbir filozof bir ülkenin sınırları içinde kalamaz, herkesi kuşatır" diyerek Mevlâna görüş, düşünce ve şiirlerinin ülkesi dışına, dünyaya yayıldığını vurguladı.

Tadadoşi;

"-Mevlâna için, filozof yerine 'Veli' demeniz daha doğru olur. Çünkü, O bir filozoftan çok çok öte bir insan" diyerek, rehberden aldığı ikazı David'e yansıttı.

"-Haklısınız. Mevlâna'ya uygun bir sıfat bulamıyorum, bir okyanus, bir derya, bir bilgin belki de sizin dediğiniz Veli kelimesi en uygunu.

Osmanlı tarihi ve musikisi üzerine eserleri olan Boğdan Voyvodası Dimitri Kantemir; 'Mevlevilikteki insan sevgisini tanıyınca kendimizden

(Hristiyanlıktan) utandım' diyor. Hz.Mevlâna'nın eserlerine bir ömür sarfeden büyük müsteşrik Nicholson'un çalışırken Mevlevi sikkesi giydiği ve son nefesini verirken 'Seni şimdi anladım Mevlâna' diye haykırdığını söylerler.

Nicholson, Mevlâna misyoneri gibi çalışmıştır. Doktora tezi olarak Divan-ı Kebir'i hazırlayan bu büyük alim, kırk yılını Mesnevi için harcamış, 1925 senesinde sekiz büyük cilt halinde, tercüme ve açıklamalarla bastırduğu eseri, İngiltere'de, Mevlâna araştırmacıları için bir devrim sayılır. Okuyan hayran kalıyor. Onunla tanışan bir arkadaşımın anlattığına göre; misafirlerini evinin şark stili döşenmiş odasında Mevlevi kıyafeti ve sikkesi ile kabul eder, Mesnevi'yi tam bir mesnevihan duyarlılığı ile okur ve açıklar, gözlerinden yaşlar süzülürmüş.

Şüphesiz Batıda da çok büyük lirik şairler yetişmiştir. Ancak M. Barres, onlarla Mevlâna'nın farkını itiraf etmekten kendini alamamıştır. 'Mevlâna'yı tanıyınca, Hugo, Göthe ve Şekspir'de neyin eksik olduğunu anladım' demiştir ve Konya intibalarını hararetle anlatmıştır. Fransızlar arasında Mevlâna'ya ilgi duyanlar da çoğunluktadır. Prof. Eva de Vitray 1956 yılında Mevlâna ismindeki eserini Paris'de bastırılmış kıymetli bir gönül insanıdır.

Iren Melikoff ise bir yazısında Mevlâna'yı çağdaşı -İlahi Komedy'da Fahr-ı Kainat'ı ve Hz.Ali'yi ateşte gösteren bedbaht- Dante ile karşılaştırır ve aradaki farkı, Mevlâna'nın yüceliğini belirtir. Mevlâna'dan ışık alan Göthe, Mevlâna aşığı M. İktbal, Yunanistan'da Mevlâna Derneği kuran Taxis Alexiou gibi birçok düşünür O'nu anlatmıştır. Hatta M.İktbal uçakta Türk hava sahalarına girdiği anda ayağa kalkarak 'Mevlâna'nın, Yunus'un ülkesine oturarak girmekten edep ederim' demiştir. Prf.Dr.Eva de Vitray, İktbal'i okurken 'Şeyhim Mevlâna' dediğine rastlayınca okuyabilmek amacıyla dil öğrenmiş ve tabii dünyası değişmiştir.

Molla Camii, neredeyse Divan-ı Kebir'in tamamını ezberlemiş ve Mesnevi'nin ilk iki beytini de koca bir ciltte şerh etmişti. Mesnevi için:

'Her kim bu Mesnevi'yi gece gündüz okursa, cehennem ateşi ona haramdır. Bu Mesnevi var ya, bu Mesnevi, adeta Fars diliyle yazılmış bir Kur'an'dır' demiştir. (Mesnevi baştan sona Kur'an ve hadislerin mânâ ve emirlerini içerdigi için)

Tebriz'li Saib de Mevlâna aşkıyla Konya'ya gelmiş. Türbeyi ziyaret etmiş ve dönüşte Tebriz'de bir zaviye kurmuş. Halen İran'da, Mevlâna, Fars şiirinin en büyük temsilcilerinden sayılmaktadır. Farsça, eskiden sadece İran'ın değil Hint kıtasının da edebi diliydi. Hint şiirinin büyük temsilcisi Tagore, Mevlâna'dan esintiler taşır. Hintli Müslümanlar arasında Mesnevi'nin sayısız açıklamaları yazılmış ve basılmıştır. Ekber, Şah Cihan ve Evrengzib de konuyla ilgili birçok eserler yazmışlardır. Hint kıtasında Mevlâna'yı en iyi temsil eden kişi, büyük şair ve düşünür İktbal'dir. Onun hemen bütün eserleri, Mevlâna'nın bir yankısı gibidir. Kendisi de bunu büyük bir iftiharla şöyle ifade etmiştir;

'Mevlâna güneştir, ben onun zerresiyim. Mevlâna ateştir, ben onun külüyüm'

Büyük Alman şairi Göthe, İslâmiyete büyük ilgi duyan hatta Muhammed isimli bir piyes kaleme alan bir şairdir. Göthe sırf Mesnevi'yi aslından okuyabilmek için Farsça öğrenmiştir. Şark Divanı isimli eserinde Mevlâna dilinden yazılmış bir rubaisi mevcuttur.

Diğer bir Alman alimi Hammer'in 1818 tarihinde yazdığı büyük bir 'İran Edebiyatı Tarihi' vardır ki içinde, Hz.Mevlâna geniş bir şekilde tanıtılmıştır. Mevlâna'yı Hafız'da dahil bütün Fars şairlerinden üstün bulurlar. Hammer'in bu çalışması Almanya'da konuya ilgi duyulmasını sağlamıştır. F. Rückert(1788-1866) Hammer'in de teşviki ile Türkçe dahil üç doğu dilini öğrenmiş ve gazeller yazmıştır. Hz. Mevlâna'nın 44 gazelini nazmen Almanca'ya çevirmiştir. Mevlâna ve Mevleviliğin Alman Edebiyatında tanınmasına vesile olmuştur.

Daha büyük bir çalışmayı, 1849'da George Rosen yapmış. Mesnevi'nin ilk iki cildini Almanca'ya tercüme etmiştir. Diğer tanınmış Alman şarkiyatçısı olan Ethe, Mevlâna için; 'O. Doğunun en büyük sufisi ve bütün dünyanın en büyük Vahdet-i vücudçusudur'

Ömrünün çoğunu Türkiye'de geçiren H. Ritter'in de tasavvuf tarihiyle ilgili çalışmalarında Mevlâna geniş bir yer tutar.

Büyük şair Hans Meinke, Mevlâna'ya o kadar hayrandı ki, hemen hemen bütün şiirlerini ona ithaf etmiştir. Annemarie Schimmel de Mevlâna hayranıdır ve bu konuda eserler vermiştir.

Mesnevi ile ilgili büyük sözlük bilgini, Redhouse; eserin ilk cildini Türkçe'ye çevirmiş, daha sonra Whinfield, Mesnevi'nin altı cildinin özetini 1898 yılında yayınlamıştır.

Ayrıca 2003 yılının Türk-Japon Yılı kabul edildiği gibi, bir çok sanat ve fikir insanının katılımıyla 1973 yılı UNESCO tarafından 'Mevlâna Sevgi Yılı' olarak anılmıştı. Tokyo'da da sema gösterilerinin yapıldığını duymuştum. Siz izlemediniz mi?" diye sordu.

Tadadoşi, daha önceki ilgisiz haline hayıflanarak, H. David James'in Mevlâna hakkında sahip olduğu bu harikulade bilgiler karşısında ne diyeceğini bilemiyor, kulaklarına inanamıyordu. Nasıl bu kadar bilgi sahibi olmuştu? Hayranlığını ve memnuniyetini belli etmek için;

"- Benim Mevlâna hayranlığım kısa süre önce başladı. Bilginize hayran kaldım. Sohbetinizden büyük keyif aldım çok teşekkür ederim Bay James" dedi.

"-Mevlâna konusunu açtığınız ve ilgiyle dinlediğiniz için benim size teşekkür etmem gerekir. Şunu da söylemeden geçemeyeceğim, Mevlâna; ünlü Danimarkalı yazar ve masalcı Hans Cristian Andersen'den Ünlü diyalektikçi Frederick Hegel'e, Straus'dan, Schubert gibi müzisyenlere kadar dünyayı etkilemiştir.

Asıl önemli konu;gittikçe kötüye giden asrımızın müzminleşmiş hastalıklarına, Mesnevi'de manevi ilaçlar olduğuna inanıyorum. Mevlâna'yı yeterince sevip, hayatımıza geçirmiş olsaydık en azından Afrika bugün insanlığın kanayan yarası olmazdı... Günümüzde insanlık duygularının ve zevklerinin elinde tutsak. Aklın ve gücün yeterli olduğunu sanıyor. O yüzden insanlık, sıkıntılar ve çıkmazlar içinde kıvrınmaktadır. İnsanların bir kısmı da 'Tanrı'nın insanı yaratırken kullandığı dili ve şifreleri' çözmeye çalışıyor. Aslında insanlık çıkarlarına ve ihtiraslarına esir olmak yerine, gerçeği anlayıp ona teslim olsaydı bu problemli ve çelişkili yapılanmalar olmayacaktı. Mevlâna'nın 'Kim olursan ol gel' sözleriyle sembolleşen evrensel mesajı, bütün insanları

bir bedenın uzvu gibi görerek sevmek esasına dayanır. Büyük düşünür hiçbir fark gözetmeksizin insana saygı duyarak ona hayatı boyunca değer vermiştir. Onun ağzından çıkan her söz, barış ve kardeşlik mesajlarıyla doludur. Modern hayatın getirilerine mukabil, biyolojik ihtiyaçlarının karşılanmasıyla tatmin olmayan, acımasız rekabetler içinde kıvranan, hayatın derin anlamını arayan ve bulundukları mânevi boşluğu doldurmak isteyenler, Mevlâna'nın mânevi huzuruna koşmalı, onun engin sevgi, hoşgörü, yol gösterici ve kucaklayıcı fikirlerinden yararlanmalı. Bugün bütün insanlığın acil bir ihtiyacıdır bu. Bilim ve teknolojiye baş döndürücü gelişmelere karşılık, dünyanın çoğu yerlerinde açlık, sefalet, savaş, çatışmalar, huzursuzluklar, haksızlık ve adaletsizlikler akıl almaz boyutlara ulaştı. Bu çözümü güçleşen, hatta imkansızlaşmaya başlayan sorunların çözümünde ancak Mevlâna gibi insan ruhunun derinliklerini keşfeden ve evrensel gerçekleri yakalayabilen fikir ve gönül adamlarının klavuzluğuna ihtiyaç vardır. Katılıyor musunuz Bay Tadadoşi?"

"-Tamamiyle katılıyorum. Merakımdan dolayı beni hoşgörün lütfen. Mevlâna'ya ilginiz ne zaman başladı?"

"-Bundan dört-beş yıl önceydi. Polonyalı ünlü bestekar Karol Szymanowsky'nin, Almanca'ya yapılan çevirilerle tanıdığım Mevlâna'nın 'Gece Şarkısı' isimli bir gazeli üzerine, 1922 yılında, ünlü 3. Senfonisini bestelemiş. Bu eseri birçok yerde icra ediliyormuş. Ben de tesadüf olarak dinledim ve hayran kaldım ve araştırmaya başladım. o zamandan beri Mevlâna'nın fikirlerini kendime şiar edinmeye çalışıyorum. Amerika'da tahmin edemeyeceğiniz kadar Mevlâna hayranı var. Ayrıca benim de içinde bulunduğum bir Mevlevi grubumuz var. Belirli günlerde toplanıyoruz. Amerika'ya geldiğiniz zaman sizi de götüreceğim.

"-O günü sabırsızlıkla bekleyeceğim Bay James."

"-Çok farklı duygular yaşayacağınızı ve hoşlanacağınızı tahmin ediyorum. Benim bir özelliğim de bu işte, Mevlâna'dan söz açılınca kendimi firenliyemiyorum. Sıkıldınızsa lütfen söyleyin"

"-Büyük keyif alarak dinliyorum. Ben de bir Mevlâna hayranıyım. Lütfen devam edin"

"- Mevlâna yüzyıllardır etkisini, canlılığını yitirmeyen bir büyük

şair ve düşünce adamı niteliğini korumaktadır. Kişi inanç ve düşünce özgürlüğüne olağanüstü bir değer vermesi, bütün insanları (Suçlusuz, mecusî-putperest,, kara-sarı, efendi-köle) saygıya ve sevgiye çağırması onun en büyük özelliğidir.

Mevlâna tam bir Vahdet-i Vücut (Varlık birliği) savunucusudur. Ona göre, 'Her varlık, Hakkın ayrı bir tecellisidir. Yaratılmışlara uygulanan her eylem aslında yaratana uygulanıyor' demektir.

Mevlâna biçimci değil, her türlü kısıtlamanın karşısındadır. Edep, vefa, sabır, eğitim gibi ahlâk kavramlarının gerçek anlamını aramayı ve insanlara bunu öğretmeyi iş edinmişti. Ona göre doğru olan, gerçeğe giden yolu bulmaktır ve bu yol, 'Aşk'tan geçerdi. Sonsuz bir sevgi. Bu sevgi, hoşgörü ve vefa kavramlarıyla desteklenecek, beslenecekti.

Mevlâna için, sözünü ettiği bu aşk anlatılmaz, yaşanır; yaşayarak öğrenilirdi. Bu nedenle bir gün kendisine 'Aşk nedir efendim?' diye soran bir öğrencisine, 'Ben ol da bil' cevabını vermişti."

Tadadoşi ve H. David James gezi boyunca sohbet etmişlerdi. Amerikalı ekibin Japonya'da kaldığı süre içinde de bol bol sohbet etme fırsatı buldular. Tadadoşi için, bir Amerikalının da Mevlâna hayranı olması, hakkında bilgi edinmesi, yüzyıllar boyunca bu Veli'ye Batının da, Doğunun da hayran olması yeni girdiği yolun doğruluğu hakkında önemli ip uçları veriyordu. Zaten emin olmuştu ama H.David James ile sohbetlerinden sonra daha da emindi artık.

Mevlâna hakkında, duyduğu, öğrendiği her kelime ruhunda tatlı tatlı meltemler estiriyor, bir şeylerin henüz tamamlanmadığını, eksik kaldığını, tamamlanması gerektiğini sağduyusu ona fısıldıyordu!..

TOKYO'DA BİR CAMİİ

Tadadoşi, bir sabah erkenden arabasına atlamış hızla işine gidiyordu. İstanbul'da ve Konya'da gördüğü camilerin bir benzeri de Tokyo'da vardı. Türkiye'den geldiğinden beri bu camiye ziyaret etmek istiyordu ama işlerinin yoğunluğu sebebiyle fırsat bulamamıştı. Hangi saatlerde açık olduğu hakkında da bir bilgisi yoktu.

O gün yine oradan geçiyordu. Tokyo Türk Diyanet Camii'nin kapısından birçok insanın çıkmakta olduğunu gördü. Sürekli gelip geçmesine rağmen caminin önünde hiç bu kadar kalabalık görmemişti. Ani bir kararla arabasını caminin yanına park etti ve camiye doğru yöneldi. Caminin önündeki insanlar, birbirlerinin ellerini sıkıyor, bir şeyler söylüyorlardı.

Bir kenara durdu. Bir süre o insanların hareketlerini izledi. Bütün benliğini, içeriye girmek, Mevlâna'nın türbesindeki mistik atmosferi bu camide de yakalamak umudu kapladı. İnsanlar camiden çıkmaya devam ediyor, kapının girişinde ayakkabılarını giyiyorlardı. İçeriye girerken ayakkabının çıkarılacağını Türkiye'de öğrenmişti. Ayakkabısını çıkararak içeriye girdi. Türbedeki o değişik cami kokusu sanki buraya da uçup gelivermişti. Duvarlara, tavanlara göz gezdirdi. Aynı mimari, aynı döşemeler, aynı süsleme sanatı, mihrap, minber duvarlardaki ayetler tıpkı Türkiye'deki gibiydi. O manevi hava buraya da ışınlanmıştı sanki.

Gözlerine, karşıda oturan ak sakallı, yaşlı bir kişi takıldı. "Olamaz! " dedi hayretle. Sema gösterilerinin yapıldığı salondaki, Mevlâna'nın boydan boya asılmış resmine ne kadar da benzeyen bir şahıstı. Koşup ellerine sarılmak geldi içinden. Hızla yanına yaklaştı. Göz göze geldiler. Karşısında saygı ile eğildi. Ak sakallı, nur yüzlü ihtiyar da Tadadoşi'nin eğilerek verdiği selama mukabele ettikten sonra, oturması ve beklemesi için karşısını gösterdi.

Tadadoşi, bir kenara oturup beklemeye başladı. İnsanlar sıraya girmişler, tek tek o ak sakallı zatın elini öpüyorlar "Bayramınız mübarek olsun" diyorlar, o da onlara çeşitli temennilerle mukabelede bulunuyordu.

Nihayet herkes el öpmüş ama bazıları hâlâ gitmemişler, bir şeyler soruyorlar, konuşmak istiyorlardı. Ak sakallı, ihtiyar şahıs onlara gitmelerini, misafirinin olduğunu söyledi. Hepsini geri çekilerek onun çevresini boşalttı.

Tadadoşi;

"Benim için 'misafirim' dedi. Ne büyük mutluluk" diye düşünürken,

İhtiyar kişi, Japonca olarak;

“-Evladım, karşıma geliniz” dedi.

Genelde Japon evlerinde de yerde oturuluyordu. Camide de aynı şekilde oturan Tadadoşi oturduğu yerden kalkarak, ak sakallı, nurani yaşlı zatın daha yakınına gelerek oturdu. Tekrar saygı ile eğildi. Ak sakallı ihtiyar da eğilerek elini uzattı. Tadadoşi gayri ihtiyari ihtiyarın elini öptü ve adını söyledi. O da;

“-Benim adım da, Yahya Şerif. Sizi tanıdığuma memnun oldum oğlum Tadadoşi. Otuz yıl önce, Mısır’dan ülkenize geldim. O zamandan beri Japonya’da yaşıyorum. Birkaç kere memleketime gidip geldim. Burada Allah’u Teala’nın bana nasip ettiği imamlık ve tebliğ vazifesini yerine getirmeye çalışıyorum. Bana kendinizi tanıtır mısınız?” dedi.

Tadadoşi, Yahya Şerif’in kendisine ‘oğlum Tadadoşi’ diye hitap etmesinden çok mutlu olmuş, hemen kanı kaynamıştı. Otururken bile, uzun boylu, iri yarı bir insan olduğu anlaşılıyordu. Görünüşü heybetli, bakışları tâ insanın içine akan mânâlar taşıyordu. Üzerinde oldukça bol dikilmiş, değişik tarzda bir kıyafet vardı.

Tadadoşi, Yahya Şerif’i, Mevlâna’nın resmine çok benzettiği için, sanki karşısında Mevlâna’yı görüyormuş gibi bir hisse kapılıyor, Yahya Şerif’e başka bir gözle bakmayı beceremiyordu. Kendi kendine “Olsun! Hz.Mevlâna’da, Şems-i Tebrizi’yi baktığı her yerde görmüyor muydu? Şiirlerinin altına Şems ismiyle imza atmıyor muydu?.. O halde bu muhterem zat’a Hz. Mevlâna gözüyle bakmamda da bir sakınca olmasa gerek” diye düşündü.

Yahya Şerif, Tadadoşi’nin kendisini tanıtmamasını bekliyordu.

Tadadoşi, çalıştığı şirketi ve o şirketteki görevini, bekar olduğunu ve yalnız yaşadığını söyledi. Daha sonra da kısaca, Hz. Mevlâna’nın türbesini ziyaretini, türbedeki ve sema gösterilerindeki atmosferin kendisini nasıl etkilediğini, rehberin anlattıklarından Mevlâna’ya büyük hayranlık duyduğunu, kitaplarını okumaya devam ettiğini, okudukça hayranlığının kat be kat arttığını, artık Mevlâna’nın dini olan İslâm dinine de ilgi duymaya başladığını, onu da araştırmak

istediğini özetleyerek anlattı.

Yahya Şerif, yılların verdiği tecrübeyle Tadadoşi’nin şuurlu arayışlarını ve eksik kalan taraflarını hemen anlamıştı. Onun ne aradığını ve ona nasıl yardımcı olacağını biliyordu.

Tadadoşi’ye, uzun yıllar önce Hz.Mevlâna’yı ziyaret ettiğini, büyüklüğünü anlatmaya sözlerin kifayet edemeyeceğini, hâlâ O, Pir’in kitaplarıyla haşır neşir olduğunu, ölmeden önce bir daha Konya’ya gidip Pir’i ve Medine’ye gidip Rasulullah’ı ziyaret etmeyi çok istediğini anlattı.

Tadadoşi;

“-Efendim, Hz.Pir’in kitaplarını okuduğunuzu söylediniz. Bu kitaplar, İngilizce mi?, Türkçe mi?, Farsça mı?” diye sordu.

“-Aslından okuyorum oğlum Farsçasını okumak daha derin manalar uyandırıyor”

“-Dünyaca meşhur şairlerin şiirleri, değişik dillere çevrilince kendi dilindeki anlamı veremiyor, etki ve derinlik biraz değişiyor. Acaba bu elde olmayan değişiklik Mesnevi ve Rubailerde de göze çarpmıyor mu?”

“-Evet oğlum Tadadoşi, keşke herkesin Farsça öğrenme imkanı olsa da, Mesnevi’yi kendi dilinden okuyabilse. Çok daha etkili ve olağan üstü akıcı, kafiyele çok uyumlu. Ama çeviriler de güzel, anlamlar uygun, her ne kadar Farsça aslı kadar olmasa da. Hangi dilden olursa olsun, her insanın okuması gereken kitaplar Hz. Mevlâna’nın kitaplarıdır. Çünkü insanları; iyiye, güzele, hoşgörüye, kardeşliğe, barışa, kanaate, huzura, sabıra, şüküre davet ediyor. Sadece bu dünyasını değil, Ahiret’ini de mamur etmesinde etkin oluyor. Beyitlerinde ilahi aşk hakim, anlatmak istediklerini hikayelerle anlatmış, hayvanları konuşturarak eğitici, öğretici dersler veriyor. Hz.Mevlâna’nın düşüncelerini, öğütlerini hayatına geçiren bir kişi;ne bu dünyada ne de öbür alemde sıkıntı çekmez!..”

Tadadoşi;

"-Mesnevi'deki bazı beyitlerin açıklamasını sizin ağzınızdan dinlemeyi çok isterdim" diyerek Yahya Şerif'in nabzını yokladı. Bilge ihtiyar hemen anladı.

"-Sevgili oğlum siz dinlemek isterseniz bu benim için de büyük zevk olur"dedi ve cübbesinin altındaki entariye benzeyen uzun giyeceğinin cebinden kağıt kalem çıkararak, adresini ve telefon numarasını yazıp verdi.

"-Sizi ne zaman arayabilirim efendim?"

"-Öğle namazı ile ikindi namazı arasında arayabilirsiniz yahut yatsı namazından sonra olabilir"

"-Çok özür dilerim. Ben bu vakitlerin zamanını bilmiyorum" diyen Tadadoşi'ye bir çizelge çıkararak uzattı.

"-Bu saatler biz Müslümanların namaz vakitleridir"dedi. Öğle ile ikindi arasını ve yatsı namazından sonraki zamanı çizelge üzerinde işaretledi.

"-Anlıyorum efendim, çok teşekkür ederim. Sizi arayacağım"dedi ve tekrar eğildi, Yahya Şerif'in elini öptü ve camiden çıktı.

Belki de işine ilk defa geç kalıyordu. Kapattığı cep telefonunun tuşunu açar açmaz çalmaya başladı. İş yerindekiler merakla iyi olup olmadığını soruyorlardı. Onlara "İyiym, yoldayım, geliyorum" dedi ve kapattı. Her şeyden üstün tuttuğu işi bile sanki ikinci plâna düşmüştü. Yahya Şerif'le tanışmak hepsinden önemliydi. "Belki de bu değerli insanın karşıma çıkışı bir tesadüf değildir" demekten kendisini alamadı.

Tadadoşi, Konya'yı, Konya'daki Yeşil Türbe'yi çok özliyordu. Manyetik bir kuvvet Tadadoşi'yi Mevlâna'ya doğru çekiyor gibiydi. Sanki gönlündeki bu özlem her yanı sarmış, her taraf o hasreti yaşıyordu. Güneş ışınları, Tokyo'yu her akşam Mevlâna hasretiyle terk ediyor, her sabah aynı hasretin üstüne doğuyordu.

O sabah Tadadoşi, yine içinde bir hafiflik, yine aynı hasretle uyandı. Tatil olduğu için Yahya Şerif'i ziyarette gitmeyi plânlamıştı kafasında. Yahya Şerif'in, gelebileceği saat için verdiği çizelgede işaretlenmiş olan 'öğle ile ikindi arası' olan saate baktı. Gideceği saati kararlaştırdı.

O saate kadar kahvaltısını yaptı. Mesnevi'nin son cildini açarak içindeki notları ve soracağı soruların olduğu kağıdı alıp çantasına koydu. "Hediye olarak ne götürebilirim" diye düşünürken, Konya'dan aldığı hediyelik eşyalar aklına geldi. Bazılarını arkadaşlarına vermemiş, kendisi için ayırmıştı. "Nasıl olsa yine gideceğim, gidince tekrar alırım. Hem, o da bir Mevlâna hayranı, bu hediyeleri çok beğeneceğini umuyorum" diyerek güzel bir paket yaptı. Paketin içine bir de, Hz.Mevlâna'nın İngilizce'ye çevrilmiş olan Rubailerinin bulunduğu bir kitap koydu.

Öğle olmak üzereydi. Bir balık lokantasına gidip her pazar yaptığı gibi kendisine balık ziyafeti çekti. Ellerini güzelce sabunladıktan sonra Tokyo Cami'sine doğru yola çıktı.

Kapıdan kafasını uzatıp baktı, ilk geldiği zamanki kalabalık yoktu. Orada bulunanlar cemaat halinde namaz kılıyorlardı. Tadadoşi, namaz bitinceye kadar cemaati izledi. Cemaatin huşu içinde namaz kılışı Tadadoşi'yi düşündürdü. Diğer dinlerdeki ibadet şekillerine benzemiyordu. Hepsinin aynı anda secdeye varmaları, aynı anda ayağa kalkmaları, aynı anda selam vermeleri, saygılı hareketleri, imamın okudukları... "Bütün hareketler bir kurallar zincirine bağlı olsa gerek, çok etkileyici ve düşündürücü. Acaba nasıl bir ruh halindeler? Nasıl bir teslimiyet içindeler?" diye düşündü.

Namaz bitmiş, çoğunluk kapıdan çıkmaya başlamıştı. Nurani yüzlü Yahya Şerif oradaydı. Yine çevresinde insanlar vardı. Tadadoşi ayakta kalmasını çıkararak Yahya Şerif'in görebileceği bir yere durdu. Yahya Şerif onu görmüştü. Çevresindekilere bir şeyler söyledi. Hepsini elini öperek uzaklaştı. Yahya Şerif içlerinden bir tanesine kalması için işaret etti. Bu kişi de bir Japon'du.

Yahya Şerif, o Japon'a;

“-Kur'an'ı Kerim'in Japonca'ya çevirisini getirdiniz mi?” diye sordu.

O da;

“-Evet efendim. Arabamda hemen getireyim” diyerek camiden çıktı.

Yahya Şerif;

“-Hoş geldin oğlum Tadadoşi, az önce dışarıya çıkan o gördüğün kıymetli kişi. İslâmiyet'i seçerek Müslüman olmuş bir mühendistir. Doktora yapmak için Paris'e gittiği zaman orada, Türkiye'den doktorasını yapmak için gelen Müslüman bir hanımla tanışıp evlenmiş. Eşinin her gün Kur'an'ı Kerim okuyarak kendisine açıklamasından dolayı, İslamiyet'e ilgi duymuş. Kur'an'ı Kerim'in Japonca çevirisini bulmuş, okumuş, incelemiş. Araştırmaları sonucunda, İslâm dinindeki; adalet, sevgi, merhamet ve derinliklere hayran olmuş. Neticede Müslüman olmuş. Burada yaşıyorlar, İslâmi esaslara harfiyen uymaya gayret eden değerli bir kişidir. Sizin bugün geleceğinizi tahmin ettiğim için, ondan Kur'an'ı Kerim'in Japonca çevirisini istedim. Sizin de okumak isteyebileceğinizi düşündüm” dedi.

Tadadoşi, kendisinin bugün gelebileceğini nasıl tahmin ettiğine şaşırdı. Sormak istedi. Sonra vazgeçti. O sırada Müslüman Japon gelmişti.

Yahya Şerif, Tadadoşi ile Müslüman olduktan sonra Mustafa adını alan Japon'u tanıştırdı. Her ikisi de memnun olduklarını ifade ettiler.

Yahya Şerif, oturduğu yerden doğrulmaya çalıştı. Ağır ve yaşlı bedenini taşımakta zorlanıyordu. Mustafa ve Tadadoşi, Yahya Şerif'in kolundan tutarak ayağa kalkmasına yardımcı oldular. Birlikte camiden çıktılar. Yahya şerif Tadadoşi'ye dönerek

“-Tadadoşi oğlum, bugün müsaitseniz evime gidelim” dedi.

Tadadoşi, memnun bir ifadeyle müsait olduğunu söyledi. Yahya Şerif, Tadadoşi'nin arabasına bindi ve Mustafa'ya önden gitmesini söyledi. Tadadoşi, Mustafa'nın arabasını takip etti. Mustafa evi

biliyordu.

Mustafa arabasını bir kenara park edince Tadadoşi'de arkasına park etti. Yahya Şerif'in koluna girerek yürüdüler, bahçeli mütevazı bir evin bahçe kapısından girdiler. Bahçe yeşillikler içinde, kestane ağaçlarıyla doluydu.

Mustafa kapının ziline basıp geriye çekildi. Kapıyı, tepeden turnağa tesettür içinde, gülyüzlü, yaşlı bir hanım açtı. “Buyurun, hoş geldiniz” diyerek kenara çekildi. Mustafa, yaşlı hanıma hatırlarını sordu. Bu eve sık sık gelip gittiği belliydi. Hanım da ona, eşinin ve çocuklarının nasıl olduklarını sordu.

Tadadoşi de onların yaptığı gibi, ayakkabılarını çıkarıp arkalarından yürüdü. Sürgülü bir kapı açıldı. Japon evlerindeki odaların aksine, daha geniş bir odaya girdiler. Duvarlar tavana kadar boydan boya camlı kitaplıklarla kaplanmış, yüzlerce kitabı içinde barındırmaktaydı. Şark usulü döşenmiş odada, koltuk, divan gibi hiçbir şey yoktu. Yerlerde minderler, minderlerin üzerinde kıvrıkcık tüylü postlar vardı. Tadadoşi hemen, Mevlâna Müzesi'nde gördüğü, postnişin hücrelerini ve derviş hücrelerini hatırladı. Duvar yerine kitap dolaplarına dayanmış çepeçevre duvar yastıkları ve üzerindeki dantelli örtüler hücrelerdekinin tıpkısıydı. Hatta içerde, müzedeki o uhrevi kokuyu andıran bir koku hakimdi. Tadadoşi mutluluk ve hasret dalgalarının içine yayıldığını hissetti. Elindeki hediye paketini vermeyi unuttuğunu hatırladı. Yahya Şerif'e, bu küçük hediyeyi kabul etmesini rica ederek uzattı. Hediyeyi alan Yahya Şerif paketi alarak açtı. Sanki bir şeylerin izlerini arar gibi kokladı, yüzüne gözüne sürdü. Onun da hasreti yaşadığı belli oluyordu. Tadadoşi'ye bu değerli hediyesinden dolayı teşekkür ederek, ikinci camlı dolabı gösterdi.

“-Mübarek şehir Konya'dan, Peygamber Efendimizin 'Tayyib-i Mekan' dediği şehirden gelen hediyeyi oraya, yüksek bir yere koyun” dedi. Tadadoşi hediyesinin bu kadar beğenilip, değer verilmesine çok memnun olarak hediyeyi alıp söylenilen yere koydu.

Yahya Şerif;

“-Karşıma oturun”dedi ve Mustafa'nın getirdiği Japonca'ya çevrilmiş

Kur'an'ı Kerim'i eline alarak. Kur'an'ı Kerim'in Cebrail vasıtasıyla Peygamber efendimiz Muhammed Mustafa (sav) ya indirilmesini, kısaca Hz. Muhammed'in hayatını, insanlık timsali oluşunu, Hz. Mevlâna'nın hayatı boyunca onun yolunda ve izinde gidişini anlattı. Daha sonra da Hz. Mevlâna'nın Mesnevi'sinde Kur'an hakkında söylediklerine değinmeye başladı. Tadadoşi Yahya Şerif'in ağzından çıkan her kelimeyi dikkatle izliyordu.

Yahya Şerif;

"-Hz. Mevlâna Mesnevi'nin 1. Cildinde şöyle der;

'Kur'an'ın nûru, zerre zerre Hakk ile bâtılı ayırt eder; bize gösterir.

O irfan incisinin nûru gözümüzün nûru olsaydı, soruyu da kendimiz sorardık, cevabını da kendimiz verirdik.

Şaşı gibi baktığın için ayın değirmisini iki gördün. İşte senin bu şaşkın bakışın, şüpheye düşüp soru sormana benzer.

Bakışını doğrult da hakikat ayına, ay ışığına öyle bak ki, onu tek göresin. İşte sana cevap da budur.

Düşünceni doğrult, iyi bak; çünkü düşüncede o irfan incisinin parıltılarından.

Kulaktan gönüle gelen her cevaba göz; 'Onu bırak da cevabı benden duy' der.

Kulak arabulucudur. Kavuşup buluşansa gözdür. Göz hâl sahibidir. Kulak ise dedi-koduya dalmıştır. Kaal sahibidir.

Ateşin varlığını sözle bildik. Bu varlığa sözle yakın hasil ettinse, yani 'İlme'l-yakîn' mertebesine ulaştınsa, bu mertebede kalma, o ateşte pişme gibi yanmayı da iste.

Yanmadıkça ateş hakkındaki ilmin 'Ayne'l-yakîn' (=gözle görüp inanmak) değildir. Bu mertebeye erişmek istiyorsan, ateşe dal, ateş içinde otur.

İşitilen sözler kulağa girse ve kulak hakikati içine sindirse, göz gibi

olur. Yoksa sözler kulağa takılır kalır. İçeriye yol bulamaz.

Allah peygamberleri kendi ihtiyacı olduğu için değil; lütfundan, kereminden, büyüklüğü icabı halka doğru yolu gösterebilirler, kurtuluşu haber versinler diye göndermiştir.

Allah şu kirlî çamurdan nebîler, veliler gibi mânevi değerleri üstün padişahlar yaratmıştır.

Topraktan yaratılanları arıttı da, onları üstün varlıklar kıldı. Onları göklerde yaşayanlardan bile ileri geçirdi.

Allah kendi kudret ve büyüklüğü ateşinden bir alev aldı ve onu cemali tecellisi ile saf bir nûr haline koydu. Sonra o saf nûr ile kâinatta mevcut bütün nûrları parlattı." Diyerek Mesnevi'yi okudu. O nûr'un Âdem (a.s.)dan Şit'e, Nûh'a, İbrahim (a.s.)a, İsmail (a.s.)a, Hz. Dâvud, Hz. Süleyman, Hz. Yakub, Yusuf (a.s.), Hz. Musa, Hz. İsa'nın o nûr ile uyanık olduklarını, o nûr'un Hz. Muhammed (sav)e kadar geldiğini anlatarak yine Mesnevi'den Mevlâna'nın bir beyitini okudu;

"O büyük ve eşsiz nûr hakkı için ki, bu ve şu denilen şeyler ondandır. Bütün içler, bütün özler ona nisbetle kabuk gibidir" diyerek "Ruhumuzun asıl gıdası olan manevi gıdanın Allah'ın nûr'u olduğunu bize anlatmıştır" dedi.

Yahya Şerif, Mustafa ve Tadadoşi'ye, uzun uzun Peygamber Efendimiz'den bahsetti. Tadadoşi'nin en çok "Peygamber Efendimiz'in kutluluğu yüzünden Ensar arasındaki düşmanlığın dostluğa çevrilmesi" konusu ilgisini çekti. Yahya Şerif Mesnevi'deki ilgili beyitleri bularak okumuştı;

"Medine'de 'Evs' ve 'Hazrec' adlarında iki kabîle vardı. Bunlar; birbirlerinin kanını içecek can düşmanları idiler.

Hız. Mustafa'nın feyzi ve Müslümanlığın nûru ile onların kinleri yok oldu gitti.

O düşmanlar önce bağdaki üzümler gibi, yani üzüm salkımındaki taneler gibi birbirlerine bağlı idiler; birbirlerinin kardeşi idiler.

'Müminler kardeşler' sözünün tesiri altında kaldılar da, sıkılmış

üzüm taneleri gibi ezildiler.

Salkımdaki üzümler görünüşte birbirlerinin kardeşidirler, fakat sıkılıp ezilince birleşirler, tek bir sıra olurlar.

Kâfir koruk ile mümin üzüm birbirine zıttır. Çünkü biri ekşi, biri tatlıdır. Fakat koruk olgunlaşıp da üzüm halini alınca, aradaki zıtlık kalkar, o da üzümün iyi bir dostu olur.

Taş kesilen, ham kalan kuruğu, Cenab-ı Hakk, ezelde kendisine iman tatlılığı verilmeyen kâfire benzetmiştir.

O, ne kardeş, ne de bir tek can olur. O, kötülükte iğrenç bir dinsiz olur kalır.

Hakikati göremeyen kör kâfirin sırrının söylenmemesi daha iyidir. Nasıl ki, cehennem dumanının İrem Bağı'ndan uzak kalması daha hoştur.

Ümitsiz olmamak gerekir. Kâfir koruklara da Allah acır, onların içindeki istidatlı iyi koruklar, sonunda gönül ehlinin nefes ve terbiyesi ile müminlere karışır, bir tek gönül sahibi olurlar.

Hepsi de üzüm olmaya koşarlar. Aradaki ikilik, yani korukluk ve üzümlük farkları ile beraber, kin ve kavga da kalkar."

Yahya Şerif, Mesnevi'den bu beyitleri okuduktan sonra;

"Müminler kardeşler. Kardeşlerinizin arasını uzlaştırınız. Allah'tan korkun da Allah'ın merhametine ve rahmetine nâil olun!" (Hucurat Sûresi 10) u okudu.

Tadadoşi;

"-İrem Bağı'dan uzak kalmak dediniz, biraz açar mısınız?"

"-İrem Bağı; Âd Kavmi'nden Şeddad'ın cennete benzesin diye Yemen'de yaptırmış olduğu bir köşk ile bahçenin adıdır. Buna 'Direkli Köşk' adı da verilir. Bir kerpici altından, bir kerpici gümüşten imiş. Bahçesinde süt ile baldan dereler akarmış. Derelerde çakıl taşı yerine inciler varmış. Mevlâna Mesnevi'nin 2. Cildinde bundan bahsediyor.

Bakın, Mesnevi'de ne diyor, size bu beyti de okumak istiyorum;

'Ey hiçbir şeyden haberi olmayan kişi! Sen sûrete, görünüşe kapılmışsın da, bilgi ağacını bayağı ağaç sanmışsın. O yüzden de ağacın dalından meyve koparamamışsın' diyor. Sevgili Peygamberimiz Efendimiz; 'Cennet ağaçlarından bir ağaca rastladığınız zaman, onun gölgesinde oturun ve yemişinden yiyin!' diye buyurmuş. Sahabeden birisi; 'Ya Resûlallah! Cennet ağacına biz hayatta iken nasıl rastlayabiliriz? Yani bu hal bize bu dünyada nasıl mümkün olur?' diye sormuş. Peygamber Efendimiz de bu soruya cevap olarak; 'Gerçek bir bilgin rastladığınız zaman, cennet ağaçlarından bir ağaca rast gelmiş olursunuz' diye buyurmuş. Bu hadisle Resûlullah Efendimizin ilme ne kadar kıymet verdiğini bir kez daha anlıyoruz. Yani 'ilim, müminin yitiğidir, nerede bulursa alır' dediği gibi...

Hz. Mevlâna Yine Mesnevi'nin 2. Cildinde,

'Aslında bu dünya, 'Küllî akl' ın bir düşüncesinden ibarettir. Akıl padişaha benzer; şekiller, suretler onun elçileri, peygamberleri gibidir' diyerek; Akl-ı Küll, ilk yaratılmış olan büyük nûrdur ki, her şeye hakim olan odur. Ona 'Hakikat-ı Muhammediye' de derler."

Tadadoşi, Hz. Mevlâna'nın hatta Yahya şerif'in, Hz. Muhammed'in hadisinde bildirdiği cennet ağaçlarından birer kıymet olduklarını düşündü. 'O halde onların gölgelerinde oturup, yemişinden yemeliyim' diye düşündü...

Yahya Şerif yine Mesnevi'den bir beyit okudu;

"Ey haris kişi! Nefislerine uyan kişilerin hallerini Kur'an'da oku da gör! 'Şehirleri delik deşik ettiler, fakat kaçacak yer bulabildiler mi?'" ve bu beyitin açıklamasını yaptı;

"Bu beyitte geçen âyet, Kâf Suresi'nin şu meâldeki 36. Ayetidir. 'Zamanları halkından ne kadar çok kişiyi, yâ Muhammed, senin kavminden önce helak ettik. Onlar (Bazı ticaret için mal götürüp getirmişler ve çok kazanç sağlamışlardı.) Onlar ölümden veyahut ilahî kazadan sığınacak bir yer bulabildiler mi?'" diyerek açıkladıktan sonra, Mesnevi-i Şerif'in birinci cildine Hz. Mevlâna'nın yazdığı önsözünü okudu;

"Bu kitap, Mesnevi kitabıdır. Mesnevi, hakikate ulaşmak ve Allah'ın sırlarına âgâh olmak, akıl erdirmek isteyenler için bir yoldur. Mesnevi din asıllarının asıllarının asıllarıdır. Allah'ın en büyük şaşmaz şeriatı, hakikate giden nurlu yoludur. Mesnevi içinde kandil bulunan kandillğe benzer. Sabahlardan daha nurlu bir sûrette parlar. Hakikati arayan gönüller için bir cennettir. Mesnevi'nin pınarları var, dalları var, budakları var, bu pınarlardan bir tanesine 'Selsebil' derler. Burası makam sahiplerince, kalpleri uyanık insanlarca en hayırlı duraktır. En güzel dinlenme yeridir. Hayırlı insanlar, iyi kimseler, orada yerler, içerler, neşelenirler, ferahlanırlar. Mesnevi imanlılara şifa, imansızlara hasrettir. Nitekim Hakk: 'Kur'an'ı Kerim ile çoğunun yolunu azıtır, çoğunun yolunu doğrultur. Hidayete eriştirir' demişlerdir. Şüphe yok ki Mesnevi, temizlenmiş kişiler için gönüllere şifadır. Hüzünleri giderir. Kur'an'ı açıkça anlamaya yardım eder. Huyları güzelleştirir. Gönülleri temiz insanlardan, hakikati sevenlerden başkalarının Mesnevi'ye dokunmalarına müsaade yoktur.

Mesnevi alemlerin Rabbi'nden gönüle inmiş hakikatleri ihtiva eder. Gerçekten de Mesnevi Rabbü'l-âlemin tarafından ilham olunmuş bir kitaptır. Bâtıl onun ne önüne geçebilir, ne de ardından. Allah onu korur.

Allah'ın rahmetine muhtaç zayıf kul, Belh'li Hüseyin oğlu Muhammed'in oğlu Muhammed -Allah onun Mesnevi'sini kabul buyursun- der ki; 'Şaşılacak ve nadir söylenir hikayeleri, hayırlı ve büyük sözleri, delalet incilerini, zâhidler yolunu, lafzı az, mânâsı çok olan bu manzûm Mesnevi'yi, dayandığım, güvendiğim zâtın, bedenimde rûh gibi hâkim bulunan kişinin dileği ile uzatmak ve etrafıca yayıp genişletmek için çalıştım, çabaladım. O zât Hakk dininin Hüsâmı (kılıcı) Hasan oğlu Muhammed'in oğlu Hasan'dır. Allah ondan razı olsun. Aslen Urumlu'dur. 'Kürt olarak yattım, Arap olarak kalktım' diyen, kadri yüce Şeyh Ebu'l-Vefa'nın soyundan, Allah, onun rûhunu ve soyundan gelenlerin rûhlarını kutlasın.

Hamd âlemlerin Rabbi olan Allah'adır. Allah'ın Rasûlüne Allah rahmet eylesin... Selâmetler versin. Ve onun tertemiz soyunun ve sahabesinin hepsine rahmet etsin.

Âmin, yâ Rabbe'l-Âlemîn... "

O sırada kapı birkaç kez tıklatıldı. Mustafa şifreyi anlamış gibi yerinden kalkarak kapıyı açtı, kapının önüne bırakılmış tepsiyi alarak getirip ortaya koydu. Tadadoşi, 'Yahya şerif'in yaşlı hanımı rahatsız etmemek için içeriye girmedi galiba' diye düşündü.

Tepside Japon usulü hazırlanmış yeşil çay ve kahve vardı. Mustafa, Yahya Şerif'in kahvesini ikram etti. Tadadoşi'ye, çay mı, kahve mi içmek istediğini sordu, çay içmek istediğini öğrenince Japon usulünce sundu. İçerken de sohbet ettiler. Daha doğrusu, Yahya Şerif konuştu, Mustafa ile Tadadoşi dinledi. Sohbet yine Mesnevi konulu idi.

Yahya Şerif;

"Bugünün insanının hayat şartları ile yedi asır öncesinin insanı arasında elbette çok fark vardır. Bu atom devri insanı maddi imkanlar elde etmiş, zenginleşmiş, adeta makineleşmiş, kendini birçok hususlarda rahata kavuşturmuştur. Fakat mânâ yönünden fakir düşmüştür. Eski insanın sabrını, ilim aşkını, mânevi gücünü kaybetmiştir. Çünkü bitmez, tükenmez ihtiyaçlarının ve sonsuz isteklerinin esiri olarak çırpınıp durmakta ve dolayısıyla hayatı kendine zehir etmektedir. Böyle bir insan okumak için fazla zaman ayırmadığı gibi, uzayıp giden, birbirine karışan hikayeler içinde sabrı da tükenmektedir. Aslında Mesnevi bir hikaye kitabı da değildir. Mesnevi hakikatler kitabı, irfan kitabıdır. Hz. Mevlâna, Mesnevi'nin 1. Cildinin önsözünde: 'Mesnevi, hakikate ulaşmak ve Allah'ın sırlarına âgâh olmak isteyenler için bir yoldur. Mesnevi, temizlenmiş kişiler için gönüllere şifadır. Hüzünleri giderir. Kur'an'ı açıkça anlamaya yardım eder. Huyları güzelleştirir' diye buyurmaktadır. Mevlâna eserini etkili kılmak, fikirlerini, duygularını daha güzel açıklamak için bazı garip, müstesna hikayeleri örnek olarak vermekte, irfan sahibi kişileri adeta büyüleyen güzel beyitlerini, bu hikayeler arasına sıkıştırmaktadır. Birbiri içine giren bu nadir hikayeler arasında gizlenmiş bulunan Mesnevi cevherlerini, bu ilâhi hikmetleri bulup çıkarmak için çok dikkatle uğraşmak, emek sarfetmek ve çok sabırlı olmak gerekmektedir.

Mevlâna, Mesnevi'nin başına kendi mübarek eliyle yazdığı on sekiz beyit içinde neyin ağzından şunları söylemektedir:

'Ney dinleyen her insan, benim neler dediğimi anlayamaz, benim feryâdımı duyamaz, ayrılık acısı çekmiş, gönü yaralanmış, içli bir insan isterim ki, dertlerimi, acılarımı ona anlatayım'

Mesnevi'yi sevmek için de bu vasıflar gerek. Ama insan olarak hepimizde bu duygular vardır. Fakat hayat şartları yüzünden bu duygular körelmiştir, paslanmış. İşte Mevlâna Mesnevi'si ile bu duygularımızı uyandırmakta, bize heyecan vererek, Hakk yoluna, dine, Hz. Muhammed'in yoluna çağırmaktadır.

Bir İslâm velisinin bu şaheserine nasıl sırtımızı çevirebiliriz? Nasıl olur da Mesnevi ile gereği gibi ilgilenmeyiz? İlâhi aşktan bahseden, bizim nereden geldiğimizi, nereye gittiğimizi haber veren müsamahalı bir görüşle insanı, insanlığı sevdiren bu mübarek kitabı dikkatle okumaya ve içimize sindirmeye bugünün insanı olarak çok muhtacdır" diyerek adeta tasavvuf ansiklopedisi sayılan bu irfan hazinesi şaheser hakkında Şefik Can'ın sözlerini tekrarladı.

Yahya Şerif konuştuğunda, Tadadoşi'nin gözünde büyüyor, hayranlığını artırıyor. "Ne kadar da bilge bir insan! Sabır ve şükür denklemini hayatında çok güzel kurmuş. Çoğu insanda rastlanmayacak bir akıl ve gönül iklimine sahip. Hayatı diğer insanlar gibi ıskalamıyor, yaşamı diğer insanlardan çok daha farklı ve rahatlatıcı algılıyor, sırrı İslâmiyet olsa gerek! Hz. Mevlâna'yı ne güzel anlatıyor. O, Mevlâna'daki aşkı anlatırken sanki yüzüme ılık ılık meltemler esiyor, gözlerimin önüne atlas denizlerden kopup gelen köpüklü dalgalar yayılıyor, kulaklarımı Pir'in türbesindeki büyüleyici sesi dolduruyor" diyordu kendi kendine.

Tadına doyum olmayan sohbet uzadıkça uzamış, Yahya Şerif yorulmuştu. Ama sohbet konusunun güzelliğinden ve tadından, yorulduğuna aldırılmıyordu.

Tadadoşi içinden, "Bedensel olarak çok yaşlı görünse de, zihinsel olarak son derece sağlıklı ve etkileyici" diye geçiriyordu. Bu mübarek zatın her ne kadar zihinsel olarak sağlıklı olduğunu gözlemlese de, sohbetin devamını arzu etse de, bunun doğru olmadığını, Yahya Şerif'in artık dinlenmesi gerektiğini düşünerek:

"-Efendim! Değerli sohbetinizden fevkalade zevk aldım ve

faydalandım. Kıymetli vakitlerinizi bize ayırdığınız için çok teşekkür ederim. Müsaadenizi rica ediyorum" dedi.

Yahya Şerif, kendisinin de çok memnun olduğunu, sair zamanlarda da ziyaretine gelmelerinin kendisini mutlu edeceğini söyledi. Mustafa ve Tadadoşi, bu mübarek insanın elini öperek ayrıldılar.

Mustafa, Tadadoşi'ye; Japonya'da 2003 yılı Türkiye Yılı seçilmesi nedeniyle ünlü fotoğraf sanatçıların eserlerinin yer aldığı The Japan Foundation Forum Galerisi'ndeki sergi'yi gezmelerini teklif etti. Tadadoşi bu teklifi memnuniyetle kabul etti.

Sergide dünyaca ünlü Türk fotoğraf sanatçıları Ara Güler ve Ahmet Ertuğ'un resimleri sergileniyordu. 50'li ve 60'lı yıllarda Galata, Kumkapı, Tophane ve Beyoğlu gibi İstanbul'un değişik köşelerinde çektikleri ilgi çekici siyah-beyaz insan ve mekan fotoğrafları yer alıyordu.

Tadadoşi, sergiyi gezerken İstanbul ve Konya sokaklarını hasretle hatırladı. Mustafa, Tokya'daki bu serginin yanı sıra Türkiye'de de sergilerin gerçekleştirildiğini 'Sanat Uçgeni'nde buluşan Türk ve Japon sanatçıların, Türk ve Japon güzel sanatlarından her iki ülkeye özgü; Ebru, Kakejuku, resim, cam, kaligrafi eserlerinin dünyanın eşsiz mekanları arasında bulunan Topkapı Sarayı, Türk İslâm Eserleri Müzesi ve Arkeoloji Müzesi'nde buluşarak iki ülke arasındaki kültürel alışverişin devamını, gelişmesini, dostluk ve dayanışmasını sağlayarak yeni bir dönemin başlayacağını söyledi.

Tadadoşi, ülkesi ile Türkiye arasındaki dostluk ve dayanışmaya yönelik bu çalışmaların devamını canı gönülden istiyordu. "Belki de, binlerce Japon benim yakaladığım aşk iklimini yakalayarak, içlerindeki onulmaz boşluğu doldurabilirler. Çalışmaların Mevlâna ağırlıklı olmasını arzu ediyorum, bunun için çalışacağım. Mevlâna ağırlıklı etkinlikler çok daha etkili olur. Böyle büyük bir değere sahip olan Türkler Mevlâna eksenli hoşgörü ve sevgi felsefesini dünyaya yaymalı, yaymak zorundalar. Bu onların yerine getirmek zorunda oldukları bir insanlık görevidir" diye düşünüyordu.

JAPONCA'YA ÇEVİRİLMİŞ KUR'AN'I KERİM'İ OKUYOR

Tadadoşi, evine geldiği zaman akşam olmuştu. Bir müddet bahçesindeki kestane ağaçlarının altında bulunan sandalyesine oturdu, günün muhasebesini yaptı. "Güzel ve doyurucu bir gün geçirdim ama hâlâ içimde bir şeylerin eksikliğini duyuyorum. O eksiklik, Yahya Şerif'in sohbetinin en tatlı yerinde bile beni bırakmıyor, huzursuzluk hissettiriyor" diye mırıldandı. Ellerini kafasının arkasında kilitleyerek gökyüzüne doğru baktı. Sanki yıldızlar birbirlerine ışıktan oklar gönderiyorlar, ayın yanına güneş de yaklaşmış birlikte ışık yayıyorlar gibiydi. Hayran bakışlarla gökyüzünü uzun süre seyretti. Doğu tarafından gelmekte olan kara bulutlar rahvan at gibi ığralanarak mehtabı bir kapatıyor, bir gösteriyor, çalkalanıyordu. Tıpkı içindeki anlam veremediği mutluluk ve huzursuzluğun bir arada çalkalandığı gibi... Yüzüne düşen yağmur habercisi tek tük damlalar hızlanmaya başlayınca evine girerek yemeğini yedi, üzerine eşofmanını giydi, eline; çağdaş uygarlığın otorite simgesi denen kumandayı alarak televizyon kanallarında gezindi, "Yahya Şerif'in o tatlı sohbetinden sonra ekrandaki görüntüler, tatlının üzerine ekşi yemek gibi oluyor" diyerek, televizyonu kapattı. Gözü televizyonun üzerine koyduğu, Japonca'ya çevrilmiş Kur'an'ı Kerim'e kaydı. Yerinden kalkarak aldı. Çalışma masasına geçerek ışığını yakıp okumaya başladı.

İlk okuduğu sayfalarda pek derinliği anlayamadı. Tekrar tekrar aynı ayetleri okumaya başladı. Okudukça daha iyi anlıyordu. Saatler geçmişti ama hâlâ okuyor elinden bırakamıyordu. O hafta boyunca, iş çıkışlarında doğru evine gelerek Kur'an'ı Kerim'i okumaya ve anlamaya çalıştı. Yirminci yüzyılda ancak keşfedilebilen birçok bilimsel buluşların ve gerçeklerin on dört asır önce Kur'an'da açıklanıyor olması bütün benliğini allak bullak etmişti.

Kendi kendisine "Bu kadar mükemmel bir din olmasaydı, hiç inanır mıydı Mevlâna? Hz. Muhammed, o kadar mükemmel bir insan olmasaydı, hiç izinden gider miydi Mevlâna?" diye düşündü.

Tadadoşi, haftalar süren okumadan ve beyin muhasebesinden sonra, Müslüman olmaya karar vermişti. Bu önemli kararını Yahya Şerife söylediği zaman, normalde birilerinin yardımıyla yerinden

kalkabilen bilge kişi, kendinden hiç umulmadık bir atiklikle yerinden kalkıp Tadadoşi'yi kucakladı ve ona şehadet getirterek "İslamiyet'i seçmen hayırlı olsun" diyerek adını da "Taha" olarak değiştirdi.

Artık Taha (Tadadoşi) kendisini tüy kadar hafif hissediyor, bütün boş vaktini İslamiyet, emir ve yasaklarını öğrenmekle geçiriyordu. Yahya Şerif'in evinin müdavimlerinden olmuştu. Onu görmek Yahya Şerif'i de mutlu ediyordu. Taha (Tadadoşi) nın Müslüman olmasına vesile olan Hz. Mevlâna ile ilgili bütün bildiklerini anlatıyordu. Tadadoşi'deki sıradışı Mevlâna hayranlığının farkındaydı. Bu hayranlık, İslamiyet ile bütünleşerek yeşeriyor, kuvvetleniyordu.

Yine bir Pazar günü, Tadadoşi, Yahya Şerif'in karşısına diz çöküp oturmuş, ağzından çıkacak kıymetli sözleri bekliyordu.

Yahya Şerif elindeki kitabı bıraktı, gözlüklerini çıkardı ve tarihlerin bağında bir vefa çiçeği gibi açan erenlerden Şeyh Galip ve Şeyh Galip'in Mevlâna sevgisini anlatmaya başladı;

"Yıl 1792. Genç Osmanlı padişahı Üçüncü Selim'in saltanat arabası Galata'ya doğru yol alıyordu. Sokaklardaki halk, hükümdarın güzel ve nazik yüzünü seçer gibi olunca büyük bir heyecana kapılıp: "Gene Mevlevihaneye gidiyor" diye birbirlerine haber veriyorlardı.

Büyük bir bestekâr ve şair olan hükümdar aynı zamanda alçakgönüllü bir Mevlevi dervishi, bir Hakk âşığıydı. Gerçekten o gün Galata Mevlevihanesine "Mukabelede" bulunmak üzere gidiyordu. Şaheser bestelerinden biri olan "Suzi dilârâ ayini şerif"ini o günkü mukabelede dinleyecek, semâhanenin kubbelerinden dökülen o ölümsüz nağmelerle yıkanarak varlığını dünya gamından ve kirlerinden temizleyecekti.

Üçüncü Selim oraya geldiği zaman, Şeyh Galip ve Meydancı Dede'yi, üzerlerinde tören hırkaları, kendisini bekler buldu. Selamdan sonra şeyh ve padişah aynı zamanda yerlerine oturdular. -Osmanlı hükümdarları bir Mevlevi tekkesine geldikleri zaman karşılanış yöntemi başka yerlerdekilere aynı değildi- Üçüncü Selim o anda kendini, hakir, fakir bir dervişten başka türlü görmüyordu.

Meydancı Dede ayakta, niyaz durumunda bekledi. Vakit gelince Üçüncü Selim'i Hünkâr mahfeline götüren Meydancı Dede: "Tennureye selâ ya hû" sesiyle bütün Mevlevileri göreve davet etti, az sonra büyük bir düzen, tarifsiz, takat getirilmez bir sükun ve vecd içinde mukabele, Suzi dilara ayiniyle başladı.

Şeyh Galip, soluk yüzünü süsleyen sakalı ile semahanenin ortasında bir elif gibi çekilen hüzünlü bakışlarıyla, sanki dilara ayini onun varlığında somut bir ifade bulmuştu. Üçüncü Selim'in zaman zaman Şeyh Galip'e dalan gözleri şeyhin şahsında bestesinin elle tutulur kişiliğini görür gibi oluyordu.

Tennureleri açıla açıla, sahiplerini gökyüzüne ulaştıracakmış gibi "Çark atan" semazenlerin yüzünde bir dirhem kan kalmamıştı. Neyzenler, kudümzenler, naathanlar, o gün her günkünden mest, her günkünden daha âşıktılar. Dünyada mı, ahirette mi yaşadıklarından habersiz, eriyip akıyorlardı.

Seyredenlerden biri dayanamadı, yanındakinin kulağına eğilerek: "Eğer bugün, Hz. Mevlâna bu ayini şerifte maneviyatıyla bulunmadıysa ben de bir şey bilmiyorum. Onu şurada, ta yüreğimin üzerinde hissediyorum, kokusunu duyuyorum" diye fısıldadı.

Ayin bitip aşçıbaşı Şair Hulusi Dede ellerini Şeyh Galip'e karşı kaldırıp: "Barekallah ve berekatı kalamullah..." diye dua başladığı zaman artık kimsede hal mecal kalmamıştı."

Taha(Tadadoşi);

"-Şeyh Galip'te bir çelebi miydi?"

"-Çelebi değildi, ancak Şeyh Galip'in babası Mustafa Reşit Efendi, bilgili olduğu kadar da şair ruhlu bir insandı. Oğluna İslâmî bilgilerle birlikte tasavvuf bilgisini ve yaşantısını da öğretip aktarıyordu. Galata Mevlevihanesi'ne devam ederken kendisinden hiç mi hiç memnun değildi. İçi tarifsiz kederlerle doluydu. Maddesine dar gelen ruhunu bir yerde oyalıyamıyor, hiçbir şeyle avunup teselli bulamıyordu.

Bir sabit fikir olarak istediği tek şey, bir gün Konya'ya Mevlânâ Dergahı'na gitmek ve orada çileye soyunmaktı. Orada kaybolmak,

unutulmak, devasız sandığı dertlerden kurtulmak istiyordu. Bunların bin bir günlük çile içinde eriyip biteceğine inanıyordu."

Taha(Tadadoşi), "Tıpkı benim gibi" diye düşünerek, dikkatle dinlemeye devam etti. "-Bu düşünce ve inanç günün birinde varlığını o kadar sardı ki, sonunda her şeyi göze alarak Konya'ya doğru yola çıktı. Geçen zaman içinde Dedelik payesine erişmiş ve 'Hücrenişin' olmuştu. Daha sonra 'Hüsn ü Aşk' adlı büyük eserini meydana getirdi ve;

'İlhamımı Mesnevi'den aldım

Çaldım, veli miri malı çaldım'

Diyerek ilhamının kaynağının Mesnevi olduğunu söylemiştir. 'Hüsn ü Aşk' baştan başa bir feryat figandır. Gerçekten esrarını 'Mesnevi'den almıştır. Şeyh Galip, çaresiz, ümitsiz, güçlü bir dünya aşkıdan geçerek yana yana, pişe pişe ilahi aşka, anlam aşkına erişmiştir.

Şeyh Galip Hz. Mevlâna'yı çok derin ve özlü bir anlayışla sevmiştir. Üçüncü Selim Konya'da Hz. Mevlânâ türbesini onartmış ve mübarek sanduka üzerine örtülmek üzere yeni bir puşide yaptırılmıştır. Bu kutsal emaneti yerine ulaştırmak görevi de Şeyh Galip'e verilmiştir. Şeyh Galip, bu suretle ikinci Konya haccını yapmış, âşıklar kâbesini bir defa daha ziyaret etmiştir. Bu münasebetle söylediği kasidenin hatırımında kalan bir kısmı şöyle;

Selim'i Evvel'e olmuştu zâhir sırrı Muhyiddin

Bu sultanı celâdet-pîşeye feyzi Celâleddin

İdip hem türbesin tamir, hem puşidesin tezyin

Bu takrib ile oldu âlemi mânâde şehrayîn

Şeyh Galip, emaneti Konya'ya götürüp döndükten sonra Hünkârla şeyh odasında baş başa sohbet ederler. Rivayet edildiğine göre hünkâr yorulan başını bu çok sevdiği şairin dizine koyar ve Konya havadislerini dinleyip gözünü gönlünü, yar semtinde esen hava ile yıkadıktan sonra: 'Şeyhim' der 'Söyle söyle durma! Bana Hz. Mevlânâ'yı, onun kerametlerinden bir kerameti söyle, söyle ki ruhum senin güzel sesinin bana ulaştırdığı bu sözle şifalansın!'

Şeyh Galip gülümser,

‘-Hünkarım, Hz.Mevlâna’nın en büyük kerameti şimdi burada geçiyor. Bir hünkar, benim gibi bütün meziyeti hakir, fakir bir derviş olmaktan öteye gidemeyen bir acizin dizine yatmış, kendini söyletiyor. Bu keramet değil de nedir?’ diyor. -Şimdi İstanbul’da Galata Mevlevihanesi’nin hamuşanında yatmaktadır-

Taha(Tadadoşi) büyük bir istekle;

“-Tekrar İstanbul’a gittiğim zaman mezarını ziyaret edeceğim” dedi.

Yahya Şerif;

“-Evet oğlum Taha, Hz.Mevlâna, edebiyatta, şiir dünyasına, dolayısıyla şairlerin sanat anlayışları konusunda da yeni ufuklar açmıştır. Vefatından günümüze kadar, fikirleri, felsefesi, eserleri ve sadece kendi çağını değil, yüzyılları kucaklayan hoşgörüsü ile gönüllere taht kurmuş olan Mevlâna, bitmez tükenmez bir ilham kaynağı olarak gerek Doğu, gerekse Batı aleminde bilim ve sanat adamlarınca hayranlık ötesi bir ilgi ile araştırma konusu olmuş ve olmaktadır. Molla Câmî’yi ise, ‘Peygamber değildir ama kitabı vardır’ fikrine götürmüştür. Hatta bazı ressamın fırçalarına da ilham kaynağı olmuştur. Bilmem biliyor musun? Rembrand bunlardan bir tanesidir.”

“-Evet efendim. Çok beğendiğim ressamın arasındadır.”

“-Hz.Mevlâna’nın mistik lirizmi, Arayışlar Devri’nde de, sözün özünü ve güzelliğini arayan birçok kültür adamına ilham kaynağı olmuş ve günümüzde de olmaya devam etmektedir. Hakkında ciltler dolusu yazılar yazılmıştır. Fikri ve felsefesi ile XIII.yy.da büyük bir kargaşa içinde olan Anadolu insanına bir ümit ve teselli kaynağı olarak ihtiyaç duyduğu huzuru tebliğ eden Hz.Mevlâna’nın şiire yansıyan en önemli özelliği, şüphesiz ki, onun ilâhi yaratıcının bir görüntüsü olarak değerlendirdiği insan ve insanlık kavramı üzerindeki hassasiyetidir. O, ‘görünüşte küçük ancak gerçekte büyük bir alem’ olan insana, insan felsefesine eğilerek bir açıdan felsefi antropoloji yapmıştır.

Vahdet-i Vücut felsefesine göre bütün görünümünün temelinde ‘Mutlak Hakikat’olan Allah vardır. Bütün yaratılmışlar, nihayetinde O yaratıcının birer görüntüsünden ibarettir. Ancak insan, bütün yaratılmışlar içinde son derece özel bir konuma sahiptir. Kur’an’ı Kerim’in Hicr ve Secde Surelerinde de belirtildiği üzere Allah(cc), kuluna kendi ruhundan üflemiş ve onu eşref-i mahlukat olarak yaratmıştır. O halde insan kendisine tanınmış olan bu imtiyazın şuuruyla hareket etmelidir. Kâinatın yaratılış sebebi olarak, ham iken pişmeli, yanmalı ve bütün özellikleri ve güzellikleri ile sadece bir görüntüsü olduğu yaratıcıya dönmelidir. Nefsani arzularından sıyrarak maddi varlığını eritmeli, erdem, fazilet, hoşgörü, sevgi gibi ulvi kavramlarla bütünleşerek öze dönmelidir. Yunus’un ifadesiyle ‘Yaratılmışı sevmelidir, yaratandan ötürü’, hoşgörülü olmalıdır. Hatta sadakatsizliğe bile hoşgörü göstermeli, düşmanının dahi, kırk gün iyiliğini söyleyerek kazanmaya çalışmalıdır. Bir Türk şairin ifadesiyle söylesek, ‘Sevgi, inanç ve hoşgörü timsali olarak her estiği yere bahar havası götürmeli’, ‘Göstermelidir nura gark edip varı, Yâr etmelidir sinesinde ağyarı.’. Ona göre, ‘Sevgiden acılar tatlılaşır, sevgiden bakırlar altın kesilir, sevgiden tortulu bulanık sular arı, duru hâle gelir. Sevgiden dertler şifa bulur. Padişahlar kul olur.’

İşte kaynağını Allah aşkı ve Allah sevgisinden alan bu maneviyat, kendini yalnız ve biçare hisseden, şefkat, fazilet ve hakikati onun mânâsında bulmaya çalışanların duygularına tercüman olan Esrar Dedelerde ‘Yadigâr-ı der-i Mevlâna’ olmuş, Leylâ Hanımlarda ‘Dil-i viranı tamir eyleyen sırr-ı aşk’, Ziver Paşalarda ‘Hünkar-ı velayet, sultan-ı keramet, şah-ı inayet’ olmuştur. Âşık Veysel ‘Âşıkların kâbesi, gönüllerin kiblesi Mevlâna’nın eşğine yüz sürme, el bağlayıp divan durma’ arzusunı belirtmiş, Halide Nusret Zorlutuna ‘dalında bülbül, eşğinde kul’ olmak istemiştir.

Mevlâna’ya göre, nefsin terbiye eden insan, Tanrı sevgisiyle şereflenecek ve ona kavuşma arzusu duyacaktır. Ona göre ölmek, şeker şerbettir. Bu düşünce ki, bir anda ölüm kavramının soğuk yüzünü ortadan kaldırır ve ölüm anını, hasret çekilen en büyük sevgiliye kavuşma anı haline getirir. O an her şeyin bittiği değil, hakiki ölümsüzlüğün başladığı an, Allah’tan kopup gelen insanın bütün günahlardan arınarak tekrar ona kavuştuğu, ölümsüzleştiği andır.

Mevlâna, öldükten sonra mezarının ariflerin gönlünde olacağını söylemiştir. Şair Hüdayî, noksan gönüllerin Mevlâna'nın eşiğinde kemale ereceğine işaret ederken, Mesnevihan Mahmut Dede bir gazelinde Mevlâna'nın dergahının ehl-i aşka bütün sırları açan âlâ bir dergah olduğunu vurgulamıştır.

Bazı şairlerin de dediği gibi, Mevlâna'nın dergâhı XII.yy.da halkı irşad amacıyla mesken tuttuğu dört duvarla çevrili bir mekan değildir. Onun dergahı, kavgasız, gürültüsüz bir dünya arayışı içinde olan günümüz insanına ışık tutan fikirleri, araştırıldıkça daha iyi anlaşılan eserleridir. Onun dergahı Fih-i Ma Fih'tir, Divan-ı Kebir'dir. Nihayet bütün İslam Alemi'nde Kur'an'dan sonra en mukaddes kitap olarak bilinen ve bir anlamda Mevlâna'nın hayat felsefesinin özü sayılabilecek olan Mesnevi'dir.

Nefi'nin ifadesi ile her beyti bir irfan âlemi olan bu eser, her zerresi ile güneşe denk bir parlaklık taşır. Hemen her bahsinde Kur'an kıssaları geçmesi ve birçok beyitlerinde ayet ve hadislerden iktibas ve tazminler ihtiva etmesi hasebiyle, 'Kur'an'ın içyüzü' olarak da tanımlanmış olan Mesnevi'nin taşıdığı bu kudsiyet, asırlar sonra II: Mahmut'un kardeşi Adile Sultan tarafından:

Nâzım-ı Mesnevi vü ramız-ı sırr-ı Kur'an

Tercüman-ı nebevi menba-ı irfan u vefâ

Mısraları ile dile getirilmiş, B.Keşfi Akgüneş, onu, 'Hal ehline kemâlullah' olarak nitelemiştir.

Dini bilgilerden pozitif bilimlere, astronomiden tıbbı, psikolojiden felsefeye, tarihten mitolojiye kadar uçsuz bucaksız bir ilim deryası olan Mevlâna Celaleddîn-i Rumî, bir taraftan Mevlevilik adı altında şekillenerek asırlara hükmedecek olan dünya görüşü, felsefe ve terbiye anlayışı ile feyz kaynağı olmaya devam ederken, diğer taraftan sanata ve sanatçıya da yeni bakış açıları kazandırmış, sanatı mabede sokmuş, ibadetin ayrılmaz bir parçası olarak görmüştür. Mevlevi Müsiki, Mevlevi Sema'ı, Mevlevi Edebiyatı onun açtığı ekolün alt dalları olarak sanat kavramına yeni bir boyut kazandırmıştır. Ancak onun sanatı, insanlığın hazlarına cevap veren bir sanat değil, ilâhî aşkı

kucaklayan bir sanattır.

Mevlâna ilk çağlardan itibaren insanların ruh coşkunculuklarının tezahürü olarak ortaya çıkmış olan raks ve müsiki sanatını ilâhî aşkın gönüllerde yarattığı ruh ürperişleri ile birlikte eritmiş, Türk şair Gökhan Evliyaoğlu'nun ifadesiyle, dine müsiki değil, müsikeye din getirmiştir. Reform niteliğindeki bu yenilik 'zamanla diğer tarikat salıklerince de mukabelelerde, birbirinden güzel binlerce ilâhî, kudümlerin, nedbelerin, halilelerin, bendirlerin iştirak ettiği büyük korolarla, yıllarca terennüm edilmiştir. Dini duyguların terennümünde onunla birlikte bir sembol olan 'Ney' Banarlı'nın ifadesiyle insanlara Tanrı karşısında ten kafesinden kurtulmanın ve yalnız vicdandan ibaret kalmanın şevkini duyurmuştur. Bu şevk Mevlevihanelerde yetişen İtrileri, Hafız Postları, Dede Efendileri sanatlarının zirvesine taşımıştır. Mevlâna'yı 'harikanın dehası' olarak değerlendiren Neyzen Tevfik, bazen vakt-i teraneler oluşturarak Mevlâna'ya yakın olmak istemiş, A.K.Şenol'a göre, 'Kevser-i irfan-ı Mevlâna ile doldurulmuş manevi bir kâse olan ney'in yarattığı ruh coşkuluğu ünlü şair Yahya Kemal'de

'Mesnevi şevkini eflâke çıkarmış nay'ız

Haşredeki hemnefes-i Hazret-i Mevlânâyız'

Mısralarına dönüşmüştür.

Aradan geçen yüzyıllara rağmen bıraktığı eserleri ile hâlâ bilim dünyasına araştırma konusu olan Mevlâna, dalga dalga ses olup gönül tellerini titretmeye devam etmektedir.

Çok sevdiğim bir Türk şairi var. Necip Fazıl Kısakürek:

'Anladım işi, sanat Allah'ı aramakmış;

Marifet bu, gerisi yalnız çelik-çomakmış'

Mısraları ile yeni bir sanat anlayışına ulaşan N.Fazıl Kısaküreklerde nihayetsizleşen bir ilhâm kaynağı olarak edebî söz olmuş, şiir olmuştur."

Taha (Tadadoşi) gönül dinginliği ile dinliyordu. Oysa, Yahya Şerif'in anlattıkları, Konya yolculuğu boyunca rehberin anlattıklarının ve okuduklarının bir özeti, bir benzeri, bir teyidi niteliğindeydi. "Bu

dinlediklerimi yüz değil bin kere dinlesem bıkmayacağımı düşünüyorum" diye mırıldandı. Ayrıca Yahya Şerif'in bu kadar bilgili, kültürlü oluşuna da hayret etmeden edemedi.

Yahya Şerif bir hayli yorulmuştu. İstirahat etmek için izin istedi. Taha koluna girerek ayağa kalkmasına yardım ederek, odasına götürüp yatağına yatırdı. Elini öperek dua etmesini rica etti.

MEVLÂNA SEVGİSİ KONYA'YA ÇEKİYOR

Taha(Tadadoşi)nin ruhundaki değişim rüzgârları bütün benliğini Konya'ya doğru çektikçe çekiyor, dayanılmaz hâle getiriyordu. "Bu yaşıma kadar şirketle haşır neşir oldum. Bütün varlığımla çalıştım. Bir süre kendime izin verip, ayaklarımın götürdüğü yere gidersem ne çıkar?" diye mırıldandı ve ani bir kararla, Konya'ya, Pir'e uçmaya karar verdi. Hemen ertesi gün şirketteki işlerini ayarlayarak uçak biletini aldı. Yahya Şerif ile vedalaştı. Mevlâna'ya hürmet ve selamını götüreceğine dair söz verdi.

Saatler sonra uçak, Türkiye semalarında uçmaya başlamıştı. Muhammed İkbal'in yaptığı gibi Türk semalarına girince ayağa kalktı. İstanbul havaalanına iner inmez Konya'ya uçak olup olmadığını öğrendi. Biletini alıp beklemeye başladı. Rehber'in ruhunu provake eden anlatışlarını hatırladı. Telefonunu çıkararak aradı. Epeyce sohbet ettiler ve Taha(Tadadoşi) İslâmiyeti seçerek Müslüman olduğu müjdesini verdi. Rehber bunu beklediğini, inanamayacağı kadar mutlu olduğunu söylerken sevinçten sesi ağlamaklı olmuştu. Bu müjdeli haberde kendisinin de payı olduğunu düşünüyor, mutlu oluyordu.

"-Bay Tadadoşi Mevlâna 'bil, bul, ol' demiştir. Maalesef çoğu gayrimüslüm, Mevlâna'yı biliyor, buluyor, çok seviyor ama Müslüman olamıyor! Size ne mutlu ki, bildiniz, buldunuz ve oldunuz. Tekrar tekrar hayırlı olsun diyorum" dedi.

Taha(Tadadoşi), Konya'ya bilet aldığını, müsaitse birlikte gitmelerini teklif etti. Rehber iç geçirdi, birkaç saat sonra, Karadeniz turunda rehberlik görevi olduğunu, müsait olsa gitmeyi kendisinin de çok

istediğini ama kendisine bir adres vereceğini, Konya'da ona yardımcı olabileceklerini, Hz.Mevlâna'ya selâm götürmesini söyledi. Taha(Tadadoşi) hemen adresi alarak çok çok teşekkür etti.

Saatler bir asır gibi geliyordu. Nihayet!.. Konya seferini yapacak uçağın alana indiği, yolcuların yerlerini almaları anons edildi.

Uçağın daha hızlı gitmesini arzuluyor, "Kanat takıp uçsam, bu uçaktan daha hızlı gidebilecek gibiyim" diye düşünüyor, sabırsızlanıyordu. Uçak, Konya semalarına yaklaştı. Taha(Tadadoşi)nin kalbi hızla çarpmaya başladı. Bitmeyen sevdası Pir'in kokusunu duyacağı, önünde diz çöküp hasret gidereceği, ölümsüz duyguları yaşayacağı anlara sayılı dakikalar kalmıştı. Uçağın penceresinden gökyüzünün derinliklerine bakarken bile, Pir'in ilâhi aşkından sızlar uçuşuyor hissine kapılıyordu. Sanki o sızılarla birlikte, duyguları da havalanıp Pir'in ilâhi aşkına karışıyor, ukbâya yükseliyordu. Bir an, uçak daha çok daha çok yükselsin, bir füze olsun ufukları yarıp orada aşkı, Mevlâna'nın ruhu ile halvet olsun istedi. Doymak bilmeyen gönlünde, yetersiz kelimeler, kifayetsiz cümleler çıldırıyordu. Gökyüzünde, çizgilerin ötesinde, Mevlâna'nın nefesinden keheşanlara yayılan aşk halesini görür gibi oluyordu. Sevgiliye kavuşma arzusunu; Şems-i Tebrizi ile özdeşleştiriyor, Pir'in "Şeb-i Aruz'una, Vuslat Gecesi"ne benzetiyordu. Ruhunda, kalbinde, gözlerinde; annesine hasret kalmış ve kucağına koşmakta olan bir çocuğun heyecanı vardı.

Ve Konya... Hz. Mevlâna'nın yeşerdiği, ıtır ıtır Pir kokan topraklar... Tarihin sayfa sayfa serildiği sokaklar... Hoşgörünün ve aşkın buram buram harmanlanıp semaya yükseldiği Mevlâna eksenli, sevgi eksenli aşk okyanusu, nadide şehir Konya!.. İlk geldiğinden beri, Tokyo ile Konya arasında asma köprüler kurmuştu gönlünde. Hep özlemiyle yaşamıştı. Uçağın penceresine iyice yaklaşarak, turkuaz rengindeki ulvi türbeyi görmeye çalıştı.

Hz.Mevlâna'nın türbesinin yakınındaki bir otele gelerek türbeyi gören odalardan birisinde kalmak istediğini söyledi. Eşyalarını olduğu gibi bırakarak abdest aldı, iki rekat şükür namazı kıldı. Hızla otelden çıkarak Mevlâna'nın kapısına geldi, biletini alarak avluya süzüldü.

Derinden bir "Ooohh!!!" çekerek bahçedeki uhrevi kokuyu içine doldurdu. Bahçenin ortasındaki dilek havuzuna şadırvandan akan suyun şıkırtısı bile Mesnevi'den makamlı makamlı beyitler okuyor gibiydi.

Ayakkabılarını çıkararak Pir'in muhteşem sandukasının karşısında durup selâm verdi. Tekrar bu mekanda bulunmayı nasip ettiği için Allah'a şükretti. Yeni öğrenmiş olduğu, Fatiha ve İhlas surelerini okuyarak Pir'in ruhuna bağışladı. Boynunu bükerek anın kudsiyetini yaşamaya başladı. Gözyaşları, içindeki pır pır eden kuşun kanat çırpınışlarına çarparak yanaklarından süzülüyordu. Hasret sözcükleri nefesinden bir su berraklığında kayıyor, kara deliklerden daha derin dipsiz kuyulara akıyor, yankılanıyor, çırpınıyor, gönül tellerine birer mızrap gibi iniyordu adeta... Öyle yoğun bir duygu içindeydi ki, sanki Şems-i Tebrizi ile Hz.Mevlâna'nın buluştukları an ki hasret ve aşkın vaslını yaşıyor, ırmak ırmak çağlıyordu.

İlahi aşk zincirini gönüllü geçirmişti yüreğine. Her halkasında Mesnevi'den ayrı bir beyit, ayrı bir aşk, ayrı bir âsudelik coşuyor, bu prangaların her halkasının üzerine tek tek mecnun bülbüller konuyordu. Her beytin, her mecnun kuşun alevi, bütün benliğini zerre zerre yakıyordu. 'Ney'in feryadı yine büyülü, yine yanık yanık inliyordu. Akustik atmosfer, ulvî koku aşkını cephaneye dönüştürdükçe dönüştürüyor, ilâhi meltemler, bıçkın güzellikler bu sevgiyi alevlendiriyor, ezel içkisinde kendisini kaybettiriyordu.

Var olan dünyasından sıyrılmış, bu muhteşem dünyanın içine dalarak nesnel bir dekor oluşturmuştu içinde. Gizli tınılı bir ses, şiir gibi bütün benliğini sarıyordu.

Taha(Tadadoşi), özlenmiş, sessiz düşlerin hasretini giderircesine, saatlerce kaldı Pir'in karşısında. İçindeki deli sancılar sona ermiş, tüy kadar hafiflemiş hissediyordu kendisini. Oturduğu yerden kalkarak müzenin içini dolaşmaya başladı. Asırlar önce ceylan derisine yazılmış Kur'an'ı Kerim'leri inceledi. Ne diyordu Hz.Mevlâna; "Kur'an'ı Kerim, telli duvaklı bir geline benzer. Siz, onun duvağını açmak için elinizi uzatmadıkça o, size yüzünü göstermez" Kendi kendine söz verdi, en kısa zamanda bu duvağı açmak için elini

uzatacağına dair. Sakal-ı Şerif'e yaklaşıp, kokusunu içinden öte, hücrelerine dek çekti. İçeriye gireli çok uzun zaman olduğunu, fazla kalmanın kural dışı olabileceğini düşündü ve dışarıya çıktı.

Taha(Tadadoşi)'nin ruhunda başka bir dünya canlanıvermişti. Atalet son bulmuş, renkler canlanmış, çiçekler açmış, bülbüller ötmüş, serçeler uçuşmuş, goncalar çıtlamış, pınarlar çağlamıştı. Zaman mefhumu bile ortadan kalkmış gibiydi. Bahçeden dışarıya çıkmıştı ama gönlü bir türlü buradan aralaşmak istemiyordu. Turla geldiği zamanki lokanta aklına geldi. Neydi adı? "Gülbahçesi" evet evet! Oraya gitmeliydi, o manzarayı tekrar yaşamalıydı.

Adını Pir'in Gül bahçesinden alan "Gülbahçe" adlı lokantaya giderek balkonuna çıktı. Türbeyi ve mübarek ayaklarının bastığı, gezindiği, gülleri kokladığı 'Gül bahçesi'ni tamamen görebileceği bir masaya oturdu. Gelen garsona siparişini söyledi ve türbeyi seyretmeye başladı. Öyle bir okyanusa dalmıştı ki, sözler dudaklarından bir şiir olup ak kağıt üzerine damla damla düşmeye başladı;

"Gülbahçesine oturmuş,
Yaşıyorken ben seni,
Yüreğim doldu taşıtı,
Duvarlardan içeri.

Taş duvarlarında âşık,
Bir taş da ben olayım.
Pervazında şakıyan,
Mecnun bir kuş olayım.

Şems'i Perenden olup,
Mübarek hücrene konayım.
İste ayrızcın olup,
Gururumu kırayım.

Kapında paşmakçın olup,
Eşiğine yüz süreyim.

Sema'ında güllerle
Seni sende bulayım.

Bin bir çileden geçip
Can, Mevlevi olayım
Ya da kendimden geçip,
Cûş-u hurûşa dalayım.

Nâz etme bana artık,
Uzat matbah aşını.
Her yudumda tadayım
An an ulvî aşkını.

Turkuaz kime yakışmış,
Senin türbenden gayrı?
Bir kere misk'in tattım,
Gidebilemem gayrı.

Aç nikâbın seyredem,
Bin kere canım verem
Bir pervane misâli,
Yanıp da hamuşanına düşem.

Bu yangın yakar beni,
Her an ezelden beri.
Yanar iken yüreğim
Bekler miydin sen beni?!..”

Taha(Tadadoşi)nün göz pınarlarından ak kağıt üzerine düşen billur damlalar, kelimelere karışarak şiir oldu, hatıra oldu, hikaye oldu, gül oldu; güllerce, günlerce sayfaları doldurdu, şarap testisinin aşkla dolduğu gibi... Tıpkı; “Lâlenin, sümbülün elinde şarap kadehi var birer kadeh içmişler sarhoş olmuşlar, gülün ise elinde şarap testisi var” dediği gibi... “Güle sormuşlar, bu güzelliği, bu hoş kokuyu kimden aşırдын? diye, gül'ün, gülerek; sırları aşk sarhoşlarına sor” dediği gibi... “Ey beden! Sen sus da gönlüm söylesin. Çünkü, gönül sözünde ne

sen var, ne biz var”, “Gönlün yurdundan, Hakk'ın cemâli yüz göstermiştir” dediği gibi...

O'nun; “Âşk en güzel arkadaştır” dediği gibi, âşk Taha(Tadadoşi)ya en güzel arkadaş olmuş, günlerdir herşeyi unutturmıştu. Mikroskobik alemden, makroskobik aleme kadar her şeyi bir saman çöpü gibi görmeye başlamıştı. Diğer taraftan sürekli hayıflanmadan da edemiyordu; “Ruh doktorları, Mevlâna ve eserlerini mutlaka terapilerinde kullanmalılar. Mevlâna'nın hayata son derece realist bir açıdan bakışını, insana, hayat ve olaylara dair her zaman pozitif yaklaşmasını, insanlığın bu bakış açısına, inanç ve hayat görüşüne çok ihtiyacı olduğunu” kafasında tekrar edip duruyordu.

Günlerdir Mevlâna Müzesi ile otel arasında sürekli gidip gelmekten, hasret gidermekten her şeyi unutmuştu. Sanki bambaşka bir dünyada yaşıyordu. Şarza takmayı bile unuttuğu telefonuna gözü ilişince şarza taktı. Az sonra, onlarca mesaj geldiğini gördü. Mesajların içinde bir de rehberin mesajı vardı. İşlerini ayarladığını, Konya'ya geleceği tarihi yazıyordu. Saatindeki takvime baktı. “Bugün geliyor, nasıl bu kadar dalgınlaştım?” diye hayıflanarak rehberi aradı, gelmek üzere olduğunu öğrendi. Kaldığı otelin adını vererek randevulaştılar. Rehber de aynı otelde yer ayırttı.

O gece geç saatlere kadar, Mevlâna konulu aşk sohbetlerine daldılar. Rehber Konya'daki değerli dostlarının, her ikisini de sabah kahvaltısına beklediklerini söyleyince sabah erken kalkabilmek için sohbeti bitirerek odalarına çekildiler.

MEVLÂNA GÜNLERİNDE MERAM

Rehber ve Taha(Tadadoşi), rehberin gönül dostu olan Celâleddin Efendi'nin Meram'daki evine sabah kahvaltısı için geldiler.

Koruluk içinde ve dere kıyısında olan bu konak gönüllere inşirah veren bir serinlik ve rahatlık sergiliyordu. Celâleddin Efendi'nin oğlu onları güleryüzle ve saygıyla karşıladı. Misafir salonuna geçtiler. Celâleddin Efendi, şark usulü döşenmiş salondaki sedirin üzerine

oturmuş bekliyordu. Rehber ve Taha(Tadadoşi) bu yaşlı ve nurani zâtın elini öptüler. Rehber gösterilen sevgi ve yakınlık hatta daha fazlası Taha(Tadadoşi)ya da gösteriliyordu.

Taha(Tadadoşi)nın ilk gözüne çarpan, hafiften gelen ney sesi ve salondaki aksesuarlar olmuştı. Hepsi, Mevlâna'dan ve Mevlevilikten birer parçaydı. Sehpanın üzerinde duran, keçe Mevlevi sikkesi, yan yana dizilmiş 'ney'ler, kudüm, tesbihler, kitaplar, duvarlarda hat ve tezhiplerle süslenmiş ayetler, semazen fotoğrafları... Taha(Tadadoşi) kendisine böyle bir oda döşemeyi o anda kafasına koydu.

Özenle hazırlanmış kahvaltıyı, sohbeti de katık ederek yaptılar. Oradan ayrılırken Taha(Tadadoşi), bütün samimiyetiyle;

"Hayatımda yaptığım en güzel ve en leziz kahvaltı, doyulmayan sohbetiniz ve kahvaltı için çok teşekkür ederim" dedi.

Celâleddin Efendi'nin oğlu, Mehmet de, Rehber ve Taha(Tadadoşi)ya eşlik ederek; Meram'daki Mevlâna kültürünün burcu burcu yaşandığı Mevlâna günlerini yad etmek için çıktılar. Aşk, mânâ ve hatıra yüklü, taşı, toprağı, bahçesi aşkla peydah olmuş, hamuru çamuru aşkla yoğrulmuş, her köşesinde aşk sohbeti, her evinde aşk meclisi kurulan, pazarlarında aşk alınıp, aşk satılan semtleri dolaşmaya başladılar. Mehmet dilinden, gönlünden gelen tasvirlerle; hamlığı gideren, yanan, olgunlaşan ruh, nefis ve ilâhi coşkunuğu ile sermestti. Aşık ve Maşuk'u dilinden düşürmeden, O'ndan bir iz, O'ndan bir koku, güzellik ve burhan ile coşuyordu. Mevlâna'nın engin ve zengin gönül dünyasına vâkıf ve âşina olduğu, doğduğundan beri bu ruh zenginliği ile yoğrulduğu her halinden belliydi.

"-Âteş-Bâz Veli türbesini ziyaret edelim" dedi.

Yolda giderken de bilgi vermeye ve anlatmaya başladı:

Adı, İzzeddin oğlu Şemseddin Yusuf olan Veli, Sultanı'U Ulemân'nın kutlu kafilesi ile Konya'ya gelip yerleşenlerdendir. Görevi, Mevlâna Dergâhı'nın mutfağında aşçı veli... Pişirdiği aşları, aşkla dolduran, gönül ateşiyle pişirenlerden. Mevlevi mutfağı başlı başına bir âlem, başlı başına bir terbiye ekolu, bir eğitim mimarisi. Genelde sâde,

mütevazi sofrası, tek kap yemek. Günde iki öğün somad;biri kuşluk, biri ikindi sonu. Önemli günlerde biraz tatlı. Ama mutfağın daha önemli bir görevi var: O da, Mevleviliğe intisap sevdasına düşenlerin rûhi liyakati burada sınavdan geçiriliyor, Âteş-baz Veli tarafından ölçülüyor. Hamlik zuhur eder, liyakatsizlik görülürse ayakkabısı dışarıya çevrililiyor... 'Âteş-baz' Farsça 'Ateşle meşgul olan, oynayan' anlamındadır.

Bir gün dergahın mutfağında odun kalmaz. Aşçı Veli(Âteş-baz) ne yapalım diye Mevlâna'ya niyazda bulunur. Hz.Mevlâna;'Ayaklarını kazanın altına sokarak pişir' latifesinde bulunur. O da öyle yapar, yanan ayağı ile yarı pişmemiş yemek pişir. Biraz sonra oradan geçerken durumu gören Mevlâna 'Vay Âteş-baz, vay!'diyerek tebessüm eder. İşte o günden sonra lâkabı,'Âteş-baz Veli' olur. Onun bu ünvanı, sayısı yüzü aşkın Mevlevihanelerin aynı görevdeki kişileri için âlem olur.

Mevlevilikte matbahta(mutfak) kazanda aş pişerken, Saka Postu'nda da neyniyaz pişir, olgunlaşır. Can olur. Hücreye liyakat kazanır. Dede olur."

Mehmet'in bu tatlı sohbeti sürerken Türbenin kapısına gelmişlerdi. Avludan içeriye girdiler. Onları, ufak tefek yaşlı bir hanım karşıladı. Mehmet, yaşlı hanımın yıllardır buranın türbedarı olduğunu söyledi ve yaşlı hanımın hatırını sordu.

Âteş-baz Veli'nin türbesini ziyaret ettiler, dualar okudular. Türbenin hemen kapısı karşısında oturulması için konulmuş olan tahta divana oturdular. Türbedar hanıma, türbe ve çevresini bu kadar temiz tuttuğu için teşekkür ettiler.

Rehber, türbedar hanıma;

"-Efendim, çok değerli bir zata hizmet ediyorsunuz, size malum olan halleri var mıdır?" diye sordu.

Türbedar hanımın anlattıkları her üç ziyaretçiyi de ötelere götürüp uygulandırdı;

"-Bir gece rüyamda Âteş-baz dedeyi gördüm. Tennuresinin eteğinden sular akıyordu. 'Dedem ne oldu sana' dedim. 'Kızım Fatma, su içinde

kaldım' diye cevap verdi. Sabah koşarak Emniyet Müdürü'ne haber verdim. O da sağ olsun Belediyeye haber vermiş geldiler. Dedenin mezarının çevresini kazdılar. Gerçekten çukurda olan mezar şu içinde kalmış, kazarken bir mezar daha çıktı. Âteş-baz dedemin yanında yatan kimdir, bilmiyorum. Gelenler 'Bu meftayı Mevlâna Hazretlerinin yakınındaki mezarlığa defnedelim' diyerek belediyeye durumu haber verdiler. Cenaze arabası geldi. Aman parçalanmasın çok eski bir mefta diye itina ile tutup cenaze arabasına koyacakları sırada hayretler içinde kaldık. Mefta bugün ölmüş gibiydi. Bana; 'Teyze gel dokun, hiç çürümemiş' dediler. Meftanın kollarını tuttum, diri diriydi... Alıp götürdüler.

Bir gün de Antalya'daki kızım 'Anne gel bu kış burada çıkaralım, hiç gelmiyorsun' diye sitem etti. Dedeyi bırakıp gitmek istemesem de ısrarlarına dayanamadım ve gittim. Üçüncü günüydü, kapı çalındı. Damat; 'Gecenin üçünde kim acaba? Hayırdır inşallah' diyerek kapıyı açtı. Kızım da yanındaydı. Damadım kimseyi görememiş. Kızım ise mis kokan bir rüzgarın içeriye geçtiğini farketmiş. Damadıma; 'gel, ben kimin geldiğini bildim. Annemin dedesi geldi' dedi. O sırada kapalı olan müzik seti kendiliğinden açıldı ve ilahi okunmaya başladı. Ben hemen anladım. Benim evime dönmemi istiyordu. Hiçbir yere gitmemi istemez. Rüyamda da kapının önüne kefeniyle yatmış ya da tennuresiyle önüme çıkmış olarak gelir. O yüzden dedemi bırakıp bir yere gitmek istemem. Hac'dan başka" diye anlattı. Yaşlı hanım Vakıf'a ait olan ve türbenin hemen yanındaki küçük evde yalnız oturuyordu.

Rehber,

"-Bizi çok duygulandırdınız efendim. Başka size malum olan halleri varsa ve bize anlatırsanız çok memnun oluruz" diyerek, merakla sordu.

"-Oğlum, o kadar çok ki hangisini anlatayım bilmem ki? Bakın şu parmağımdaki yüzük neye benziyor?" diye sordu. Hepsini baktılar ve ortasında seçilebilen küçük bir gül, çevresinde de gül olduğu zor seçilebilen hatta seçilemeyecek kadar minik minik güller olan bir yüzüktü.

"-Başka mahallede oturan bir oğlum var. Ramazanda beni iftar

için götürdüler. Kız torunumun parmağındaki yüzük çok hoşuma gitti. Hiç öyle şeyler ilgimi çekmezdi ama o hoşuma gitti işte, ne bileyim. Bana vermesini istedim. 'Babaanne, benim değil arkadaşımın ama yarın ona başka bir yüzük vereyim razı olursa bu yüzüğü alayım sana getireyim' dedi. Razı olmamış ki getirmedi. Ben de biraz üzüldüm. İlk defa bir şey istemiştim. Birkaç gün sonra Âteş-baz dedemin türbesinin içini temizliyordum. Köşede gördüğümüz üzeri yeşil örtülü sehpanın üzerindeki Kur'an'ı Kerim'in yanında aynı yüzük yok mu, hemen alıp parmağıma taktım. Dedem benim üzülmeme dayanamamıştı. Yüzüğü çarşıya çıktığımda bir kuyumcuya gösterdim, büyütle baktı. Şu çizgi gibi görünen gül yaprağı kıvrımları arasında ayetel kürsü yazıyormuş. 'Hiç parmağından çıkarma, çok kıymetli bir yüzük' dedi. O gündür bu gündür parmağımdan çıkarmadım" dedi.

Her üçü de müsaade isteyip yaşlı hanımın elini ve elindeki yüzüğü öptüler. Türbedar hanımın anlattıklarına doyum olmuyordu. Âteş-baz Veli ile ilgili bir sürü anısını anlattı. Dua etmesini isteyip mutluluk içinde, bu huzur köşesi, sade ve mütevazı türbeden ayrıldılar.

Mehmet;

"-İsterseniz Tavus Babayı'da ziyaret edelim" dedi.

Meram tepesi yamaçlarında, çamlar arasında, yedi yüz yıldan beri uyuyan, gönlü uyandırılmış, uyanık kişi, mânâ mimarisi içinde yatıyordu. Sahibinin büyüklüğüne nazire olurcasına küçük ve sade bir makber... Büyüklükte tevazunun, tevazuda ululuğun giz ve gizliliklerini sembolize eden bir türbe...

"Tavus Baba", "Tavus Ata", "Tavus Hatun" diye anılmış. O, aşk yolunda bir aşık, füyûzat âleminde bir hatun mu olduğu bilinmez ama Mevlâna günlerinin ulu erenlerinden olduğu bilinir.

Selçuklu Sultanı 1. Alaeddin Keykûbâd'ın kurduğu ilim, irfan aşk ve marifet sofrası için memleketi Hindistan'dan ayrılıp Konya'ya geldiği de söylenir. Bazılarınca o, Tavus Hatun'un, Ulu Veli Mevlâna'nın aşkıyla Konya'ya geldiği söylenir.

Burada da dualar okuduktan sonra Mehmet anlatmaya başladı;

"-Mevlâna'nın Konya'yı, aşk ateşiyle kasıp kavurduğu yıllarda, her gün sema meclisleri kuruluyor, sohbetler ediliyor şiirler söyleniyormuş. Her sabah Mevlâna'nın yeni bir hikmeti, yeni bir kerameti ile uyanan Konya, onun sevgi ışığıyla yıkıyor, şehirden geçen kervanlar onun hikayelerini, gazellerini, sohbetlerini yedi iklim dört bucağa götürüyorlarmış.

İnsanlar, Buhara'dan, Şiraz'dan, Deşt'ten oluk oluk Rum(Konya)a akıyor, Mevlâna'nın ziyaretine geliyorlar, onun iyilik ve güzellik denizinde yıkıyorlarmış. Derler ki; Buhara ve Semerkand'dan her gün yirmi kişi onu görüp dönmek niyetiyle yola çıkarlar, Mevlana'yı görünce ayrılamazlar, Konya'ya yerleşirler.

Bir gün Mevlâna yakın müridlerine; 'Şöhretimizin arttığı, insanların bizim ziyaretimize geldiği ve bize rağbet gösterdiği günden beri dünya âfetinden rahat edemiyorum' der. Nitekim Peygamber Efendimiz'in(sav) dediği gibi 'Şöhret âfettir, rahat şöhretsizliktir! Fakat mademki emir böyledir, ne yapılabilir? Çünkü; 'Benim niteliklerimi halka göster, kim seni görürse beni görsün, kim sana kasederse bana kasedsin' demiştir' demiş.

Günün birinde, Mevlâna sevdalılarını Konya'ya ulaştıran kervanlardan biri adını sanını kimsenin bilmediği, hangi dildendir, hangi mezheptendir, sırrı ortalara düşmemiş bir kadını da Konya'ya getirirler.

Görmeden vurulduğu Mevlâna'nın aşkıyla birlikte bir sabır kitabını da okumuş olan bu dünya güzeli, Meram bağlarında küçücük bir tepeyi her yerden çok beğenir. Meram'ın ünlü ateş gülleri, katmerli sultan sümbülleriyle bir cennet bahçesini andıran bu tepede bilinmeyen kadın küçük bir kulübe yaptırır.

Mevlâna aşıkları, Meram'daki bir bağda yapılan semâ meclisinden döndükleri bir sabah vakti, küçük tepenin eteklerinden geçerlerken tatlı bir rebap sesi duyuyorlar. Sanki İsrail'in sürudur bu ses, bütün ruhları uyanışa davet ediyor. Âşıkların coşkunu, gecenin yorgunluğunu bir anda siliveriyor. Şeydalardan bir şeyda; 'Hey dost!' deyip semâa varınca herkes peşine düşüyor. Rebap yukarıda inledikçe,

semâ aşağıda devam ediyor.

O sabahtan sonra, küçük tepenin eteğinden geçmek Mevlâna âşıklarına yol olmuş. Artık her şafak vakti yüzünü kimselere göstermeyen bu dünya güzeli kadın, rebabıyla ruhları uyanırken tepenin eteklerinde semâ meclisi kurulur olmuş. Mevlâna ve onun sadık dostları Konya'nın ünlü ateş güllerinden ve katmerli sultan sümbüllerinden süzülen bu tatlı sesle ruhlarını yıkarlarmış.

Aşktan ve meşkten sarhoş Konya, bu sarhoşluğun arasında yer yer dedikodulara, kıskançlıklara da elbet vakit bulmuş. Meraklılar yüzünü göremedikleri bu kadın için, 'Güzelliğini Mevlâna'dan da gizliyor mu?' diye laf yumaklarını iplik iplik sarıp çözmeye başlamışlar. Onlar sarıp çözedursun, bazı şeyler bu dünyaya sır gelip sır gidecektir!..

Yine bir şafak vakti, güllü tepenin eteğinde bekleyen âşıklar hayatın yavaş yavaş uyanışını seyrederken bekledikleri rebap sesini duyamıyorlar. Yürekler kışkuda, gönüller kararsızdır. Herkesin gözü Mevlâna'da, Mevlâna ise üzerine giydiği sessizlik kaftanı içinde bekliyor. Gün iyice yükselip ortalık ışıyınca Mevlâna, 'Gidin kulübeye bir bakın!' diyor. Gidenler bomboş kulübenin ortasında, henüz sıcak bir bedenden ayrılmış, canlılığı üzerinde, bir kucak tavus kuşu tüyünden başka bir şey göremiyorlar. Bunu Mevlâna'ya ilettikleri zaman o sadece 'Türbesini yapın!' diye buyuruyor.

Tarihler, bu efsaneye kaş çatıp; Tavus Hatun değil, Tavus Baba idi, Mevlevi değil Bektaşî idi... çeşitli hükümler yürütüyor. Ama Konya halkından her kime sorsanız, Tavus Hatun'u kendi bilip, kendi gördüğü bu şiirli hikaye içinde anlatır."

Mehmet anlattığı bu güzel efsaneden sonra, Rehber ve Taha(Tadadoşi)ya, Konya'nın kıymetli değerlerini ve yerlerini gezdirdi. Bu arada Rehber, Taha(Tadadoşi)'yı sezdirmeden sınavdan geçirdi. Büyük mutasavvıf ve alim Muhyiddin İbn-i Arabî'nin oğlu, Şeyh Sadreddin Konevî'nin türbesine gelince sorgulu gözlerle Taha(Tadadoşi)ya baktı. Taha(Tadadoşi) dersini iyi dinleyip öğrenmiş bir öğrenci gibi Rehber'in tur otobüsünde anlattıklarını tekrarlardı.

Rehber, Mehmet'e dönerek;

"-Mevlâna'nın Konya'yı nasıl kurtardığını biliyor musunuz?" diye sordu. Mehmet'in 'hayır' cevabı üzerine anlatmaya başladı;

"Baycu'nun ordusu Konya'yı çevirince halk Mevlâna Hazretleri'ne gelip medet dilemişler. Hz.Mevlâna, Konya Meydanı'nın arkasında bulunan bir tepeye çıkıp kuşluk namazı kılmaya başlamış. O zamana kadar İslâm nurundan haberi olmayan Moğol askerleri önlerine gelen İslâm medreselerini, camileri, mescitleri, minareleri yıkmışlar insanları öldürüp, şehirleri yağma etmişlerdi. Halkın korkudan birbirlerine girmesine alışık olan Baycu'nun noyınleri, bu mavi giysili, duman renkli sarıklı şahsın tepe üzerinde tam bir feragatla namaz kılışı karşısında Mevlâna Hazretleri'ni ok yağmuruna tutmaya niyet etmişler ama hepsinin elleri bağlanmış, yayı bir türlü çekememişler. Atlarına binip hücum etmek istemişler atları mahmuzlamışlar fakat atlardan hiç biri adım atamamış.

Boycu'ya bu haber iletildiği zaman, çadırından çıkarak Mevlâna'nın bulunduğu tarafa bir ok atmış. Ok üç defa geri dönerek ordunun ortasına düşmüş. Kinle atından inip yürümek istediye de (Kün feyekün;ol de olur) Yaratanın kudretiyle ayağı bağlanıp hareket edememiş. Baycu o azameti ve kerameti görünce 'Bu günden sonra savaşp dövüşmesinler' demiş. Moğol askerleri şehrin suru etrafından kalkıp Fulubat sahrasına konmuş. 'O ne büyüktür ve nerededir' diye Mevlâna Hazretlerini sormuş ve ona anlatmışlar.

Bir başka seferde, Mevlana'nın ölümünden sonra Keygatu Han, büyük bir ordu ile Konya kapılarına dayanmış.(1 Eylül 1291) Gece rüyasında Mevlana onun boğazını kuvvetle sıkmış ve 'Konya bizimdir. Senin Konya halkı ile ne işin var?' demiş. Keygatu sıkıntı ile uyanıp tövbe etmiş ve bu işin sırrını öğrenmek için elçi gönderip; önce hamamda yıkanmak sonrada rüyasını şehrin ileri gelenlerine anlatmak istediğini bildirmiş. İzin çıkınca Padişahın yanına gelmiş. O sırada, Ahi Ahmet Şah'ta padişahın yanına gelmiş elini öperek yanına oturmuş. Keygatu'yu birden bir sıkıntı kaplamış ve Ahi Ahmet Şah'a 'Bu senin yanında oturan kimdir?' diye sormuş. O da 'Ben şimdi yalnız oturuyorum, kimseyi görmüyorum' demiş. Keygatu Han; 'Ne diyorsun! Ben orta boylu, kır saçlı, sarı benizli, başında duman renkli sarık,

sırtında hint hırkası olan bir adam görüyorum. Senin yanında oturmuş, dik dik bana bakıyor' deyince Ahi, tarif ettiği kimsenin Hz.Mevlâna olduğunu anlamış ve kendisine söylemiş... Keygatu 'Evet! Dün gece onu rüyamda da gördüm. Beni boğmak istiyor, bu şehir bizimdir diyordu. Kafamdaki kötü düşünceden vazgeçtim. Konya halkına hiç eziyet etmeyeceğim, tövbe ettim' demiş.

Sultan Veled, Babası Hz.Mevlâna'nın sürekli şöyle dediğini anlatır; 'Bundan böyle Konya'ya Veliler Şehri deyiniz; zira burada hayata başlayan her çocuk bir veli olacaktır. Bahaeddin Veled'in dualı bedeni ve onun soyu bu şehirde olduğu müddetçe burası düşman kılıcından korunacaktır. Düşmanı amacına ulaşamayacak ve sonunda yok olup gidecektir. Ahir zamanın bedbahtlarına karşı güvende olacaktır. Bu şehrin bir kısmı harap olsa, silinse ve önemi azalsa bile yine de tamamıyla yıkılmayacaktır... zira yıkılsa bile bizim hazinemiz orada gömülü kalacaktır."

Mehmet'in güzel sohbeti uzadı gitti. Tekrar görüşmek üzere ayrıldılar.

Taha(Tadadoşi)ya, tarihi şehir Konya'da Hz.Mevlâna'nın nefesinden semaya direklenen ve bir ömrü içine alacak aşk, sevgi ve hoşgörü armağan edilmişti. Bu armağanın hangi gönüle düşeceğini hiç belli olmadığı gibi, Mevlâna'nın "Ey dost! Armağan olarak bana ne getirdin? Gönül getir!.." kutlu sözüne uyarak o da armağan olarak gönül getirmişti. Artık kalan ömrü, Tokyo ile Konya arasında, Konya'nın kalbi olan türbenin etrafında, o, gönülle hemhal olup, aşk tezgahında ilmek ilmek dokunacaktı...

KAYNAKLAR:

Mesnevi Tercümesi, c.1, c.2, c.3, c.4, c.5, c.6	Şefik Can
Mevlâna, Hayatı, Şahsiyeti, Fikirleri	Şefik Can
Divan-ı Kebir Üzerine İncelemeler	Saadettin Kocatürk
Evvel Zaman İçinde Meram	Dr. Hasan Özönder
İçimizdeki Mevlâna	Cihan Okuyucu
Gelişim Hachette, Cilt 8	Ansiklopedi
Meydan Larousse, c.2, c.4, c.11	Ansiklopedi
Konferans (15 Aralık 2002) Türk Şiirinde İlham Kaynağı Mevlâna	İskender Pala Ali Erol
Anadolu Evliyalrı	Nezihe Araz
Hız.Mevlâna Muhammed Celâleddîn-i Rûmî Hayâtı ve Şahsiyeti	Yrd. Doç. Dr. S. Hidayetoğlu
Mevlâna Okyanusu'ndan	Esin Çelebi Bayrı
Konya Hz.Mevlâna ve Semâ	Eva De Vitray-Meyerovitch
Japon Yönetim sanatı	Anthony G. Athos Richard T. Pascale

Bu kitap, Konyamızda Mevlâna Türbesi'ni ziyâret eden ve semâ törenlerinden etkilenen bir Japon turistin başından geçen ilginç olayları, Mevlânamızın hayatı ve eserleri çerçevesinde anlatmaktadır.

Eser, sağlam kaynaklara atıflarda bulunarak, roman kahramanı bir rehberin dilinde, asıl olarak, Mevlânamızı tanıtmakta ve onun gerçekten ilginç hayat hikayesini ince ayrıntılara da girerek nakletmektedir. Bu sebeple kitap biraz da otobiyoğrafik bir roman olarak takdim edilebilir.

Konuyla ilgili olarak yazılmış bir çok eser yanında, çeşnisi farklı böyle bir kitabı da sizlere takdim etmekten sevinç duyuyoruz.

ISBN: 975-585-518-1